

Sata matkaa maalle!

Monimuotoinen maaseutumatkailu
Satakunnassa

toim. Sanna-Mari Renfors

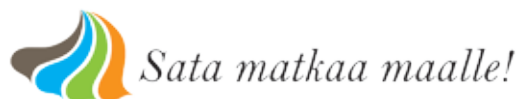

Sata matkaa maalle!

Monimuotoinen maaseutumatkailu
Satakunnassa

Toim. Sanna-Mari Renfors

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Pori 2014

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Sarja D, Muut julkaisut 8/2014

ISSN 1457-0718 | ISBN 978-951-633-145-7 (painettu)

ISSN 2323-8372 | ISBN 978-951-633-146-4 (verkkójulkaisu)

© Satakunnan ammattikorkeakoulu ja tekijät

Julkaisija: Satakunnan ammattikorkeakoulu

Tiedepuisto 3, 28600 Pori

www.samk.fi

Ulkoasu ja taitto: Kallo Works

Paperit: Kannet Arctic Silk 250 g/m², sisus Arctic Silk 130 g/m²

Paino: Lightpress Oy, Kaarina

Esipuhe / 4

Satakunnassa panostetaan maaseutumatkailuun,
Sanna-Mari Renfors / **6**

**Matkailuyhteistyöstä voimaa Satakunnan
maaseudulle,** Soile-Mari Vahela / **14**

**Satakunta hyvää tuotetta – maaseutumatkailua
tuotteistamassa,** Maaria Berg / **24**

**Green Care -palveluista uutta liiketoimintaa
satakuntalaisille maaseutumatkailuyrittäjille,**
Jaana Ruoho / **38**

**Matkailun ja käsityön yhteistyöllä uusia tuotteita
Satakuntaan,** Sanna-Mari Renfors / **46**

Satakunta on ruokamaakunta, Vappu Salo / **56**

**Maaseutumatkailun esteettömyys
– tasa-arvoiset mahdollisuudet kaikille,**
Annamari Seppänen, Riikka Tupala & Kati Karinharju / **64**

Luontomatkailun helmiä Satakunnassa,
Terttu Konttinen / **72**

Satakunta: mahdollisuuksien maaseutu / 84

Liitteet / 87

FT SANNA-MARI RENFORS toimii Satakunnan ammattikorkeakoulussa matkailupalvelujen lehtorina ja matkailutiimin sekä matkailuliiketoiminnan tutkimusryhmän vetäjänä. Hän kertoo ensimmäisessä artikkelissaan maaseutumatkailun nykytilasta ja kehittämisen haasteista Satakunnassa. Toisessa artikkelissaan hän tarkastelee matkailun ja käsityön yhteistyömahdollisuuksia matkailupalvelujen tuotteistamisessa.

RESTONOMI SOILE-MARI VAHELA toimii Satakunnan ammattikorkeakoulussa Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeen projektipäällikkönä. Hän käsittelee artikkelissaan maaseutumatkailuyrittäjien ja muiden maaseutumatkailutoimijoiden maakunnallisen yhteistyöverkoston muotoutumista koordinoitihankkeen aikana.

YTM MAARIA BERG on matkailupalvelujen lehtori Satakunnan ammattikorkeakoulussa ja matkailun koulutusohjelman tuotevastaava. Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeessa hän on vastannut tuotteistamistyöpajojen ja opiskelijayhteistyön ohjauksesta. Berg tarkastelee artikkelissaan maaseutumatkailupalvelujen tuotteistamista sekä esittelee hankkeessa tuotteistettavia maaseutumatkailutuotteita.

KTM JAANA RUOHO toimii Satakunnan ammattikorkeakoulussa matkailun koulutusohjelmassa opettajana, Green Care -esiselvitys- ja tiedotushankkeen projektipäällikkönä sekä mentorina SAMKin yrityskiihdyttämössä. Hänen artikkelinsa kertoo Green Care- toiminnan nykytilasta ja mahdollisuuksista Satakunnassa.

KT VAPPU SALO toimii Satakunnan ammattikorkeakoulussa ruokatuotannon lehtorina ja matkailun koulutuksessa opetussuunnitelmavastaavana. Hän tarkastelee Satakuntaa ruokamaakuntana ja ruokamatkailun mahdollisuuksia maakunnassa.

RESTONOMIOPISKELIJA ANNAMARI SEPPÄNEN ja **FYSIOTERAPEUTTI RIIKKA TUPALA** työskentelevät projektityöntekijöinä Satakunnan ammattikorkeakoulun esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistävissä hankkeissa. **LitM KATI KARINHARJU** on Satakunnan ammattikorkeakoulussa lehtorina ja Esteettömyys ja saavutettavuus -tutkimusryhmän vetäjänä. He käsittelevät matkailupalvelujen esteettömyyttä ja alueella tehtyä esteettömyyden kehitystyötä.

FM TERTTU KONTTINEN toimii Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluissa Lauhanvuoren - Hämeenkaan luontomatkailualueen asiakaspalveluverkoston kehittämishankkeen projektipäällikkönä. Hänen artikkelissaan kuvataan Satakuntaa luontomatkailijan silmin.

Maaseutumatkailu on Satakunnassa kasvava ja uudistuva elinkeino, joka lisää maakunnan vetovoimaisuutta ja elinvoimaa. Satakunnassa matkailu nähdään yhä enemmän kannattavana liiketoimintana, jonka kehittämiseksi on viimeisen vuoden aikana tehty useita toimenpiteitä. Yhteistyön tiivistyessä maaseutumatkailu on nyt nytkähtämässä vauhdilla eteenpäin.

Alaa kehitettäessä on huomioitava, että matkailijan tarpeet ovat muuttuneet. Niihin vastaamiseksi tarvitaan uudenlaisia maaseutumatkailun muotoja. Uutta liiketoimintaa maaseutumatkailuun saadaan aikaan erityisesti edistämällä monialaista yritystoimintaa ja tukemalla uudentyyppisen yrittäjäidentiteetin nousua. Yhteistyön lisääntyessä on syntyneessä myös toimialarajat ylittäviä tapoja yhdistää maaseudun resursseja matkailupalveluiksi.

Julkaisun tarkoituksena on tarjota lukijalle yhdessä paketissa tietoa matkailuliiketoiminnan kehittämisestä ja sen monipuolisista mahdollisuuksista Satakunnan maaseudulla. Julkaisussa tarkastellaan maaseutumatkailun nykytilaa maakunnassa, yhteistyöverkoston muodostamista sekä maaseudun vahvuuksiin pohjautuvaa tuoteistamista. Lisäksi julkaisussa perehdytään Green Care-, käsityö-, ruoka- ja luontomatkailuun Satakunnan maaseutumatkailun nousevina mahdollisuuksina.

Julkaisun artikkelit on koottu Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeen (1.9.2013–31.12.2014, Euroopan maaseuturahasto) aikana. Hankkeen tavoitteena oli maaseutumatkailuyritysten yhteistyön ja tiedonvälityksen kehittäminen Satakunnassa linkittämällä maaseutumatkailuun liittyvää toimintaa ja kehittämällä yhteisiä toimintatapoja. Nämä artikkelit kertovat tämän puolitoista vuotta kestäneen hankkeen toiminnasta ja tuloksista. Lisäksi julkaisu sisältää hankkeen yhteistyökumppanien ajatuksia maakunnan maaseutumatkailun kehittämiseksi.

Porissa 31.10.2014

Sanna-Mari Renfors

Satakunnassa panostetaan maaseutu- matkailuun

Sanna-Mari Renfors

Uutta liiketoimintaa syntyy maaseudulla matkailuun

Maaseutumatkailu käsitetään maaseudun luontaisiin edellytyksiin ja voimavaroihin sekä perhe- ja pienyrityksyyteen perustuvaksi asiakaslähtöiseksi matkailun yritystoiminnaksi. Maaseutumatkailussa yhdistetään kestävän matkailun periaatetta noudattaen matkailupalveluksi suomalainen väljä ja rauhallinen maaseutu – puhdas luonto ja ympäristö – sekä maaseudun ihmisten monipuolinen osaaminen ja kulttuuri. (Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020; Maaseutumatkailun teemaryhmä 2014.)

Maaseutumatkailu on Suomessa kasvuala, jonka yrittämisen mahdollisuuksien ja kysynnän arvioidaan

Satakuntalaista luonnonrauhaa
Kokemäenjoelta.

Anna Pentikäinen

lisääntyvän. Maaseutubarometrin (2014) tuloksista käykin ilmi, että suomalaisten odotukset liittyen monimuotoiseen matkailuun sekä elämys- ja virkistystoimintaan maaseudun liiketoimintamahdollisuuksina ovat kasvaneet viimeisen kahden vuoden aikana. Maaseutumatkailu on merkittävä maaseudun elinkeinotoimintaa monipuolistettaessa, ja maaseutumatkailuyritysten tarjoamat palvelut tuottavat lisäarvoa ja ainutlaatuisuutta koko matkailukenttään (Maaseutumatkailun teemaryhmä 2014; Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008). Matkailuelinkeinolla on maaseutualueille myös kerrannaisvaikutuksia, joista hyötyvät niin alueen muut yritykset kuin paikallinen väestö (Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020).

Maaseutumatkailuun erikoistuneita yrityksiä on maassamme yhä enemmän, minkä vuoksi kilpailu asiakkaista kiristyy. Maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa 2014–2020 arvellaan maaseudulla olevan noin 5 000 matkailuyritystä ja 1 500 maatilaa, joilla harjoitetaan myös matkailua. Osa maaseutumatkailuyrittäjistä on päätoimisia. Lisäksi maaseutumatkailua harjoitetaan useasti maatilatalouden sivuelinkeinona. Matkailutoimintaa maatalouden yhteydessä harjoittavien tilojen päätuote on majoituspalvelu, jonka lisäksi yrityksellä saattaa olla erityyppisiä ohjelmapalveluja ja pitopalvelua (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008).

Monet yleiset kulutustrendit tukevat maaseutumatkailun kasvumahdollisuuksia. Maaseutubarometrin (2014) mukaan luonnon merkitys on yhä suurempi, ja maaseudun koetaan tarjoavan mahdollisuuden luonnon kohtaamiseen. Matkailijat etsivätkin yhä enemmän luonnonrauhaa ja hyvinvointia vastapainoksi kiireiselle elämänrytmille. Heille maaseutuympäristö edustaa monipuolista hyvinvoinnin ja elämysten lähdeä, stressitöntä vyöhykettä ja hyvän elämän elementtejä (Maaseutubarometri 2014; Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2009–2013).

Yrittäjien yhteistyö ja liiketoimintaosaaminen korostuvat

Kilpailun kiristyessä maaseutumatkailuyrittäjien yhteistyö ja liiketoimintaosaaminen nousevat tärkeään rooliin. Maaseutumatkailun teemaryhmä (2014) painottaa yritysten liiketoiminnassa kannattavuutta sekä myyntikelpoisia ja laadukkaita tuotteita. Alan ongelmaksi on kuitenkin yritysten pieni koko ja siitä johtuvat harrastelijamainen ote yrittämiseen sekä pienen liikevaihdon seurauksena kannattavuuden puute (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008). Suuria liiketoiminnan haasteita ovat myös markkinointi ja jakelukanavien valinta. Maaseutumatkailun toimialaraportissa (2008) huo-

mautetaankin, että tuotteita myydään ja markkinoidaan huomattavissa määrin itse, vaikka omat tiedot ja taidot eivät riitä tehokkaan myynnin hoitamiseen.

Alan haasteista johtuen laadukkaat tuotteet, jakelukanavien valinta ja verkostoituminen nähdään alan kehittämiskohteiksi. Maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa 2009–2013 maaseutumatkailun nähdään vuonna 2020 olevan kasvava, kilpailukykyinen ja uudistuva elinkeino, joka toimii ympärivuotisesti ja ammattimaisesti luoden työllisyyttä. Vetovoimaisia ja laadukkaita tuotteita voi tuolloin ostaa helposti sähköisten jakelukanavien kautta. Suomen maaseudulla tarjottavat matkailutuotteet pohjautuvat suomalaisen kulttuurin sekä luonnon erityispiirteisiin ja vetovoimatekijöihin kestävän matkailun periaatteen mukaisesti. Toiminta nojautuu pitkäkestoiseen verkostoyhteistyöhön, joka ylittää hallinnolliset ja maakunnalliset rajat. (Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2009–2013.) Ohjelmassa korostetaan, että kaikkia osapuolia hyödyttävällä verkostomaisella toimintatavalla optimoidaan maaseudun matkailun kehittämisen nopeus, kustannustehokkuus ja vaikuttavuus osana koko matkailun kehittymistä.

Satakunnan maaseutumatkailun kehittämiskohteiksi nähdään samat tekijät kuin valtakunnan tasolla. Satakunnan alueellisen maaseudun kehittämisstrategian 2014–2020 mukaan yritysten tulee tehdä entistä enemmän yhteistyötä. Satakunnan maaseutumatkailun tärkeinä kehittämiskohteina ovat yrittäjien verkostoituminen myynnissä, markkinoinnissa, palvelutuotannossa ja erikoisosaamisen hankkimisessa. Näiden lisäksi korostuvat tuotteistamisosaamisen, laatutyön ja yhteistyön kehittäminen eri alojen toimijoiden kesken. (Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014–2020.)

Maaseutumatkailun kehittämisen haasteet Satakunnassa

Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeen aikana (1.9.2013–31.12.2014) yrittäjiltä kerättiin tietoa heidän liiketoimintaansa ja sen haasteisiin liittyen monin eri tavoin. Yrittäjille tehtiin työpajojen aikana lyhyitä kyselyjä, verkostoitumistilaisuuksissa pidettiin paneelikeskusteluja ja yrittäjien kanssa keskusteltiin monessa yhteydessä. Tämän luvun teksti pohjautuu hankkeen aikana saatuihin kokemuksiin satakuntalaisten maaseutumatkailuyrittäjien liiketoimintaosaamisesta ja sen kehittämisen haasteista maakunnassa.

Satakunnassa maaseutumatkailuyritysten koko on kehitystä hidastava tekijä. Huomattava osa Satakunnan maaseudulla toimivista matkailuyrityksistä on mikroyrityksiä, jotka työllistävät yhden hen-

kilön osa- tai kokoaikaisesti. *Resurssipula on suuri*: tarvittavaa aikaa ja rahaa toiminnan kehittämiseen on vaikea löytää, ja yrittäjän oma aika kuluu yritystoiminnan pyörittämiseen. Yrittäjän omat resurssit eivät aina riitä, eikä lisätöyvoimaa ole mahdollista palkata. Riittävän volyymin saavuttaminen ja kasvattaminen ovat haasteellisia.

Yrittäjät kokevat yhteistyön erittäin tärkeäksi ja ovat sitoutuneita yhteistyöhön muiden matkailuyrittäjien ja -toimijoiden kanssa. Yrittäjät kertovat tekevänsä yhteistyötä yleensä 2-5:n omassa maakunnassa toimivan kumppanin kanssa. Yli maakuntarajojen tehtävä yhteistyö on vielä vähäistä. Jotta yhteistyö olisi sujuvaa, on tärkeää tuntea toiset yrittäjät ja heidän toimintansa sekä palvelutarjontansa. Yrittäjät haluavat jakaa tietoa avoimesti keskenään, kertoa toisille yrittäjille omista tavoitteistaan, asettaa yhteiset tavoitteet ja sitoutua yhteistyöhön vahvasti.

Yrittäjiltä kysyttiin, mitä yhteistyö heille käytännössä tarkoittaa. Yrittäjien mukaan yhteistyö sisältää yhteisiä toimenpiteitä esimerkiksi markkinoinnissa messuosastojen ja esitteiden muodossa, yhteisiä tuotepaketteja ja henkilöstöresurssien vaihtoa. *Yhteistyö on yhteisen teeman ympärille rakennettua suunnittelua, toteutusta ja vertaistukea*. Parhaimmillaan yhteistyö on toisten täydentämistä. Tällä tarkoitetaan sitä, että yrittäjä voi tilata osia asiakkaan pyytämään palvelukokonaisuuteen yhteistyökumppanilta, mikäli hän ei tuota niitä itse. Tällöin yrittäjien on mahdollista palvella yhdessä laajempia asiakasryhmiä kuin yksin.

Tulevaisuudessa yhteistyötä olisi mielekästä pohtia esimerkiksi keskustellen yhteisissä ideariihissä ja perustaa vertaisryhmiä, joissa samalla määritellään yhdessä yhteisiä tavoitteita. Yrittäjät haluavat tutustua paremmin toisiinsa esimerkiksi vapaamuotoisilla yrittäjätreffeillä. Yhdessä työpajoissa voitaisiin työstää ryhmämatkapaketteja ja tehdä yhteistyötä muilla toimialoilla toimivien kuten luovien alojen, hyvinvointialan tai luontoyrittäjien kanssa. Tärkeäksi koetaan verkottuminen elämysten tuottajien ja tapahtumien järjestäjien kanssa.

Huolestuttavaa on se, ettei yrittäjien mukaan Satakunnan matkailukentälle ole syntynyt riittävästi aitoja kumppanuussuhteita, joissa yhteistyö olisi molemminpuolista, vahvaa, avointa ja luottamuksellista. Yrittäjien näkökulmasta yhteistyötä voisi luonnehtia joko deittailusuhteeksi tai kulissiavioliitoksi (ks. Vesterinen 2012). Deittailusuhteessa yhteistyötä tehdään monien tahojen kanssa, jolla jokaisella on pieni roolinsa. Tällöin osapuolet ovat tarvittaessa yhteydessä toisiinsa. Yrittäjien mukaan yhteistyötä voisi kuvailla myös kulissiavioliitoksi, jossa kumppaneita on vain yksi tai muutama. Tällöin yhteistyö näyttää ulospäin hyvältä, mutta osapuolet pitävät etäisyyttä toisiinsa. Esteenä suhteen syvenemiseen on kateus tai oman

Anna Pentikäinen

Hiljaiset sillat Kaasmarkussa.

**Yhteistyö
on yhteisen
teeman ympärille
rakennettua
suunnittelua,
toteutusta
ja vertaistukea.**

pesän vartiointi. Aitojen kumppanuussuhteiden puuttuminen näkyy myös siinä, ettei matkailuyrittäjien mukaan heidän omalla alueellaan ole vahvaa matkailuverkostoa, jossa olisi aktiivinen vetäjä ja kärkiyritys.

Verkostomaisesti syntyneitä tuotekokonaisuuksia ja paketteja on tarjolla maakunnassa vielä suhteellisen vähän. *Yrittäjät kaipaavat Satakuntaan yritysten yhteisiä tuotepaketteja, teemoitettuja matkailureittejä ja päiväretkiä maaseudulle*, joita voitaisiin myydä esimerkiksi hotelleissa tai suur tapahtumien yhteydessä. Kokemäenjoen hyödyntämistä tuotteistamisessa painotetaan vahvasti, samoin muu puhdas luonto ja kulttuurilliset resurssit kuten käsityö, rakennus- ja ruokaperinne nousevat yrittäjien pohdinnoissa esille. Satakunnan matkailutuotteet voisivat yrittäjien näkökulmasta pohjautua enemmän hiljaisuuteen, kalastukseen ja pyöräilyyn. Satakunnan maaseutu

sopii myös rentoutumiseen ja rauhoittumiseen, minkä vuoksi hyvinvoinnin ympärille teemoitettujen tuotteiden määrä onkin kasvussa.

Tällä hetkellä *satakuntalaisten maaseutumatkailuyritysten asiakas-* *kunta koostuu pääosin kotimaan ryhmä- tai yksittäismatkailijoista.* Kärkikohteen puuttuessa monien yritysten asiakkaat tulevat pääosin lähialueilta, joka korostaa lähimatkailun asemaa maakunnassa. Tärkeimmiksi asiakasryhmikseen yrittäjät kokevat varsinkin ryhmät: kokousasiakkaat, työkykyä ylläpitävää ja työhyvinvointia edistävää toimintaa hakevat ryhmät, koululaisryhmät sekä erilaiset yhdistykset. Ryhmäasiakkaiden koetaan tuovan varmuutta toimintaan, ja varsinkin eläkeläisryhmissä nähdään olevan potentiaalia myös tulevaisuudessa. Yksittäiset asiakkaat puolestaan ovat usein lapsiperheitä tai harrastusmatkailijoita: kalastajia ja luonnossa liikkujia.

Satakuntalaiset maaseutumatkailuyrittäjät näkevät laadun perustuvan siihen, että asiakkaan tuloon valmistaudutaan, tilat ovat siistejä, tuotteet turvallisia, mieleenpainuvia ja toimivia. Maaseutumatkailuyrityksessä tulee olla viihtyisä ja kodikas tunnelma sekä tarjottavan ruoan tuoretta ja puhdasta lähiruokaa. Asiakkaan tulee voida luottaa yrityksen ammattitaitoiseen toimintaan. Asiakasta pyritään palvelemaan kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti. Yrittäjät kokevat oman läsnäolonsa asiakkaan oleskelun aikana parantavan palvelun laatua: asiakas saa informaatiota toiminnasta ja paikkakunnasta sekä hänen kysymyksiinsä voidaan vastata.

Markkinoinnissa yrittäjien haasteet kohdistuvat oikean asiakasryhmän löytämiseen, sen tavoittamiseen ja riittävän asiakasmäärän saavuttamiseen, jotta toiminta olisi kannattavaa. Yrittäjät pohtivat, miten raha voitaisiin kanavoida oikeisiin markkinointitoimenpiteisiin, jotka tavoittaisivat myös yrityksen potentiaaliset asiakasryhmät. Yrittäjien mukaan myös tuotteiden hinnoittelu on vaikea saada kannattavaksi. Hintojen kilpailukykyä on vaikea määrittää, koska elämys on aina henkilökohtainen. Samalla hinta-laatu-suhteen huomioiminen on haasteellista.

Satakunnan maaseutumatkailuyrittäjät *tekevät suurimman osan myynnistään itse myymällä suoraan asiakkaille omia tuotteitaan.* Varaukset tehdään puhelimesta tai sähköpostitse. Muutamilla yrityksillä on oma verkkokauppansa, mutta matkailupalvelujen myynti verkossa on vielä harvinaista. Myynnin edistämiseksi yrittäjät kaipaavat yhteisiä markkinointitoimenpiteitä ja yhteistä myyntikanavaa.

Satakunnan maaseutumatkailu kehittyy vakaasti

Satakuntalaiset maaseutumatkailuyritykset kohtaavat samoja haasteita kuin muualla valtakunnassa. Toimintaa on vaikea saada kannattavaksi, laadukkaita tuotteita on tarjolla niukasti erilaisille asiakasryhmille, maakunnassa ei ole koko maakunnan kattavaa myynti- ja markkinointiorganisaatiota, matkailun koordinointi on murroksessa ja toiminta sirpaleista. Satakunnan alueellisen maaseudun kehittämisstrategian 2014–2020 mukaan maaseutumatkailu on Satakunnassa kehittynyt tähän saakka hitaasti, mutta kuitenkin vakaasti ja laadukkaasti.

Satakunnassa maaseutumatkailu on nytkähtämässä harppauksen eteenpäin. Satakuntaan laadittiin matkailun tavoite- ja toimintasuunnitelma vuonna 2012. Suunnitelmassa maakunnallisesti kehitettävänä kokonaisuutena on nostettu esille luonnon ja elämysten Satakunta sekä maaseutumatkailu ja lähiruoka. Satakunnan matkailuyrittäjät ovat perustaneet alkuvuonna 2014 koko maakunnan kattavan yrittäjähdistyksen ja hanketoimijat ovat tiivistäneet yhteistyötään merkittävästi. Päätäjien asenteet matkailua kohtaan ovat muuttumassa, ja matkailu nähdään maakunnassa yhä enemmän bisnekseksi. On jopa väläytetty matkailun tuovan helpotusta maakunnan työllisyyteen teollisuuden työpaikkojen vähetessä.

- Maaseutubarometri 2014. 2014. Taloustutkimus Oy. Viitattu 16.4.2014.
http://www.tem.fi/files/38647/Maaseutubarometri_2014_LOPPURAPORTTI.pdf
- Maaseutumatkailun teemaryhmä. 2014. Maaseutumatkailun määrittely. Viitattu 16.4.2014.
http://www.maaseutupolitiikka.fi/teemaryhmat/matkailu/lisatietoa_maaseutumatkailusta/maaritelma
- Maaseutumatkailun toimialaraportti. 2008. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Toimialaraportti 10/2008. Viitattu 16.4.2014. http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/646/Maaseutumatkailu_2008_netti.pdf
- Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2009–2013. 2009. Helsinki: Maaseutupoliitiikan yhteistyöryhmä. Maaseutupoliitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 5/2009. Viitattu 16.4.2014.
http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/976/YTR5_2009_Maaseutupoliittinen_kokonaisuohjelma_2009_2013.pdf
- Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020. 2014. Helsinki: Maaseutupoliitiikan yhteistyöryhmä YTR. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 9/2014. Viitattu 16.10.2014.
http://www.tem.fi/files/38887/TEMjul_9_2014_web_25022014.pdf
- Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014–2020. 2014. ELY-keskus. Viitattu 16.4.2014.
http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/58383/Strategia_web.pdf/21f34cf5-cda6-4a05-a1e1-783eacc79688
- Satakunnan matkailun tavoite- ja toimintasuunnitelma. 2012. Satakuntaliitto. Viitattu 16.4.2014.
<http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/linkki2ID1406.pdf>
- Vesterinen, N. 2012. Yhteistyössä on voimaa. Maaseutu & Matkailu talvi 2012, 3. Viitattu 16.4.2014.
http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/2076/MaaseutuMatkailu_talvi2012_web2.pdf

Matkailu- yhteistyöstä voimaa Satakunnan maaseudulle

Soile-Mari Vahela

Satakuntalaisten maaseutumatkailu- yritysten verkostoitumisen tavoitetila

Tulevaisuudessa satakuntalaisten yritysten tulee olla entistä ketterämpiä vastaamaan asiakkaidensa tarpeisiin. Ilman toimivia verkostoja mikroyrittäjät eivät tähän pysty, mutta verkostossa toimiminen auttaa kehittämään palvelutarjontaa ja sen kannattavuutta. Keskittymällä ydinosaamiseensa yritys voi verkostojensa avulla laajentaa tarjontaansa ja tuottaa asiakkaalle juuri hänelle räätälöityjä ratkaisuja.

Yhteistyön lisääminen eri toimijoiden kesken on edelleen yksi päätavoitteista maaseuturahaston uudel-

Voimaa yhteistyöstä
ja maaseudun
vetovoimatekijöistä.

la rahoituskaudella (Esitys maaseudun kehittämissuunnitelmaksi 2014–2020). Yhteistyö maaseutumatkailun mikroyritysten kesken on kirjattu myös Satakunnan alueelliseen maaseudun kehittämissuunnitelmiaan vuosille 2014–2020. Strategian mukaan toimijoiden pitää tehdä entistä enemmän yhteistyötä ja verkostoitua, jotta yritystoiminta Satakunnassa kehittyy ja vahvistuu.

Tämä artikkeli käsittelee maaseutumatkailuyrittäjien ja -toimijoiden yhteistyöverkoston muotoutumista Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) toteuttamassa Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeessa. Hankkeen aikana tiivistettiin Satakunnan hyvin sirpaleista maaseutumatkailukenttää. Hankkeessa kehitettiin yhteisiä toimintamalleja Satakunnan maaseudulle sekä muodostettiin maaseutumatkailuyrittäjien ja -toimijoiden yhteistyöverkosto. Hankkeen aikana maakuntaan kehitettiin verkostomaisia maaseutumatkailutuotteita, jotka keskittyivät erityisesti hiljaisten kuukausien myynnin ja tarjonnan piristämiseen. Tuotteiden sisältöä saatiin rikastutettua myös laajentamalla verkostoitumista yli toimialarajojen tutustuttaen muun muassa luovien alojen toimijoita maaseutumatkailuyrittäjien kanssa. Yhteistyömuotoja hankkeessa olivat verkostoitumistilaisuudet, työpajat, seminaarit ja tapahtumat.

Maaseutumatkailuyritysten verkostoitumisen hyödyt ja haasteet

Verkostoitumisnäkökulma kuuluu olennaisesti nykyaikaisten yritysten toimintaan. Yrityksen yhteistyö muiden saman alan yritysten kanssa on yksi menestyksen avain maaseutumatkailuyrittäjyydessä (Komppula 2006). Verkostoitumalla yritys voi keskittyä omalle ydinosaamisalueelleen. Verkosto saavuttaa yhdessä laajempia asiakasryhmiä, luo uutta liiketoimintaa ja edistää innovaatioiden syntymistä. Yritysverkostolla pyritään vastaamaan paremmin asiakkaiden jatkuviin vaatimuksiin muun muassa nopeuden, joustavuuden, laadun ja kustannustehokkuuden suhteen. Kääntöpuolena verkostoituminen pakottaa yritystä ulkoistamaan omia toimintojaan sekä rakentamaan omat toimittaja- ja palveluverkostonsa. (Valkokari, Hakanen & Airola 2007.)

Verkostoyhteistyöhön liittyen yrityksessä tulisi pohtia ja arvioida (Valkokari, Hakanen & Ainola 2007):

- millaiset verkostoroolit ovat sen vahvuus
- mihin verkostoyhteistyöhön juuri heidän kannattaa panostaa
- millaista verkostoa yritys tarvitsisi ympärilleen omaa osaamista täydentämään
- mitä verkostoja yritys voisi täydentää omalla osaamisellaan.

Pesonen, Siltanen ja Hokkanen (2000) painottavat yrittäjien sitoutumisen ja panostamisen tärkeyttä: ne ovat oleellisia asioita yhteistyön onnistumiselle. Matkailun verkostoyhteistyön onnistuminen vaatii osallistujilta yhteistyökykyä ja -halua (Komppula 2000). Lähdettäessä yhteistyöhön pitää kaikkien osapuolien tietää ja jakaa yhteiset tavoitteet, jotta kaikki osallistujat ovat samaa mieltä siitä, mitä ollaan tekemässä. Toimintatapojen pienistäkin yksityiskohdista tulee keskustella. Mikäli yritys panostaa yhteistyöhön ja hyöttyy tästä, syntyy positiivisia kokemuksia, yhteistyö todennäköisesti jatkuu ja syvenee sekä prosessi kehittyy (Komppula 2000).

Hankkeen aikana syntynyt lukuisia verkostoja

Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihanke alkoi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmakauden 2007–2013 loppupuolella. Samaan aikaan maakunnassa oli menossa yli 40 yksittäistä matkailuhanketta, ja matkailun kehittämistoimenpiteitä oli tehty kattavasti ympäri Satakuntaa koko ohjelmakauden ajan. Kuitenkaan maakunnassa ei ollut toiminnassa yhtään kattavaa, koko maakunnan maaseutumatkailua koordinoivaa kehittämishanketta. Tällaiselle toimialan kokoavalle hankkeelle oli siis todellinen tarve.

Hankkeen aikana tehtiin tiivistä yhteistyötä muun muassa Metsähallituksen Selkämeren ja Pohjois-Satakunnan luontomatkailuhankkeiden kanssa. Aloittaessamme toimintaa saimme näkyvyyttä Metsähallituksen jo olemassa olevissa yritysverkostoissa. Yhteistyötä tehtiin esimerkiksi käymällä läpi hankkeiden tulevia tapahtumia ja yhdistämällä matkailuyrittäjille suunnattuja tilaisuuksia. Yhteistyökumppanuuksien määrä maaseutu- ja luontomatkailuhanketoimijoiden ryhmässä kasvoi hankkeen aikana vielä usealla toimijalla: mukaan tulivat muun muassa Satakunnan Yrittäjien matkailuhanke, Satakunnan Leader-toimintaryhmien matkailuhankkeet, Satakuntaliitto, Pro Agria Länsi-Suomi ja monet kunnalliset maaseutumatkailuhanketoimijat. Tapaamisissa käytiin yhdessä läpi kaikkien käynnissä olevien hankkeiden tulevia toimenpiteitä, joiden pohjalta pohdittiin yhteistyön muotoja.

Yritysverkostoa alettiin muodostaa heti hankkeen alkaessa. Yhteistyössä Satakuntaliiton ja Satakunnan Yrittäjien matkailuhankkeiden kanssa saimme Matkailun edistämiskeskuksen Outdoors Finland -hankkeen vetäjän Heli Saaren vierailulle Satakuntaan. Järjestimme marraskuussa kaksi identtistä matkailuyrittäjien verkostoitumistilaisuutta Siikaisissa Eteläpään Matkailukeskuksessa ja Yyterin Kylpylähotellissa Porissa. Tilaisuuksiin osallistui yli 60 vierasta, joista useat olivat yrittäjiä. Tilaisuuksissa esiteltiin myös maaseutumatkai-

Tulevaisuuden visiointia Satakunnan
maaseutumatkailutarjontaan Humisevalta
Harjulta Kullaalta.

lun koordinoitihankkeen tulevia työpajoja ja muita toimenpiteitä.

Verkostoitumista hankkeessa tuki myös koordinoiva tiedottaminen. Hankkeelle avattiin nettisivut osoitteeseen: www.satamatkaamaalle.fi. Tämä oli hankkeen päätiedotuskanava ja toimi materiaali-pankkina. Nettisivujen tapahtumakalenterista löytyi hankkeen omien tapahtumien lisäksi yhteistyökumppanien tapahtumat, jotka oli suunnattu kaikille maaseutumatkailun kehittämisestä kiinnostuneille. Kalenteriin päivitettiin siten kaikki tulevat koulutukset, työpajat ja seminaarit.

Hankkeen tiedottamisen vahvistamiseksi julkaistiin myös uutiskirjettä. Uutiskirje lähetettiin hankkeen aikana seitsemän kertaa. Uutiskirjeeseen koottiin maaseutumatkailutoimijoiden lähettämät uutiset, kutsut ja muut ilmoitukset. Nämä ilmoitetut tilaisuudet laitetiin automaattisesti mukaan nettisivujen tapahtumakalenteriin. Uutiskirje oli sen käyttäjien ja vastaanottajien mielestä erittäin toimiva tiedottamisen väline. Kun matkailun kehittämistoiminnasta tiedotetaan kootusti, yrittäjät saavat samasta paikasta tiedon monen

eri toimijan tilaisuuksista. Hankkeen loppupuolella uutiskirje toimitettiin jo yli 600 matkailutoimijalle.

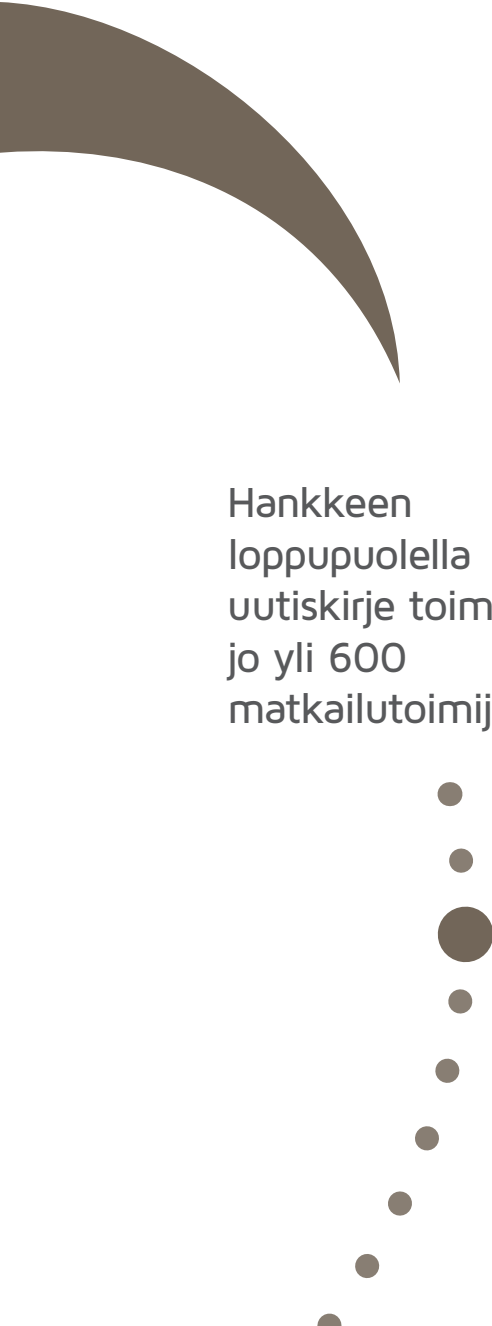
Hankkeessa tehtiin tuotteistamisyhteistyötä, ja hankkeen tuloksina syntyi yli 20 tuotetta. Tässä työssä myös Satakunnan ammattikorkeakoulun matkailuopiskelijoilla oli iso roolinsa. Keväällä 2014 hankkeessa järjestettiin kuusi alueellista ja yksi maakunnallinen tuotteistamisen työpaja, joissa ideoitiin ja suunniteltiin kaupallisia tuotteita maaseutumatkailuyrittäjien omista lähtökohdista. Yli 100 maaseutumatkailuyritystä osallistui eri työpajoihin. Palautekyselyiden mukaan työpajojen sisältö oli teoreettista, mutta hyödyllistä. Verkostoitumista kaivattiin lisää. Satakuntalaiset maaseutumatkailuyrittäjät kokevat tutustumisen toisiin yrittäjiin ja heidän yrityksiinsä selvästi tarpeelliseksi. Yhteispaketteja on syntymässä noin 20 kappaletta, mikä varmasti osaltaan kertoo onnistuneesta verkottumisesta ja yhteisen sävelen löytymisestä tiettyjen yritysten välille.

Niin tuotteistamista kuin verkostoitumista jatkettiin syksyllä 2014. Hankkeen viimeisten kuukausien aikana järjestettiin 12 erilaista tilaisuutta, joihin matkailuyrittäjiä kutsuttiin. Yhteispakettien tuotteistamista jatkettiin yhteistyössä opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat saivat korvaamatonta kokemusta oikeasta yrittäjäyhteistyöstä sekä matkailuyrittäjät aikaa ja käsiä tuotteiden tekemisessä.

Hankkeessa järjestettiin lisäksi kaksi verkostoitumisbussikierrosta. Bussikierrosten tavoitteena oli tutustuttaa maaseudun matkailuyrittäjiä toisiinsa ja toistensa yrityksiin rennossa ilmapiirissä. Bussiretket järjestettiin Porin suunnalta Kankaanpäähän ja Jämille sekä Jämsältä Luvian, Rauman ja Eurajoen suuntaan.

Lisäksi järjestettiin myös kolme alueellista hinnoittelun ja kannattavuuden työpajaa, joiden aiheena oli syventyä maaseutumatkailupalvelujen hinnoittelun erityiskysymyksiin. Tilaisuuksien tavoitteena oli saada yrittäjille konkreettisia työkaluja sekä käytännöllisiä malleja kannattavuuden arvioinnin ja hinnoittelun tueksi. Työpajat pidettiin Porissa, Kankaanpäässä ja Huittisissa. Yrittäjät kokevat hinnoittelun haastavaksi, ja tiedonjano teki tilaisuuksista hyvin vuorovaikutteisia.

Hankkeen aikana verkostoa laajennettiin myös maakunnallisesti muiden matkailutoimijoiden suuntaan, ylimaakunnallisesti ja valtakunnallisesti. Hanke oli aktiivisesti mukana perustamassa Satakunnan matkailuyrittäjäyhdistystä ja teki yhteistyötä alueellisten Leader-toimintaryhmien kanssa. Yhteistyötä matkailun ylimaakunnalliseksi kehittämiseksi aloitettiin Seinäjoen ja Turun ammattikorkeakoulujen kanssa. Hanke osal-

Hankkeen
loppupuolella
uutiskirje toimitettiin
jo yli 600
matkailutoimijalle.

listui myös Suomen maaseutumatkailuyhdistyksen valtakunnallisiin kehittämispäiviin, valtakunnallisiin maaseutumatkailukehittäjien tapaamisiin ja Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) aluekoordinaattoritapaamiseen sekä muihin MEKin järjestämiin valtakunnan matkailunkehittämiseen liittyviin tilaisuuksiin. Hankkeessa aloitettiin myös kesäaktiiviteettien kehittämiseen tähtäävän Outdoors Finland -ohjelman jalkauttaminen Satakuntaan.

Lokakuussa 2014 järjestettiin myös hankkeen pääseminaari: Matkailusta tuloja maaseudulle. Tilaisuuden puhujina olivat matkailun erityisasiantuntija Nina Vesterinen Työ- ja elinkeinoministeriöstä, toiminnanjohtaja Kimmo Aalto Lomalaidun ry:stä, maaseudun kehittämisen asiantuntija Timo Pukkila Satakunnan ELY-keskuksesta sekä puheenjohtaja Tommi Anttila Satakunnan matkailuyrittäjäyhdistyksestä. Lisäksi kuultiin vielä SAMKin maaseutumatkailuhankeen ja Green care -esiselvitys ja tiedottamishankkeen puheenvuorot. Lopuksi puheenvuoron käytti tutkija, Culture Finland -ohjelman aluekoordinaattori Lenita Nieminen Turun yliopiston kauppa- ja kauppatieteiden korkeakoulusta.

Nina Vesterinen kertoi esityksessään matkailun taloudellisesta merkittäväydestä Suomelle. Hän kohdensi, mistä matkailueurot meille tulevat. Hän toi terveiset valtakunnallisen matkailun kärkihankkeen etenemisestä ja korosti puheessaan, kuinka tärkeää on vahvan matkailuyrittäjien ja muiden matkailutoimijoiden välinen yhteistyö ja verkostoituminen. Kimmo Aalto kertoi maaseutumatkailun tilanteesta Suomessa ja sen kehittymisen mahdollisuuksista. Hän muun muassa painotti esityksessään, että maaseutumatkailun kehittäminen hyödyttää myös matkailualueen asukkaita, ei pelkästään matkailuelinkeinoa. Timo Pukkila puolestaan kertoi aluksi menneen kauden maaseutumatkailun kehittämisestä Satakunnassa, maaseudun kehittämisen Manner-Suomen kehittämisohjelman aikana. Satakuntaan on myönnetty matkailun kehittämiseen rahaa lähes 4 miljoonaa euroa viimeisellä EU-ohjelmakaudella 2007-2013. Satakunnan maaseudun kehittämisstrategiassa yhdeksi tärkeäksi kehittämiskohteeksi seuraavalla ohjelmakaudella nousevat jälleen yhteistyö eri toimijoiden välillä sekä muun muassa ylimaakunnalliset ja toimialarajat ylittävät kehittämistoimet.

Hankkeessa järjestetään vielä joulukuussa 2014 loppuseminaari, jonka teemana on matkailun saavutettavuus. Seminaarin aiheena on kertoa maaseutumatkailuyrittäjille hankkeen aikana kehitettyistä tuotteista ja mahdollisuuksista myydä näitä erilaisissa kanavissa. Tilaisuuden tavoitteena on avata mahdollisuuksia hankkeessa tuotetettujen tuotteiden myynnille.

Anna Pentikäinen

Hinnoittelutyöpajojen vetäjänä toiminut lehtori Marja-Liisa Jullemaa sai kiitosta konkreettisten hinnoittelutyökalujen lanseeraamisesta Satakunnan maaseutumatkailuyrittäjien käyttöön.

Verkostoitumisen mahdollisuudet Satakunnan maaseutumatkailukentällä

Vaikka verkostoitumisen eteen on tehty paljon töitä, olemme Satakunnassa vasta tutustumisvaiheessa. Voidaksemme jatkaa täällä tiellä tarvitsemme maakuntaan jatkoa maaseutumatkailun kehittämiseksi. Jotta Satakunnan maaseutumatkailutoimijoiden verkosto toimisi tulevaisuudessakin, tarvitsemme yhteiset askelmerkit ja sitoutuneita yrittäjiä, jotka haluavat tehdä maakunnastamme vetovoimaisen matkakohteen. Erikoistumalla ja panostamalla satakuntalaisesta omaleimaisuudesta nouseviin vetovoimatekijöihin voimme

tarjota maakuntaan tuleville maaseutumatkailijoille enemmän. Verkostomainen toiminta on jo nyt kuluneen vuoden 2014 aikana edistynyt Satakunnassa uusien innovaatioiden syntymistä toimijoiden yhdistäessä erilaista osaamistaan.

Yhteistyöverkoston kilpailukyvyyn nostamiseksi tulevassa kehittämistyössä tulisi keskittyä matkailuyrittäjien asiakasymmärryksen ja asiakasosaamisen lisäämiseen. Ymmärtämällä asiakaskuntansa ominaispiirteet yrittäjät voivat kehittää toimintaansa asiakaslähtöisesti. Vahva asiakasymmärrys toisi lisäarvoa matkailutoimijoiden yhteistyötuotteiden kehittämiseen ja oikeiden jakelukanavien löytämiseen.

Verkostomaisesti syntyneitä tuotekokonaisuuksia on nyt tuoteistettu maaseutumatkailun koordinaatiohankkeen toimesta, mutta tämä on vasta lähtölaukaus verkoston tiiviimmälle kehittämiselle. Satakunnan matkailukentälle ei ole vielä muodostunut riittävästi aitoja kumppanuussuhteita, joissa yhteistyö olisi molemminpuolista, vahvaa, avointa ja luottamuksellista. Matkailuyrittäjien mukaan heidän omalla alueellaan ei ole vahvaa matkailuverkostoa. Satakuntaan on syntynyt ainoastaan pieniä, muutaman yrittäjän löysähköjä yhteistyösuhteita.

Jotta maaseutumatkailu uudistuisi Satakunnassa, tarvitaan koko maakunnan kattavan verkoston lisäksi teemapohjaisia yritysverkostoja, joissa maaseutumatkailun kehittämistoimenpiteitä kuten tuotekehitystä ja myyntiä tehdään yhdessä. Yritysverkostojen teemat ja näissä kehitettävät tuotteet voisivat nousta valtakunnallisista matkailun edistämisen ja Satakunnan matkailun tavoite- ja toimintasuunnitelman painopistealueista sekä maaseutumatkailuyritysten asiakkaiden tarpeista.

Verkostoyhteistyön syntymistä tulisi koordinoita kohdennetusti, järjestää verkostoitumistilaisuuksia maakunnassa ympärivuotisesti eri alueilla, tiivistää tiedottamista maaseutumatkailuasioista ja rakentaa systemaattisesti vahvempia kumppanuuksia maaseutumatkailutoimijoiden välille. Verkostoyhteistyön kehittämisessä tulisi huomioida erityisesti maaseutumatkailun ominaispiirteet ja maaseutumatkailun laaja-alaistuminen. Verkostoitumista kunnallisen alan matkailutoimijoihin tulisi myös lisätä tulevaisuudessa.

Kootaksemme yhteen koko maakunnan kattavan maaseutumatkailuverkoston ja pienemmät teemalliset maaseutumatkailun yritysryhmät tarvitsemme jatkokehittämistoimenpiteitä tulevalla ohjelmakaudella. Yhdessä olemme enemmän!

Lähteet

Komppula, R. 2000. Matkailuyrityksen sitoutuminen verkostoon – Tapaustutkimus Pohjois-Karjalan maakunnallinen matkailuverkosto. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Komppula, R. & Heikkinen, M. 2006. Maaseutumatkailu: Palvelua ja yrittäjyyttä. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulu.

Esitys Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020. 2014. Maa- ja metsätalousministeriö. Viitattu 30.8.2014. http://www.mmm.fi/attachments/maaseutu/mZu0GyoRB/Luonnos4_Manner-Suomen_maaseudun_kehittämissuunnitelma_2014-2020_15.4.2014.pdf

Pesonen, I., Siltanen T. & Hokkanen, T. 2006. Menestyvä matkailuyritys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020. 2014. ELY-keskus. Viitattu 30.8.2014. http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/58383/Strategia_web.pdf/21f34cf5-cda6-4a05-a1e1-783eacc79688

Satakunnan matkailun tavoite- ja toimintasuunnitelma. 2012. Satakuntaliitto. Viitattu 30.8.2014. <http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/linkki2ID1406.pdf>

Valkokari, H., Hakkanen, T. & Airola, M. 2007. Yritysverkoston strateginen kehittäminen. VTT:n julkaisu. Helsinki: VTT.

Jotta maaseutu-
matkailu uudistuisi
Satakunnassa,
tarvitaan koko
maakunnan kattavan
verkoston lisäksi
teemapohjaisia
yritysverkostoja,
joissa maaseutu-
matkailun kehittämis-
toimenpiteitä kuten
tuotekehitystä ja
myyntiä tehdään
yhdessä.

Satakunta hyvää tuotetta – maaseutumatkailua tuotteistamassa

Maaria Berg

Miten matkailua tuotteistetaan?

Tämä artikkeli käsittelee tuotteistamista Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) vetämässä Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeessa, jonka yhtenä tavoitteena oli kehittää matkailuyritysten ammattimaisesti tuotetarjontaa Satakunnan maaseudulla. Hanke tähtäsi verkostomaisten, Satakunnan maaseudun vetovoimattajoihin perustuvien matkailutuotteiden kehittämiseen. Yhteistyömuotoja tavoitteen saavuttamiseksi olivat työpajat, seminaarit ja tuotekehitystyön integrointi Satakunnan ammattikorkeakoulun matkailualan opetukseen.

Anna Pentikäinen

Tuoteideoiden kehittelyä Kauttuan Klubilla.

Tuotteistaminen on palveluiden määrittelyä, suunnittelua, kehittämistä, kuvaamista ja tuottamista niin, että palvelun hyödyt asiakkaalle ja palvelua tarjoavalle yritykselle maksimoituvat. Tuotteistamisessa on kyse palvelun konkretisoinnista viestinnällisesti helppoon muotoon. Tuotteistamisen avulla matkailuyrittäjä voi keskittyä ydinosaamiseensa, jolloin palvelun myyntiprosessi nopeutuu. Palvelun myyjälle tuotteistettu palvelu on monistettavissa ja edelleen muokattavissa eri tuoteversioiksi. Asiakkaalle tuotteistaminen helpottaa palvelun sisällön ymmärtämistä ja osoittaa palvelun tarjoamat hyödyt – tuotteistettu palvelu on helpompi ostaa.

Matkailutuotteissa tarvitaan usein asiakkaan tarpeisiin perustuvaa räätälöintiä. Massaräätälöinti ja palvelun moduulirakenne vastaavat tähän tarpeeseen. Tuotteet suunnitellaan mahdollisimman pieniksi, toisiinsa sopiviksi, mutta erikseen myytäviksi ja kustannustehokkaiksi moduuleiksi. Nämä asiakas voi varata etukäteen Internetistä ja yhdistellä ne itse mieleisekseen paketeiksi. (Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti 2010.) Massaräätälöity matkailutuote on siis palvelun moduulirakenteen avulla tuotteistettu palvelupaketti, jossa asiakas toimii palvelun osatuottajana.

Matkailupalvelun tuotteistamisessa korostuu asiakas, tuotteen elämyksellisyys ja tuotetestauksen tarve. Tuotteistettu matkailupalvelu on yleensä etukäteen sisällöltään ja saatavuudeltaan määritelty, jolloin sitä on helppo markkinoida asiakkaille ja jälleenmyyjille. Matkailutuote voi olla esimerkiksi yksittäinen palvelu kuten majoitus, tapahtuma, ohjelma tai palvelupaketti sisältäen vaikkapa retken, opastuksen ja ruokailun tai valmismatka sisältäen esimerkiksi majoituksen aterioiden, kuljetuksen ja ohjelman.

Matkailua voi tuotteistaa myös yksittäistä palvelutuotetta laajemmasta näkökulmasta. Matkailukohde on ns. kokonaismatkailutuote, joka koostuu kohteen ominaisuuksien, vetovoimatekijöiden ja palvelujen yhdistelmästä. Tähän kuuluvat kohteen rakennettu ja luontoympäristö, matkailijoille suunnatut ja matkailua tukevat palvelut, kohteen saavutettavuus eri näkökulmista, kohteen imago markkinoilla sekä kohteen hintamielikuva asiakkaalle. (Middleton, Fyall & Morgan 2009.) Kokonaismatkailutuotetta markkinoidaan yhtenäisenä, laajana palvelutarjoomana matkailumarkkinoille (Komppula & Boxberg 2012). Esimerkkinä kokonaismatkailutuotteesta käy Ruka, jota markkinoidaan ”Luonnon omana huvipuistona” (Rukan www-sivut 2014). Sen hiihtokeskusimagoa on laajennettu elämyksellisen matkailukeskuksen suuntaan, jossa riittää monipuolista tekemistä kesällä ja talvella.

Tuotteistamistyön eteneminen SAMKin hankkeessa noudatti pääosin Komppulan ja Boxbergin (2002) matkailutuotteen tuotekehitysprosessia, joka etenee matkailupalvelujen näkökulmasta loogisessa järjestyksessä: 1) tuotteistamisen tavoitteet ja niiden laadulliset ja määrälliset mittarit, 2) palvelukonseptin kehittäminen, 3) palveluprosessin kehittäminen, 4) markkinatästä eli ulkoinen tuotetestaus, 5) kaupallistaminen ja 6) kaupallistamisen jälkeen tehtävä arviointi. Prosessin kaikkiin vaiheisiin liittyy palvelujärjestelmän jatkuva kehittäminen, joka kohdistuu niin tuotekehitykseen, yrityksen henkilöstöön, investointeihin, imagoon kuin yhteistyöverkostoihin (Komppula & Boxberg 2002). Tuotekehitysprosessi on esitelty Komppulaa ja Boxbergiä (2002) mukaillen taulukossa 1.

Palvelukonseptia kehitetään määrittelemällä tuotteen sisällölliset elementit ja kiteyttämällä asiakkaan tuotteesta saama arvo perustuen asiakkaan tarpeisiin (mitä asiakas haluaa) ja palveluntarjoajan resursseihin (mitä palveluntarjoaja pystyy tarjoamaan). Palvelukonseptin kuvaamisessa voi hyödyntää malleja, jotka ilmentävät palvelukokonaisuuden ulottuvuuksia joko yksittäisen matkailutuotteen sisällön näkökulmasta (peruspalvelupaketti, Grönroos 2009), matkailutuotteen sisällön ja palveluprosessin näkökulmasta (kerroksinen matkailutuote, Komppula & Boxberg 2002; laajennettu pal-

Taulukko 1. Tuotteistamisprosessi: vaiheet ja toimenpiteet

	Tuotteistamisen vaiheet*	Vaiheisiin sisältyvät toimenpiteet
1	Tuotteistamisen tavoitteet ja mittarit	<ul style="list-style-type: none"> • Tavoitteiden määrittely sekä tavoitteiden laadullisten ja määrällisten mittarien määrittely
2	Palvelukonseptin kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Ydintuote, tuotteen tarjoama arvo asiakkaalle (asiakatarpeisiin perustuen) • Palvelun tuottamiseen tarvittavat resurssit • Asiakkaan osallistumisen arviointi • Tuotteen sisällölliset elementit ja sisältövaihtoehdot
3	Palveluprosessin kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelumoduulien vakiointi ja räätälöinti • Palveluprosessin kuvaus (palvelukaaviot ja -kuviot) • Taloudellinen analyysi (tuotteen hinnoittelu, kannattavuus) • Sisäinen testaus, mahdolliset korjaavat toimenpiteet • Tuotekuvausten kirjoittaminen
4	Markkinatestaus (ulkoinen)	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelun ensimmäinen toteutus ulkoisilla testaajilla (palvelun potentiaaliset ostajat tai jälleenmyyjät) • Tuotteen sujuvuuden ja laatutason varmistaminen keräämällä ja hyödyntämällä testaajien kokemukset palvelusta • Mahdolliset korjaavat toimenpiteet • Tuotteen markkinointi ja sopivien myyntikanavien öytäminen testaajien avulla
5	Kaupallistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelun konkretisointi (esim. palveluympäristö, esitteet) • Myynti ja markkinointi eri kanavissa • Palvelun toteutus oikeille asiakkaille
6	Kaupallistamisen jälkeen tehtävä arviointi	<ul style="list-style-type: none"> • Onnistumisen arviointi verrattuna tuotteistamisen alussa asetettuihin tavoitteisiin ja niiden mittareihin • Mahdolliset korjaavat toimenpiteet • Olemassa olevien tuotteiden kehittäminen

* Kunkin vaiheen taustalla henkilöstön, investointien, imagon ja yhteistyöverkoston kehittäminen sekä jatkuva tuotekehitys.

velutarjooma, Grönroos 2009) tai matkailukohteen näkökulmasta (matkailutuote paikkaan perustuvana palveluna, Smith 1994).

Palveluprosessin kehittämisessä palvelun toteutusprosessi vaiheistetaan ja kuvataan tarkasti sekä visuaalisesti alkaen siitä hetkestä kun asiakas ottaa yhteyttä palveluntarjoajaan päättyen siihen hetkeen kun asiakas on käyttänyt matkailupalvelun. Palveluprosessin kuvaus voidaan toteuttaa erilaisten kaaviotyökalujen avulla (esimerkiksi palvelumuotoilijoiden käyttämä Asiakkaan palvelupolku -malli tai Service Blueprint -palvelukaavio). Prosessikuvauksen jälkeen palvelu on helpompi hinnoitella, kun tiedetään kunkin palvelumo-

duulin kesto ja millaisia resursseja sen tuottamiseen tarvitaan. Tämän jälkeen kirjoitetaan tuotekuvaukset, jotka toimivat pohjana nettisivujen ja esitteiden tuotekorteille. Tuotteen prototyyppiä kannattaa testata sisäisesti, jotta palvelun turvallisuus ja laatu voidaan varmistaa ja palvelun mahdolliset puutteet voidaan vielä korjata ennen kuin tuote on markkinoilla.

Tuotteen ulkoinen testaus, eli *markkinatestaus* tapahtuu toteuttamalla palvelu ensi kertaa potentiaalisilla ostajilla eli henkilöillä, joilla on mahdollisuus ostaa palvelu, myydä tai markkinoida sitä (esim. matkanjärjestäjät, matkatoimistot, alueelliset matkailutoimistot, lehdistö tai muu media sekä asiakaskohderyhmän arvostamat henkilöt kuten bloggaajat tai julkisuuden henkilöt). Ulkoisella tuotetestauksella on kaksi tärkeää tehtävää: 1) tuotteen sujuvuuden ja laatuvarmistaminen keräämällä ja hyödyntämällä testajien kokemukset palvelusta ja 2) tuotteen markkinoiminen testajien avulla suuren yleisön tietoisuuteen sekä sopivien myyntikanavien löytäminen. Testausvaiheessa palvelutuotteen tulisi olla sisällöltään, turvallisuudeltaan ja sujuvuudeltaan tuotekuvauksen mukainen, koska ulkoisilla markkinoilla tehdyt virheet voivat kostautua menetettynä maineena. Ulkoiseen testaukseen kannattaa valmistautua hyvin, eli suunnitella testajille kyselylomake, jossa kartoitetaan mielipiteitä tuotteesta ja palvelun sujuvuudesta. Mikäli testajien kokemuksia ei kerätä kirjallisesti, on vaarana ”mutu-tuntumalta” tehdyt, epärealistiset tuote päätökset.

Tuotteen kaupallistaminen tarkoittaa tuotteen markkinoille tuontia; palvelun konkretisointia eri keinoin (esimerkiksi palveluympäristö, esitteet, oheismateriaali) myyntiä ja markkinointia eri kanavissa ja palvelun toteuttamista oikeille asiakkaille.

Tuotteistamisprosessin viimeisenä vaiheena on kaupallistamisen jälkeen tehtävä arviointi, joka perustuu tuotteistamisprosessin alussa asetettujen tavoitteiden pohjalta laadituille mittareille. Nämä voivat olla laadullisia, kuten asiakastyytyväisyys, jota kuvaa saatu asiakaspalaute, tai määrällisiä kuten kannattavuus tai asiakasmäärän kasvu. Lopuksi todettakoon, että tuotteistamisprosessi on jatkumo: tuotetarjontaa on kehitettävä jatkuvasti huomioiden ulkoiset tulost mittarit, asiakkaiden toiveet ja liiketoimintaympäristön vaihtelut.

Tuotteistamistyötä Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeessa

Keväällä 2014 aloitimme tuotteistamistilaisuudet matkailuyrittäjille ja -toimijoille eri puolilla Satakuntaa kahdella erisisältöisellä tuotteistamistyöpajalla. Ensimmäisen (I) tuotteistamistyöpajan teema-

na oli omien tuoteideoiden jakaminen matkailutoimijoiden tiimeissä sekä tiimien yhteisten tuoteideoiden kehittäminen palvelukonsepteiksi kohderyhmävalinnan, asiakkaan tarpeiden pohdinnan ja niihin sopivien tuoteideoiden avulla. Toisen (II) tuotteistamistyöpajan teemana oli ensimmäisessä tuotteistamistyöpajassa syntyneen palvelusisällön edelleen kehittäminen, palveluprosessin kuvaaminen palvelukaavion muodossa sekä tuotekuvausten kirjoittaminen. Tiimityöskentelyyn toi haasteensa se, että kaikki työpajaan I osallistuneet yrittäjät eivät päässeet paikalle työpajaan II, jolloin osa tiimeistä tarttui kokonaan uuteen tuoteideaan ja osa jatkoi vanhasta ideasta uudella tiimillä. Tuotteistamistyöpajojen toteutus on esitelty taulukossa 2.

Elämysten tuotteistaminen - ja Ideoista elämykseksi -opintojaksoilla esimerkiksi Tehtaanmyymäläreitti eläkeläisryhmille Ulvila-Kiikoinen-Kokemäki-Huittinen-akselilla sekä Kokemäenjokilaakson matkailupalvelukartta ”Elämysten jokilaakso” (tämän julkaisun liite 1). Syys-joulukuussa 2014 tuotteistettiin tuotteistamistyöpajoissa kesken jääneitä matkailutuotteita Elämysten tuotteistaminen

Taulukko 2. Tuotteistamistyöpajojen toteutus

Aika ja paikka	Aihe	Osallistujia	Yhteistyökumppanit
10.2.2014 Karvia, Loma20-Raisio	I tuotteistamistyöpaja Pohjois-Satakunta	23	Lauhanvuoren-Hämeenkaan asiakaspalveluverkoston kehittämishanke
11.2.14 Harjavalta, Ravintola Hakuninmäki	I tuotteistamistyöpaja Etelä-Satakunta	30	Satakunnan matkailuyrittäjät ry, Leader Karhuseutu ry
13.3.2014 Merikarvia, Lankosken Köffi	I tuotteistamistyöpaja Rannikko-Satakunta	30	Metsähallituksen Selkämeren helmet -hanke
31.3.2014 Jämi, Lomahotelli Jämi	II tuotteistamistyöpaja Pohjois-Satakunta	12	Lauhanvuoren-Hämeenkaan asiakaspalveluverkoston kehittämishanke
1.4.2014 Eura, Kauttuan Klubi	II tuotteistamistyöpaja Etelä-Satakunta	yli 30	Pyhäjärvisseutu ry
3.4.2014 Rauma, Rauman merimuseo	I tuotteistamistyöpaja Rannikko-Satakunta	20, vähän yrittäjiä	Metsähallituksen Selkämeren helmet -hanke

-opintojaksolla opiskelijavoimin yhteistyössä yrittäjien kanssa. Lisäksi 8.9.2014 SAMKissa Porissa järjestettiin opiskelija-yrittäjätreffit sekä seminaari ”Tuotteistaminen ja yhteistyö matkailukohteen kehittämisen moottorina”. Maakunnallisessa verkostoitumis- ja tuotteistamistilaisuudessa 23.4.2014. Luvian Laitakarin Messissä keskusteltiin verkostoitumisen lisäksi tuotteen ulkoisesta testauksesta ja kaupallistamisesta. Valmismatkatuotteen kriteereistä ja markkinoinnin ja myynnin rajoituksista saimme tietoa Matkapojat-matkatoimiston edustajalta. Lisäksi hankehenkilökunta teki muutamia tutustumisvierailuja tuotteistamista silmälläpitäen tuotteisiin osallistuvien yrittäjien luo ja potentiaalsiin tuotteiden toteutuskohteisiin kuten Iso-Enskerin saarelle yhteistyökumppanien kutsamana.

Tuotteistamistyöpajoja ja opiskelijayhteistyötä ohjasi matkailupalvelujen lehtori Maaria Berg. Yrittäjä- ja hankeyhteistyötä koordinoivat projektipäällikkö Soile Vahela ja projektiassistentti Anna Pentikäinen.

Satakunnan maaseutumatkailun kypsyvät tuoteideat

Tuotteistamistyöpajoissa syntyi parisenkymmentä tuoteidea etupäässä ryhmämatkailijoille suunnatuista opastetuista päiväretkistä, matkailupalvelupaketeista ja valmismatkoista. Myös pari omatoi-

Metsähallituksen järjestämä tutustumisvierailu Iso-Enskerin saarelle.

Anna Pentikäinen

mimatkailijoille suunnattua reitti-ideaa syntyi. Pohjois-Satakunnan tuoteideoissa korostuivat metsäretket ja luontoon perustuvat aktiviteetit, Etelä-Satakunnassa kulttuuriperintö, lähiruoka ja maatilat, Rannikko-Satakunnassa meriretket ja saaristossa toteutettavat aktiviteetit. Lähes kaikissa tuoteideoissa korostettiin elämyksiä. Osa tuotteista saatiin jatkokehittelyyn opiskelija-yrittäjäyhteistyössä SAMKin Elämysten tuotteistaminen -opintojaksolla.

Lisäksi tuotteistamistyöpajojen ulkopuolella syntyi uusia tuoteideoita joita ryhdyttiin tuotteistamaan samalla opintojaksolla uusien yrittäjäyhteistyökumppanien kanssa. Nämä tuoteideat koostuivat matkailupalvelupaketeista tai valmismatkoista eri puolille Satakuntaa. Mukana oli yritysten virkistyspaketteja Ulvilan maisemissa (Kullaa, Leineperi) ja Lyttylän Pirunpesällä, leirikoulupaketteja Irjanteella, Harjavallassa ja Kokemäellä, ryhmäpaketti Pitkäjärvellä, kokouspaketteja Tykkööllä ja Kristallirannassa ja naisryhmien matkailupaketti Eurassa. Uusien tuoteideoiden sisällöt on esitelty seuraavassa luvussa. Tuotteistamistyöpajoissa syntyneet tuoteideat on esitelty tiivistetysti taulukossa 3.

Sata matkaa maalle - maaseutumatkailutuotteita Satakunnasta

Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeen tuotteistamistyöpajojen tavoitteena oli tuotteistaa usean yrittäjän palveluista yhteisiä, Satakunnan maaseutumatkailun vetovoimatekijöihin perustuvia verkostomaisia matkailutuotteita. Tähän mennessä on ideoitu kolmisenkymmentä uutta maaseutumatkailutuotetta. Ideat ovat syntyneet yrittäjien, matkailun kehittäjien ja opiskelijoiden yhteistyönä - tuotteistamistyöpajoissa, SAMKin matkailun koulutusohjelman opintojaksoilla tai yrittäjien ja hanketoimijoiden verkostoyhteistyössä.

Osan ideoista tuotteistaa markkinoille joku yrittäjä ehkä myöhemmin itsenäisesti. Osa ideoista jää pöytälaatikkoon, koska yrittäjillä ei ole aikaa tai he eivät näe mahdollisuutta verkostoyhteistyöhön perustuvalla tuotekehityksellä ja tuotepaketeilla. Osa ideoista saa siivet, joita kantavat tuotteistamisyhteistyöhön sitoutuneet yrittäjät, matkailun kehittäjät ja opiskelijat. Sitoutuminen vaatii vastavuoroisuutta ja luottamusta toimijoiden välillä, sekä yhteisten etujen tavoittelua oman edun tavoittelun sijaan. Yhteistuotteissa kokonaisuus on aina enemmän kuin osiensa summa.

Hankkeessa syntyy 21 uutta maaseutumatkailutuotetta, joista 19 tuotteistavat Satakunnan ammattikorkeakoulun matkailun koulutusohjelman opiskelijat konsultoiden tuotepaketteihin osallistuvia yrittäjiä. Loput kaksi on tuotteistettu yhteistyössä yrittäjien, hanke-

Taulukko 3. Tuotteistamistyöpajoissa syntyneet tuoteideat

Työpajojen ideoiden lukumäärä	Tuoteidea (JK = jatkokehittäminen)	Alustava arvo asiakkaalle, tuotesisältö ja teemat, kohderyhmät
Pohjois-Satakunta (6)	Pyöräretki-paketti Jämilä Kankaanpäähän JK	Pyöräretki-paketti Jämi-keskukselta Kankaanpäässä sijaitsevaan Varammumola Kurkikorpeen tarjoaa yhdessäoloa, virkistystä ja uusia maisemia perheille, pariskunnille ja pienille TYHY-ryhmille.
	Aseeton metsäretki JK	Puhuttelee matkailijoita, jotka arvostavat retkillä sosiaalisuutta, kuntoilua ja luontotunteen saamista, teemoina lintu-retket, sudenulvontaretket, kuutamoyöt ja lepakkoretket. Kehitteillä kaksi tuotetta: lintubongausretki ja aseeton metsäretki.
	Kauhalammin kierros	Matkailureitin tuotteistaminen Kyröskankaan historialliseen museotiehen perustuen, joka on jo tuotteistettu ja jonka varrella on majoitus- ja pysähdyspaikkoja. Reittiä ei ole vielä tuotteistettu palvelutarjonnaltaan yhteiseksi kokonaisuudeksi, palveluntuottajien verkostoa ei ole vielä olemassa.
	Metsäinen hyvinvointiretki	Tähtää elämysten kautta pysyvään hyvinvointiin. Patikointia, aktiviteetteja ja opastusta metsän terveysvaikutteisten tuotteiden hyödyntämiseen.
	Health from Foresttuote-tema JK (Villiruokaretki)	Tarjoaa monipuolisesti erilaisia metsään, luontoon ja terveyteen perustuvia retkiä, joista yhtenä esimerkkinä Villiruokaretki.
	Jämi yrityksille ja Jämin päiväretki	Päiväretki tarjoavat aktiviteetteja, opastettuja käyntejä, aterioita ja majoitukseksi eli täyden palvelun matkailutuotteita ”Satakunnan Lapissa”, Jämin metsäisissä maisemissa.
Etelä-Satakunta (8)	Päiväretkiä	Eilaisille kohderyhmille moninaisilla teemoilla kuten eläimet, resinaaretket, metsäterapia, yrkkikoulutukset, laavuruokailut, hiljaisuuden retket.
	Voi Hyvin (reitti ja retket) JK	Ruuanlaitto, hiljentymisen, käsillä tekeminen sekä työtoverin kohtaamiseen eri rooleissa ja irrottautumiseen työpaikasta ja työtehtävistä. TYHY-ryhmille.
	Peijaispidot JK	Tarjoaa kokonaisvaltaisen elämyksen hyvän ruoan, juoman, kulttuurin ja opastuksen keinoin.
	Lähi- ja taide (reitti ja retket) JK	Taidetta ja ruokaa monipuolisella kattauksella. Kehitteillä Taidekäsitötkierroksen nimeä kantava paketti.
	Opastettu päiväretki kulttuurihistoriaan: Kulttuurielämysmatka Pyhäjärvi-seudulla	Ostoksia, paikallisia vierailukohteita, kalastusta ja maisemateitä, rakennuskulttuuria ja monenlaisia tarinoita alueelta. Ryhmille.
	Viikonloppu Satakunnassa JK	Maakunnallinen, ympärivuotisesti toteutettava ryhmämatkatuote. Tietoa, tarinoita ja historiaa, lähiruokaa, ostoksia ja elämyksiä Satakunnasta. Jatkokehittämissä paketti ”Satakuntaa vatsan täydeltä”: sisältää herkuttelun lisäksi opastetut vierailut kahtena päivänä kulttuurihistoriallisesti mielenkiintoisiin kohteisiin, yöpymisen Villilän Kartanossa ja opastetun vierailun palkittuja marjaviinejä tuottavalla Mattilan Marjatilalla.
	Junttihaaste JK	Tempaa vierailijat maalaiselämän haasteisiin hausalla tavalla.
	Monimuotoiset nykypäivän maatilat -kierros JK	Täyden palvelun tutustumisretki ryhmille huittislaisille matkailumaatiloille ja käsityöyrityksiin

**Työpajojen
ideoiden
lukumäärä****Tuoteidea
(JK = jatko-
hittelyssä)****Alustava arvo asiakkaalle,
tuotesisältö ja teemat, kohderyhmät**

Rannikko- Satakunta (6)	Selkämeren seikkailu- koulu JK	Tarjoaa uuden oppimista ja elämyksiä historiaan perustuvalla tekemisellä. Sisältää majoituksen, ruokailuja, ohjelmapalveluja ja Selkämeren luontokoh- teen erikoisuuksia erilaisille ryhmille koululaisista yrityksiin ja yhdistyksiin. Kehitteillä yhteispaketti Selkämeren seikkailukoulu ja Rauman kierros.
	Selviydy Saaressa -paketti	Suunnattu keski-ikäisille toimistotyötä tekeville ulkoilmaihmisille, jotka ha- kevat vastapainoa arkeen erämaaromantiikan muodossa ja haluavat haastaa itsensä. Pakettia voi toteuttaa eri saarikohteissa ja eri vuodenaikoina. Tuote- sisältö vaihtelee ”extremestä” omatoimitelttamajoituksesta ja kokkauksesta vähemmän extremeen trubaduuri-, eräkokki- ja opaspalveluilla sekä telta- saunalla varustettuun pakettiin.
	Opastetut meriretket	Retket keskittyvät luontokuvaukseen, kalastukseen, lintuihin, saariin, maja- koihin ja kulttuuriin. Opastetulle retkelle motivoi luonto, elämys, hiljaisuus, ryhmässä oleminen ja osallistuminen. Retkien sisällöt vaihtelevat satama- retkistä historiaan ja liikuntaan keskittyviin retkiin, ideana tarjota asiakkaal- le ”jotain vähän enemmän”.
	Elämän virta-luonto- seikkailu-reitti	Markkinoidaan portaalimaisen nettisivuston avulla idealla ”rakenna oma lo- masi”. Matkailijaa motivoi seikkailullisuus, valmiiksi reititetyn matkan tar- joamat elämykset, kuten Koski-reitti-jokibuffet merelle asti, joka tarjoaa pysähdyspaikkoja ja majoituskohteita, joiden pohjalta matkailija voi valita muita palveluja kohteessa reitille merkittyjen välietappien avulla.
	Rauman kierros JK	Ideana toteuttaa Rauman kierros ryhmille poikkeuksellisella tavalla: kävel- len, pyöräillen, meloen. Kehitteillä yhteispaketti Selkämeren seikkailukou- lu ja Rauman kierros.
	Valokuvausretkiä Selkämeren kauneim- mille saarille JK	Opastettuja valokuvausretkiä pienryhmille Selkämeren kansallispuiston saa- rille sisältäen kuljetuksen, ruokailun ja valokuvausohjausta.

toimijoiden ja opiskelijoiden kesken. Tuotteet on esitelty tiivistetysti taulukossa 4. Osa tuotteista esitellään myös tämän julkaisun lopussa olevissa liitteissä.

Jotta tuotteet pääsevät markkinoille asti, tulee yrittäjien huolehtia tuotteiden myynnistä ja markkinoinnista sekä niille sopivien kanavien löytämisestä. Omien ja yritysyritysohjelmien myyntikanavien lisäksi kannattaa hyödyntää alueellisia matkanjärjestäjiä ja matkatoimistoja (esimerkiksi Rauman matkailu, Porin seudun matkailu Oy Maisa, Matkapojat, Kokemäen matkatoimisto) sekä satakuntalaisia hotelleja. Valmismatkojen myyntiin tarvitaan matkanjärjestäjä, jolla on valmismatka-oikeudet ja joka kuuluu valmismatka-karekisteriin.

Hankkeen tarjoamat tuotteistamisen ja liiketoimintaosaamisen työkalut, konsultointi ja opiskelija-apu ovat olleet maksuttomia, mutta vaatineet yrittäjiltä avoimuutta, ajallisia uhrauksia ja sitoutumista kehittämissyhteistyöhön eri tahojen kanssa. Tätä tarvitaan jatkossakin. Toivomme, että matkailijat löytävät entistä paremmin tiensä Satakuntaan näiden tuotteiden avulla. Hyvää matkaa!

Lähteet

Grönroos, C. 2009. Palvelujen johtaminen ja markkinointi. Helsinki: WSOYpro.

Komppula, R. & Boxberg, M. 2002. Matkailuyrityksen tuotekehitys. Helsinki: Edita.

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti. 2010. Matkailun tuotekehittäjän käsikirja: Massaräättelöinti. Viitattu 30.10.2014. <http://matkailu.luc.fi/Tuotekehitys/Tyokaluja-/Tuotteistamiseen/Palvelusta-elamykseksi/Massaraatalointi>

Middleton, V., Fyall, A., Morgan, M. & Ranchhod, A. 2009. Marketing in travel and tourism. Burlington, MA: Butterworth-Heinemann.

Rukan www-sivut 2014. Viitattu 29.9.2014. <http://www.ruka.fi/>

Smith, S. 1994. The Tourism Product. *Annals of Tourism Research* 21, 3, 582-595.

Jotta tuotteet pääsevät markkinoille asti, tulee yrittäjien huolehtia tuotteiden myynnistä ja markkinoinnista sekä niille sopivien kanavien löytämisestä.

Idearikasta meininkiä Merikarvialla.

Anna Pentikäinen

Taulukko 4. Hankkeessa tuotetut maaseutumatkailutuotteet

Tuote (työnimi)	Sisältö, arvo asiakkaalle, kohde-ryhmät	Yhteistyössä
Lintu-bongausretki	Opastettu lintujenbongausretki Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuistossa, majoitus ja ruokailut maaseutumatkailutilalla. Nähdään lintuja (kehrääjälintu) kesäyöllä niiden luonnollisessa ympäristössä, Asiantunteva opastus luontokuvaukseen. Valokuvausharrastajat, luokkaretkeläiset.	valokuvaaja Seppo Myllyviita, Kirsti Tupala: Lomaraision maaseutumatkailutila. Opiskelijat Elina Huhdanpää ja Eveliina Kaunela. Metsähallitus: Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuisto.
Valokuvausretkiä Selkämeren kauneimmille saarille	Valokuvauksesta kiinnostuneet aikuiset ja nuoret (ryhmäpkt).	valokuvaaja Matti Luotola, veneretkiyrittäjä Timo Lokki, Ravintola Merimesta. Opiskelijat Ella Retulainen ja Evita Vesterinen
Pyöräretkipaketti Jämi-Kurkikorpi	Reitti Kurkikorpi-Kuninkaanlähde-Jämi-Kankaanpään taidekehä-mahdollisuus oppaaseen. Lisäpalvelut vuodenajan mukaan: melonta, villiyrttikurssi, sienestys, sauna. 2 pkt, toinen majoituksella, toinen ilman majoitusta. Hinta sisältää ainakin ruokailut, pyörät, kartan. Aktiiviliikkujat, ulkomaalaiset, lapsiperheet.	Varamummola Kurkikorpi, Sirkka ja Asko Riitahuhta, Jämikeskus: Jasmina Ala-Karvia, Juha Rantanen, Jämi Sports. Opiskelijat Emmi Salonen ja Sarianna Mecklin.
Voimaa metsästä - Kurjenhumina-terapia	Opastettu alppakapatikka, retkilounaan tarjoilu, metsäkokemuksen ohjaaminen, majoitus ja aamiainen tarjoilu. Lisäpalvelut: yrttien kerääminen, ilta-ateria. Kiireiset kaupunkilaiset, jotka kaipaavat irtiotta arjesta, hlömmää 2-10 hlöä.	Metsäterapia: Jaana Korkiamäki-Villanen, Wurthing Heights: Carita Saarinen, Varamummola Kurkikorpi: Sirkka ja Asko Riitahuhta. Opiskelijat Hanna Marttila, Jaana Lehtola, Sami Nurminen.
Muinaisrituaalien tuotteistaminen	Makean maltaan tarinatupa, ravitsemispalvelut ruoka ulkoistettu. teemoina Peijaiset, kihlajaiset. Ydintuotteena muinaisrituaali ja luonnonuskonnot, tukipalveluna ravitsemispalvelut. Juhlaseurueet (polttarit, syntymäpäivät), TYHY-ryhmät.	Lapin Voima Oy: Jouko Ylijoki, muita yhteistyökumppaneita ravitsemispalvelujen tarjoajat ja ohjelmalvelut. Opiskelijat Jessica Westersten, Akseli Syrjänen ja Tuomas Kujala.
Satakuntaa vatsan täydeltä	2 pakettia: päiväretki ruokailuineen, ohjelmineen, viinipruuveineen tai yöpymisen sisältävä paketti ruokailuineen, viinipruuveineen, perinnesaunoineen, ohjelmineen. + 35-vuotiaat TYHY-ryhmät, ystäväporukat, kulttuurista ja makunautinnoista kiinnostuneet ryhmät. 10-34 hlöä, yöpymispaketti 10-26 hlöä.	Mattilan Marjatila: Tarja Matomäki, Villilän Kartano: Terja Wahlberg, Uotilan tila: Simo Uotila. Free-time Factory. Opiskelijat Eveliina Mäenpää ja Jenna Holopainen.
Aseeton metsästysretki	Talviaikaan toteutettu opastettu metsäretki, jossa saalina ”eväät” metsässä. Luonnossa liikkuminen, valokuvausta, majoitus. Yhdessäolo, virkistäytyminen, kuntoilu. Yritykset, luontoharrastajat, valokuvaajat, leirikoulut (max 19 hlöä)	valokuvaaja Seppo Myllyviita, Kirsti Tupala, Lomaraision maaseutumatkailutila. Opiskelijat Mari Mäkisalo ja Samuli Salo.
Muuttuvat maatilat	Opastettu vierailu Huittisissa, vierailu vapaa-ajan keskus Rekikoskella, eläimiin tutustuminen, vierailu Mattilan marjatilalla, lounas WPK. Huittisista ja maaseudusta kiinnostuneille ryhmille, 30-40 henkeä.	Sirpa Luukkonen (opas), Mattilan marjatila: Tarja Matomäki, Wanha WPK: Milla Nikko, Rekikosken matkailu- ja vapaa-ajankeskus. Opiskelijat Karoliina Uuro ja Anne Ruoho.
Taidekäsityökierros syvässä Satakunnassa	Käsityötuotteiden ja yritysten esittelyt, ostokset, lounas, esittely, elämysmonologi, työnäyte. Ryhmät 10-25 hlöä.	Keramiikkapaja Sirpa Luukkonen Wanha WPK: Milla Niikko, Nahkapaja Elisa Marjaana: Kirsi ja Ilkka Syrén, Lasistudio Jan Torstensson Oy: Tuulikki Tähtivaara-Torstensson. Opiskelijat Joni Salovaara ja Ilari Luhtanen.

Taulukko jatkuu...

Tuote (työnimi)	Sisältö, arvo asiakkaalle, kohde-ryhmät	Yhteistyössä
Saaristoelämää Raumalla	Majoitus, ruokailut, aktiviteetit sekä vene-kuljetukset Siikluoman Reksaareen. Pienryhmät max 8 henkeä, TyHy, Polttariporukat, yhdistykset	Reksaaren saaristolaisleirintäalue: Sari Poukka ja Pasi Poukka, Siikluoman Saunamaja -Tilaussauna ja mökkivuokraus Eeva Suonpää-Torvinen. Opiskelijat Julia Kokkonen & Kaisa Kuusisto.
Virkistyspäivä yritykselle	Alpakkapatikka Humisevalta harjulta Kylmälahden leirikeskukseen. omatoiminen illanvietto ja yöpyminen Kylmälahden leirikeskuksessa. Yritysassiakkaat: virkistys, tyhy& tyky. Ryhmäkoko 8-12 hlöä.	Humiseva Harju, Carita Saarinen+ Ulvilan Kylmälahden leirikeskus, yhteyslö Markku Nevala Ulvilan Kaupunki. Opiskelijat Sonja Raittila ja Saija Lahtinen.
Leirikoulupäivä Irjanteella	Asiakkaan arvona nähdä kylämiljöötä ja maalais-elämää. Paketti sisältää ruokailut, museovierailut, askartelupajan, olympialaiset, ”oppitunnin”, saunan ja paljon. Koululaisryhmät jotka kaipaavat pirstystä koulutyön arkeen, ryhmäkoko 15-30 hlöä. Kaupungissa asuville lapsille.	Eurajoen kunta. Ruikan mylly: lounas, välipala, illallinen, Museot: Koulumuseo, maatalousmuseo. Faltun Saha. Opiskelijat Karita Kivistö ja Tanja Raittila.
Päiväretkipaketti Uotilan ja Ali-Ketolan tiloille	Kulttuurihistoriaa, aktiviteetteja ja ruokailut, tilamuseoon tutustuminen opastetusti, opastetut aktiviteetit Ali-Ketolan tilalla, Lisäpalveluna majoitus ja saunominen. Koululaisryhmät, seurat, järjestöt ja eläkeläiset (ryhmät).	Uotilan tila, Harjavalta: Simo Uotila, Ali-Ketolan tila, Kokemäki: Sirpa Ala-Ketola. Opiskelijat Stina Hiltunen ja Eemeli Petonen.
Pitkäjärven matkailupaketti	Kehitysvammaisten leirit, jotka tarjoavat majoitusta, liikuntaa ja yhdessäoloa. Muokattavissa myös leirikoulu-ryhmille. Pakettiin Ksallistuvat Pitkäjärven vapaa-aikakeskus ja Teljä-Areena.	Myyntiedustus Lavonius Oy, Mika Lavonius. Sydän -Satakunnan urheiluhallit ry:n hallituksen puheenjohtaja Ilari Ala-Ruka. Opiskelijat Laura Pelkonen ja Essi Lähtenmäki
Rento ote - Täyden palvelun kokous Tykkööllä	2-päiväinen kokouspaketti. Kokoukset, saunominen, kylpytynnyri, majoitus, kuljetukset, ruuat, omatoimiset aktiviteetit esim. Frisbee-golf. 40-50 hengen kokousryhmät.	Tykköön kyläyhdistys, Timo Sorvali, Jämi myynti: Reima Country Center, Kuljetukset: Timo Ranta/Ikaalisten auto, Ruokailut: Pitokauha Merja Lahdenpää. Opiskelijat Tuija Eklin ja Miina Portti.
Leineperi tutuksi	Kahvikset Savipakarilla, opastettu amanuenssin kierros, Savipakarin ruokailu, kokous ja ohjelma esim. puukkotyöpaja, ruisleipäkurssit. Kohderyhminä Yritykset, yhdistykset ja yhteisöt, virkistyskokouspäivät, tyhy. Hlömäärä 15-50 hlöä.	Savipakari: Sari Niemi, Ulvilan Kaupunki: museoamanuenssi Ilkka Tarvainen, Opiskelijat Noora Ryttilä ja Marika Albrecht
Emäntäenergiaa Eurassa	Matkan tarkoituksena virkistyminen, rentoutuminen ja yhdessäolo. Ruokailut, leivontaa, ruuanlaittoa, opastettua tutustumista kohteisiin, aktiviteetteja, ostoksia. n. 50 + naisryhmät.	Villa Pellava, Euran pirtti: Tarja Ala-Hakula, Soveron taidetalo: Kaisa Sovero. Opiskelijat Henriikka Touru ja Saara Lempiäinen.
Kokouspaketti Kristallirannassa	Virkistävää irtiotto arjesta luonnon helmassa kokoussuuden jälkeen. Itse tehtyä ruokaa, turvallista leikkimielistä kisailua. Kokousasiakkaat, TY-HY-ryhmiä unohtamatta. Ryhmäkoko 8-40 hlöä.	Kristalliranta (Lomamökit, camping, juhlapalvelu), Freetime Factory (ohjelma). Opiskelijat Sonja Rytönen ja Marjukka Mahlamäki.
Pirunpesän Pirullinen Pikku-joulu (luonto-elämysmatka)	Työkykyä ylläpitävä matka, arjesta irtaantuminen: ryhmäkoko 12-25 hlöä. Liikkuminen luonnossa, makuelämys, tehtäviä ja tunnelma, ruokailu Vanhassa Juhassa. Teemoitettu luonto-makuelämys. Peikot, kaavut, tinapillit, tehtävät, taikajuomat, Pirunpesän historiaa...	Inkun aalloilla: Inkeri Hannula, Ravintola Vanha Juhana. Opiskelijat Mikko Ilonen, Iiro Hänninen ja Elina Norrbacka.
Euran Kirkonkylän Kulttuurikolmio	Kulttuurimatkailupaketti ryhmille sisältäen opastetut vierailut Euran kirkossa, Soveron taidetalossa ja Euran pirtissä ”yhden pysähdyksen taktiikalla”	Euran pirtti: Tarja Ala-Hakula, Soveron taidetalo: Kaisa Sovero. Projektipäällikkö Soile Vahela, projektiassistentti Anna Pentikäinen.
Merikarvia-päivä	Aktiivipäivä ryhmille, esim. leirikoululaiset sisältää leipomista leivintuvassa, ruokailun Korsu-näytelyssä, bussikuljetuksen Krookan satamaan, venekuljetus Ouran saaristoon, vierailun Ouraluodon vanhalla luotsiasemalla, iltaohjelman ja ruokailut maaseutumatkailutilalla.	Vanha-Heikkilän majatalo, maaseutumatkailutila Koivuniemen Herra: Sirkka-Liisa Koivuniemi, venekuljetus Raimo Stenroos. Opiskelijat Sanna Sepänen, projektiassistentti Anna Pentikäinen.

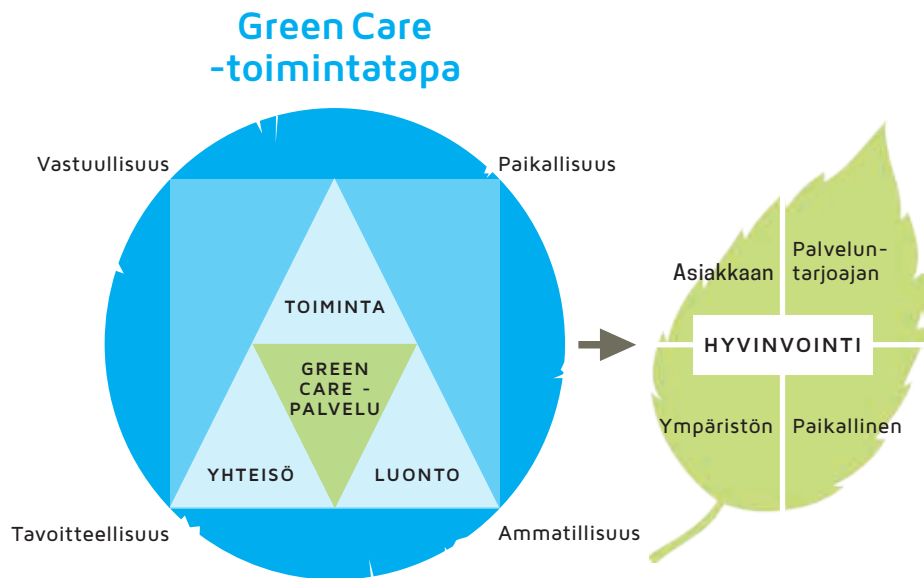
Green Care -palveluista uutta liiketoimintaa satokuntalaisille maaseutumatkailu- yrittäjille

Jaana Ruoho

Mitä Green Care on?

Green Care on luontoon perustuvaa ammatillista toimintaa, jonka tavoitteena on terveyden, hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäminen ja ylläpitäminen. Luontolähtöisiä, hyvinvointia tavoittelevia menetelmiä, eli Green Care -menetelmiä, voidaan soveltaa monipuolisesti sosiaali- ja terveysalalla, kasvatuksessa sekä vapaa-aika-, virkistys-, ja hyvinvointimatkailupalveluissa. Green Care -toiminnalla on tietyt peruselementit ja ehdot jotka on kuvattu kuviossa 1. Peruselementtejä eli luontoa, toimintaa ja yhteisöä eri tavoin painottamal-

Kuvio 1. Green Care -toiminnan ydinelementit ja ehdot (soveltaen Soini ym. 2011)

la syntyvät Green Care -toiminnan hyvinvointivaikutukset. Luonto, kuten metsä, maatila, polku tai vaikkapa kaupunkipuisto, on sekä toimintaympäristö, että itsessään hyvinvointia tuova tekijä. Luonto tai eläin toimii myös palveluja tuottavan ammattilaisen työvälineenä ja työkumppanina. Green Care -toiminta voi olla joko virikkeellistä tai rauhallista olemista luonnossa, kuten luonnon tarkkailua omassa mielipaikassa. Yhteisö mahdollistaa osallisuuden tunteen, joka voi syntyä myös luonnon tai eläimen kanssa. Ihminen voi toisin sanoen olla eheyttävässä vuorovaikutuksessa vaikkapa puun tai kissan kanssa. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä 2014; Green Care Laplandin www-sivut 2014; Salonen 2014).

Green Care -toiminnan perusedellytyksiä ovat puolestaan tavoitteellisuus, ammatillisuus ja vastuullisuus (ks. kuvio 1). Green Care -toiminnalla on siten aina asiakkaan tarpeesta ja palvelusta riippuen tietty tavoite joka voi olla esimerkiksi elpyminen, voimaantuminen tai vaikkapa fyysiseen kuntoutukseen liittyvät tavoitteet. Ammatillisuus tarkoittaa sitä, että Green Care -toiminnassa palveluntuottaja tarjoaa palveluita oman ammatillisen osaamisensa perusteella, jolloin Green Care -menetelmä tuo lisäarvon ja monipuolistaa palveluvalikoimaa. Vastuullinen ja kestävä toiminta ulottuu asiakkaiden lisäksi ympäristöön ja eläimiin. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä 2014).

Vihreää hoivaa ja vihreää voimaa

Green Care voidaan jakaa luontohoivaan ja luontovoimaan. Vihreän hoivan palvelut kuten terapia ja kuntoutus tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön alaisuudessa ja palvelun tuottajilla tulee olla tietty alalle vaadittu koulutus. Luontovoiman eli vihreän voiman palveluissa asiakaskunta on puolestaan vihreää hoivaa laajempi. Palveluiden tuottajat toimivat esimerkiksi vapaa-aika-, virkistys-, matkailu- tai hyvinvointialoilla. Palvelut perustuvat luonnon elämykselliseen, elvyttävään ja virkistävään vaikutukseen. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä 2014.) Hyvinvointimatkailu maaseudulla, erilaiset naisille suunnatut teemalliset voimapäivät, metsäjooga ja mindfulness -harjoitukset luonnossa, teemoitetut hiljentymiseen ja rauhoittumiseen luodut metsäpolut tai vaellusreitit eläinten kanssa ovat mielenkiintoisia esimerkkejä vihreän voiman palveluista. Myös työyhteisö- ja hyvinvointivalmentajat voivat hyödyntää mainiosti luontoympäristöä työssään. Yrittäjien verkostoituminen yli perinteisten toimialarajojen sekä monialaisesti tehtävä palvelutarjonnan kehittäminen, asiakasryhmien kartoittaminen, liiketoimintamahdollisuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen voivat synnyttää kokonaan uusia palveluideoita ja palvelujen tuottamisen malleja.

Tietoa luonnon myönteisistä vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin on saatavilla runsaasti. Luonto houkuttelee pysähtymään ja saa aikaan samanlaisia läsnäolon kokemuksia kuin esimerkiksi meditaatiossa. Fyysisen kunnon ylläpidon lisäksi luonnolla on myönteisiä vaikutuksia henkiselle hyvinvoinnille rauhoittavana ja elvyttävänä elementtinä, mutta toisaalta myös innostavana ja virikkeellisenä ympäristönä. Luontoympäristö vaikuttaa siis kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin: muun muassa liikkuminen lisääntyy, verenpaine laskee, mieliala kohenee ja tarkkavaisuus paranee. Luonnon hyvää tekevät vaikutukset syntyvät nopeasti ja tiedostamattomasti. Luontokokemukseen käytetyllä ajalla on myös merkitystä siihen, mitä hyvinvointivaikutuksia ehtii syntyä. Elpyminen kuitenkin vähenee, jos tehokkuuden arvot ovat läsnä luontokokemuksessa. Hyvinvointivaikutusten kannalta olisi myös tärkeää, että luonnon pystyy tiedostamaan, esimerkiksi siten, että keskitytään hiljaa luonnon tarkkailuun sosiaalisen kanssakäymisen sijasta. (Salonen 2014.)

Satakunnassa kartoitettiin Green Care -toimintaa ja tiedotettiin sen mahdollisuuksista

Satakunnan ammattikorkeakoulun Green Care -esiselvitys- ja tiedotushankkeessa (1.9.2013–30.10.2014) kartoitettiin Green Care -toi-

Varamummola Kurkikorvessa Kankaanpäässä on tehty metsäpolku hiljentymistä varten.

minta Satakunnassa ja tiedotettiin Green Caren mahdollisuuksista (ks. tarkemmin M. Iijolainen & J. Ruoho). Tiedotusta tehtiin infojen, seminaarien, opintomatkan ja julkaisujen avulla; toimintaa puolestaan kartoitettiin yritysvierailuin ja kyselyin. Satakunnassa on useita kymmeniä vapaa-aika-, virkistys-, hyvinvointimatkailualan yrityksiä, joiden palveluvalikoimasta löytyy Green Care -palveluja. Koiviston (2014) opinnäytetyön mukaan satakuntalaiset Green Care -yrittäjät ovat kiinnostuneita verkostoyhteistyöstä ja Green Care -toiminnan mahdollisuudet nähdään myönteisinä ja osana yritysten tulevaisuutta. Yritykset uskovat myös mahdollisuuksiinsa houkutella uusia asiakasryhmiä ulkomailta. Green Careen liittyvä koulutustarve koetaan suureksi: erityisesti menetelmiin, markkinointiin ja tuotekehittelyyn liittyvää osaamista tarvitaan lisää.

SAMKin restonomiopiskelija Tomi Vanhatalon tekeillä olevassa opinnäytetyössä pyritään tunnistamaan ja arvioimaan myös nykyisiä

ja potentiaalisia Green Care -asiakasryhmiä. Hyvinvointimatkailijat ovat oletettavasti selkeä kohderyhmä. Sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön johdosta myös vihreän hoivan asiakaskunta on kohderyhmä, jonka tarpeet tulee ymmärtää ja asiakkaat osata kohdata.

Green Care -toiminnan kehittämiseen panostetaan Suomessa tällä hetkellä vahvasti. Alan yhteistoimintaa edistämään on perustettu valtakunnallinen kattojärjestö Green Care Finland ry, joka lisää Green Care -toiminnan tunnettavuutta, parantaa toimialan edellytyksiä ja on mukana tutkimus- ja kehittämistoiminnassa (GC Finland ry:n www-sivut 2014). Yhteisen Green Care -käsitteistön sisältö ja toiminnan laatusertifiointi ovat ajankohtaisia teemoja, joiden kehittämiseen on panostettu, ja tullaan panostamaan, valtakunnallisesti. Tutkimustiedon hyödyntäminen, asiakastarpeiden kartoittaminen ja -tyytyväisyyden seuraaminen sekä Green Care -toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin ja todentamisen merkitys sekä liiketaloudelliset näkökulmat tulevat olemaan keskeisiä tekijöitä uusien palveluiden kehittämisessä. Palveluita ei voi tuottaa jollei niille löydy maksajaa.

Satakuntalainen luonto voimaannuttaa ja elvyttää hyvinvointimatkailijaa

Satakunnassa maaseudun matkailuala osaa hyödyntää luontoa hyvinvoinnin lähteenä. Maakunnasta löytyy runsaasti Green Care -yrittäjiä, jotka toimivat vapaa-aika-, virkistys-, ja hyvinvointimatkailun parissa ja joiden palveluvalikoimassa on vihreän voiman eli luontovoiman palveluita. Yrittäjät myös tuntevat Green Care -käsitteen sekä sen sisällön. Uusia yrittäjiä kiinnostuu aiheesta tasaiseen tahtiin, ja yhteydenottoja tulee sekä yrittäjiltä että kehittäjäorganisaatioilta. Satakunnassa on hiljentymiseen, rauhoittumiseen ja voimaantumiseen liittyviä palveluita kuten metsäterapiaa, hiljentymispolkuja ja erilaisia hyvinvointilomapaketteja, samoin erilaisia rauhallisia luontoon tai veteen pohjautuvia elämispalveluita. Lisäksi maaseutumatkailuyritysten perusliiketoiminnan eli majoituksen ympärille olisi mahdollista kehittää, ja on kehitettykin, erilaisiin hyvinvointiteemoihin perustuvia palvelupaketteja. Maaseudulta löytyy siis runsaasti osaamista, monipuolinen toimintaympäristö, eläimiä ja tiloja. Myös suomalainen sauna, erilaiset saunahoidot, lähi- ja villiruoka sekä erityisesti terveelliset marjat ovat luontevia elementtejä Green Care -palvelupaketeissa. Nämä asiat kiinnostavat myös kansainvälisiä asiakkaita. Lisäksi suomalaisen kansanperinteen tarinat voitaisiin tuoda vahvemmin osaksi palvelupaketteja.

Maaseudun matkailuyrittäjät haluavat edelleen kehittää satakuntalaisia Green Care -palveluja ja näkevät niille olevan kysyntää tulevaisuudessa.

Maaseudun matkailuyrittäjät haluavat edelleen kehittää satakuntalaisia Green Care -palveluja ja näkevät niille olevan kysyntää tulevaisuudessa. Yrittäjiä kiinnostaa verkostoyhteistyö, joka mahdollistaa yhteisiä toimenpiteitä, jaettuja resursseja sekä vertaistukea uusien palveluiden kehittämiseksi. Yrittäjät voisivat myös verkostoitua hyvinvointialan yrittäjien kanssa enemmän tuottaakseen yhdessä luontoon pohjautuvia, hyvinvointiin ja elpymiseen tähtääviä palveluita.

Yhteismarkkinointi nähdään myös tärkeinä. Yrittäjillä on uskoa ja halua kehittää toimintaa. Green Care -palvelujen tuottaminen edellyttää maaseudun matkailuyrittäjiltä pitkäjänteistä palvelujen kehittämistyötä, ymmärrystä asiakkaan tarpeista ja määrätietoista myyntityötä. Asian uutuuden vuoksi kaikki toimijat tarvitsevat vielä lisää tietoa ja osaamista Green Care -menetelmistä, niiden vaikuttavuudesta ja Green Care -palvelujen tuottamisesta.

Lähihoitaja Carita Saarinen emännöi Kullaalla Wuthering Heights (suom. Humiseva Harju) nimistä tilaa. Alpakoiden kanssa voi nauttia retkeilystä luonnossa tai viettää rentouttavaa aikaa.

Heidi Ojanen

Green Care -palvelujen kehittäminen ja -toiminnan edistäminen on luontevaa Satakunnassa, koska luonnon kestäväälle hyödyntämiselle on hyvät edellytykset ja aihe herättää runsaasti kiinnostusta eri alojen toimijoissa. Lisäksi Satakunnan maakunnan ohjelmissa ja strategioissa on esitetty painopistealueita ja kehittämistarpeita, jotka tukevat Green Care -toiminnan edistämistä. Puhdas ympäristö ja satakuntalainen luonto ovat merkittäviä resursseja, joiden kestävä liiketaloudellinen käyttö synnyttää lisää työpaikkoja ja tuo maakuntaan tuloja. Maakuntaan tulisi nyt luoda myös Green Care -strategia ja suunnitelma toiminnan pitkäjänteiseksi kehittämiseksi. Green Care -kehittämistoimien tulisikin noudattaa maakunnallisesti ja valtakunnallisesti samaa yhtenäistä linjaa, jonka vuoksi kehittäjätahojen yhteistyö on erityisen tärkeää. Satakunnan ammattikorkeakoulun tavoite on olla aktiivinen Green Caren kehittämis- ja koulutustyössä sekä Satakunnassa että valtakunnallisesti.

Lähteet

GC Finland ry:n www-sivut. Viitattu 18.8.2014.

<http://www.gcfinland.fi/luonto?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>

Green Care Lapland ry:n www-sivut. Viitattu 26.10.2014.

<http://www.greencarelapland.fi/page/mita-green-care-on/>

Iijolainen, M. & Ruoho, J. 2014. Luonto & hyvinvointi yrittäjyyden mahdollisuutena - Green Care Satakunnassa. Pori:Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Koivisto, E. 2014. Satakunnan alueen potentiaalisten Green Care -yritysten haastattelututkimus. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.8.2014

<http://www.theseus.fi/handle/10024/164/browse?value=Koivisto%2C+Emma&type=author>

Luonto hyvinvoinnin lähteenä - suomalainen Green Care. Viitattu 18.8.2014.

[http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/2911/green_care_-_esite_\(VoiMaa\).pdf](http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/2911/green_care_-_esite_(VoiMaa).pdf)

Salonen, K. 2014. Luonnosta hyvinvointia. Luento Green Care -esiselvitys- ja tiedotushankkeen Green Care -illassa 14.10.2014.

Soini, K., Ilmarinen K., Yli-Viikari, A. & Kirveenummi, A. 2011. Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 79, 3, 320-331.

Matkailun ja käsityön yhteistyöllä uusia tuotteita Satakuntaan

Sanna-Mari Renfors

Anna Pentikäinen

Pajapuoti Eriitan tuotteita
Merikarvialta.

48e

Paini-tekka
erita
Suomenlinna 00000

Tervetuloa

Maaseutumatkailu kasvaa monialaisesta yhteistyöstä

Maaseudun yritystoiminnan kehittyminen tarvitsee tuekseen monialaisuutta, koska eniten kasvupotentiaalia nähdään olevan eri toimialojen rajapinnoille syntyvillä yhdistelmillä. Tämän vuoksi uudenlaisten, esimerkiksi elämystuotantoon liittyvien palveluinnovaatioiden edistäminen maaseudulla nähdään tärkeäksi (Talvitie 2010; Kaunisharju 2009). Uutta liiketoimintaa saadaan aikaan erityisesti matkailun, luovuuden sekä kulttuurin tuotteiden ja palvelujen kehittämällä, minkä vuoksi maaseudulla tulisi vahvistaa monialaista yrittäjyyttä (Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020).

Eri toimialojen välinen yhteistyö maaseudulla hyödyttää molempia osapuolia. Matkailu tarvitsee kehittyäkseen uusia sisältöjä, koska matkailija hakee lomaltaan yhä enemmän henkistä hyvinvointia, itsensä toteuttamista ja -kehittämistä. Matkailijan muuttuvien tarpeiden vuoksi erilaisista ohjelmanpalveluista kuten ohjatuista aktiviteeteista ja harrastus- sekä virkistyspalveluista onkin tullut merkittävä osa matkailuelämystä. Matkailu tuo puolestaan kulttuurialojen yrittäjille uusia asiakasryhmiä ja mahdollisuuksia myydä palvelujaan monissa kanavissa, jonka seurauksena myyntivolyymi kasvaa ja toiminnan kannattavuus paranee.

Käsityömatkailu on luovaa matkailua

Yksi toimialojen rajapinnoille kehittyneistä yhdistelmistä on luova matkailu. Koska vapaa-ajalla halutaan osallistua aktiivisesti luovan toimintaympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin ja oppia uusia taitoja, luova matkailu mahdollistaa matkailijalle luovan potentiaalin kehittämisen hänen osallistuessaan aktiivisesti matkakohteelle tyypillisiin oppimiskokemuksiin (Richards & Raymond 2000, 18). Luova matkailu mielletään myös osallistuvaksi matkailuksi (Miettinen 2006), jolloin taidon oppimisesta tulee matkan keskeisin asia.

Yksi luovan matkailun muodoista on käsityömatkailu. Käsityötä on hyödynnetty matkailussa suhteellisen vähän, vaikka käsillä tekemiseen on suuri kiinnostus matkailun ohjelmanpalveluna. Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n (2012) mukaan käsityön harrastaminen on trendikkäämpää kuin koskaan ja harrastajien määrä on kasvussa. Varsinkin nopeiden käsitöiden ja lyhyiden kurssien suosion uskotaan vain lisääntyvän vahvan itsetekemisen kulttuurin myötä (Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry 2012). Hyvinvointitrendin ollessa pinnalla käsityötuotteen tekemiseen osallistuminen nähdään

Matkailu- ja käsityöyrittäjillä on runsaasti erilaisia yhteistyömahdollisuuksia käsityömatkailutuotteiden tuotteistamiseksi matkailijoille.

myös hyvinvoinnin välineeksi, joka antaa onnistumisen tunteita ja vastapainoa työlle sekä lievittää stressiä.

Käsityömatkailu tarjoaa matkailijalle erityyppisiä käsityöhön liittyviä kokemuksia, joissa matkailijan osallistumisen aste vaihtelee. Käsityömatkailu on näin ollen käsityöllistä kohdematkailua tai käsityöllistä toimintamatkailua. Käsityömatkailu voidaan jakaa 1) valmiiden käsitöiden ostomahdollisuuteen torilta, kaupasta tai tehtaanmyymälästä, 2) valmiisiin käsityötuotteisiin tutustumiseen näyttelyissä, museossa tai messuilla sekä muissa käsityöhön liittyvissä nähtävyyksissä, 3) käsityötuotteiden valmistuksen seuraamiseen työnäytöksissä tai yritysesittelyissä ja 4) käsityöllisiin ohjelmapalveluihin, jossa matkailijalle tarjotaan käsityön harrastusmahdollisuutta muutamana tunnin mittaisista tuokioista pidempikestoisiin, muutaman päivän kurseihin (Pitkänen 2005, kuvio 1). Käsityöllisessä toimintamatkailussa keskiössä on siten käsityö ns. immateriaalisena tuotteena kuten palveluna tai toimintana, jonka tuloksena syntyy kokemus.

Matkailun ja käsityön yhteistyömahdollisuudet tuotteistamisessa

Matkailu- ja käsityöyrittäjillä on runsaasti erilaisia yhteistyömahdollisuuksia käsityömatkailutuotteiden tuotteistamiseksi matkailijoille. Käsityö voi ilmentää ja syventää matkailutuotteen sisältöä alojen yhdistäessä voimansa entistä kilpailukykyisemmän kokonaisuuden kehittämiseksi (Sivula 2006). Käsityöyrittäjä voi tarjota matkailijoille tuotteita omissa tiloissaan tai yhdessä matkailuyrittäjän kanssa tämän toimitiloissa. Tuotteet voivat olla myös käsityöyrittäjien tuottamia, yksittäisiä käsityömatkailutuotteita tai käsityö- ja matkailuyrittäjistä koostuvan verkoston yhdessä tarjoamia tuotepaketteja. Käsityöyrittäjille yhteistyö matkailuyrittäjien kanssa on luontevaa, koska matkailuyrittäjien suuremmat toimitilat antavat heille mahdollisuuden tuotteistaa osaamistaan matkailijoille sopiviksi lyhytkurseiksi. Lisäksi käsityöyrittäjät näkevät myönteisenä sen, ettei oman osaamisen tuotteistamiseksi matkailijoille tarvita paljon pääomaa eikä suuria investointeja.

Yhteistyömahdollisuuksien lähtökohtana ovat matkailijoiden tarpeet ja se, miten näihin voitaisiin yhteistyöllä vastata paremmin. Tällöin käsityöyrittäjän tulisi pohtia omaa osaamistaan, vahvuuksiaan ja valmiuksiaan matkailuyrittäjän ja matkailijoiden tarpeiden näkökulmasta. Tuotteistettaessa käsityöyrittäjän osaamista matkailijoille tulisi miettiä ohjelman sisältöä, aitoutta ja elämyksellisyyttä sekä tuotteen hinnoittelua ja kannattavuutta molempien osapuolten

Käsityötä on hyödynnetty matkailussa suhteellisen vähän, vaikka käsillä tekemiseen on suuri kiinnostus matkailun ohjelmapalveluna.

KÄSITYÖMATKAILU

Käsityöllinen kohdematkailu

**Käsitöiden
ostomahdollisuus**

**Tutustuminen
valmiisiin
käsityö-
tuotteisiin**

Käsityöllinen toimintamatkailu

**Käsityö-
tuotteiden
valmistuksen
seuraaminen**

**Käsityöllisiin
ohjelma-
palveluihin
osallistuminen**

Kuvio 1. Käsityö matkailutuotteena (soveltaen Pitkänen 2005)

näkökulmasta. Näiden lisäksi tuotteen tulisi olla helposti toteutettavissa ja ostettavissa. Sen tulisi myös olla turvallinen ja realistinen toteuttamiseen vaadittavien taitojen osalta.

Matkailija voi saada käsityöhön liittyviä kokemuksia myös laajemmasta verkostosta koostuvassa käsityömatkailukohteessa, joka tarjoaa matkailijalle moninaisia toimintoja. Käsityömatkailuun liittyvät kulttuurikeskukset kokoavat yhteen alueelliset kulttuuri- ja käsityöalan toimijat ja tarjoavat konkreettisia liiketoimintamahdollisuuksia käsityöyrittäjille tuotemyynnin, markkinoinnin, palvelutuotannon ja tapahtumien muodossa (Soini-Salomaa 2006). Käsityömatkailukohteen tarjonta voi perustua erikestoisiin palvelupaketteihin kuten lyhyt- ja pitkäkestoisiin taitokursseihin, työpajoihin, sesonkitapahtumiin ja näyttelyihin, teemaopastuksiin sekä tuotteiden ostomahdollisuuksiin myymälästä.

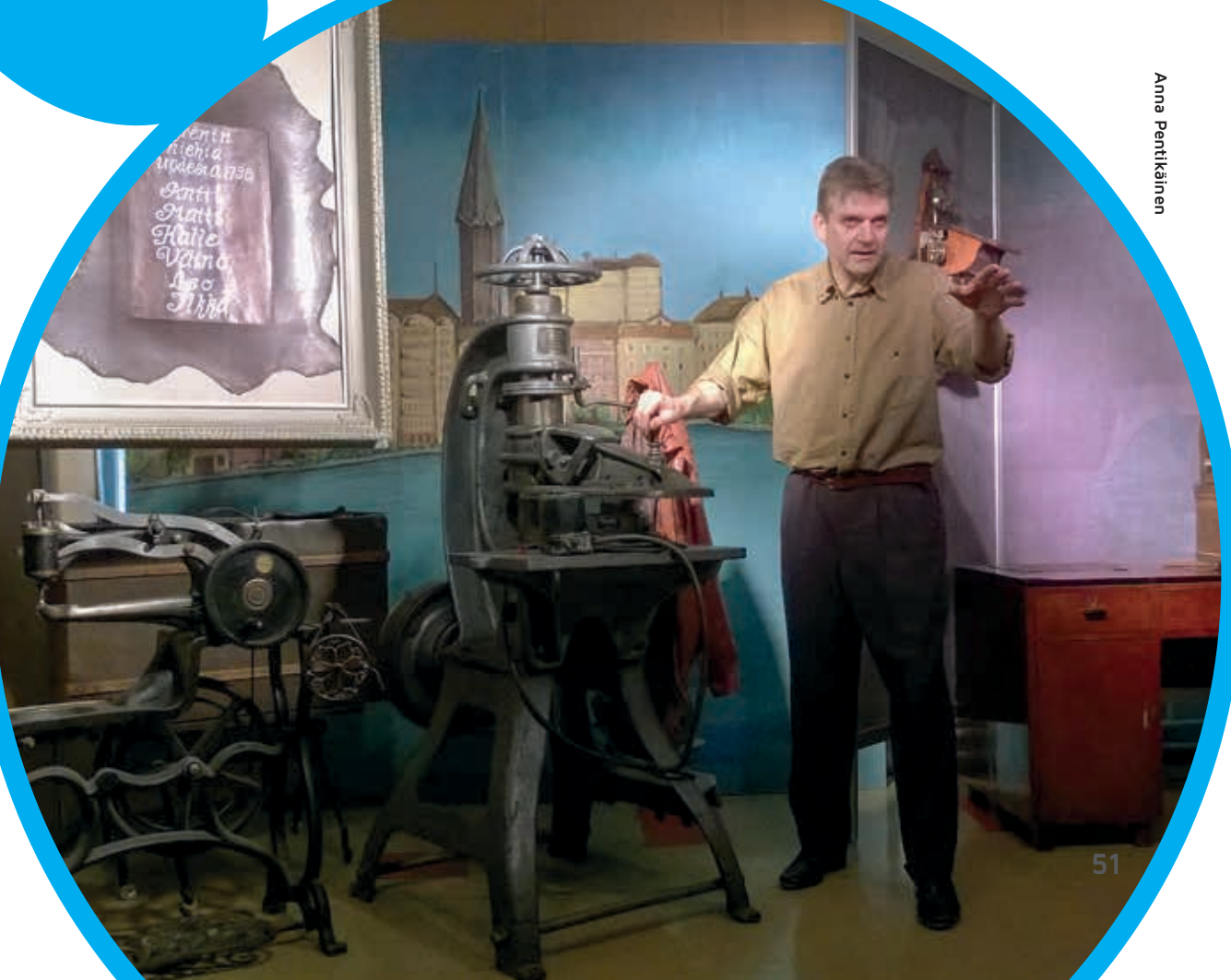
Lisäksi yksi mahdollisuus luoda käsityöstä kiinnostuneille matkailijoille käsityömatkailutuote on verkostomaisen käsityöreittiajattelun soveltaminen tuotekehityksessä. Tällöin käsityöteeman alle rakennettua matkailutuotetta käytetään keinona yrittäjien alueelliseen verkostoitumiseen. Esimerkiksi Suomen käsityön museo on ideoinut Keski-Suomen käsityökohteista käsityöreitin matkailijoita ja ”käsityöpyhiinvaeltajia” varten. Reitti tuotetaan käytännössä mobiilisivustona, jossa esitellään keskisuomalaisia käsityömatkailukohteita.

ta. Tämän lisäksi Etelä-Pohjanmaalla on luotu käsityöhön pohjautuva matkailureitti eteläpohjalaisiin kädentaidon kohteisiin. Käsityöreitit muodostavat 35 yritystä, jotka toimivat joko matkakohteina tai tekevät tuotteita matkailijoille (Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry 2006).

Käsityömatkailu Satakunnassa

Satakunnassa on vahva käsityöyrittämisen perinne. Satakunnassa toimii kymmeniä perinteisen käsityön taitajia ja taidekäsityön ammattilaisia, joista suurin osa työllistää itse itsensä omissa pienyrityksissään. He tekevät uniikkituotteita ja piensarjoja sekä vastaavat itse tuotteidensa myynnistä ja jakelusta. Satakunnassa nähdäänkin erityisesti kulttuuriin liittyvän yritystoiminnan olevan kasvuala, jota on kehitettävä koko Satakunnan alueella. Yritystoiminnan kehittämiseksi edistetään paitsi kulttuurialan toimijoiden työllistymistä, myös synnytetään maakuntaan uutta osaamista. (Satakunnan kulttuurin toimenpideohjelma 2007–2013.) Satakunnan maakuntaohjelmassa 2014–2017 nähdään elämystaloudessa, johon matkailu- ja kulttuuripalvelut sisältyvät, olevan kasvupotentiaalia talouden heikosta yleis-

Nahkapaja Eliisa Marjaanan monologiesitys.

Anna Pentikäinen

tilanteesta huolimatta. Niiden odotetaan lisäävän maakunnan veto-voimaisuutta ja elinvoimaa.

Satakunnan matkailu- ja käsityöyrittäjät kohtaavat molemmat samoja yritystoiminnan haasteita. Toimialoja leimaa pienyritystoiminta. Yritystoiminta tarvitsee kehittyäkseen resursseja eli aikaa ja rahaa, joiden puutteesta molemmat toimialat kärsivät. Tämän lisäksi matkailu- ja käsityöyrittäjät painottavat yhteistyön lisäämistä, yhteen hiileen puhaltamista ja tiedonvaihtoa. Molemmat toimialat kaipaavat markkinointiosaamisen kehittämistä ja erityisesti yhteismarkkinointitoimenpiteitä toisten yrittäjien kanssa. Toisaalta yhteistä matkailu- ja käsityöyrittäjille on myös se, että ne palvelevat samoja asiakkaita: erilaisia ryhmiä kuten työporukoita, yhdistyksiä, eläkeläisiä ja koululaisia. Tämä on hyvä perusta yhteiselle palvelujen tuotteistamiselle.

Satakunnassa käsityöllinen kohdematkailu kuten valmiiden käsitöiden ostomahdollisuus erilaisissa tapahtumissa on suosituin käsityömatkailun muoto. Käsityöllisen toimintamatkailun suosio on kuitenkin kasvussa ja tuotetarjonta lisääntymässä. Matkailijalla on mahdollisuus osallistua Satakunnassa erilaisille käsityöyrittäjien tarjoamille lyhytkursseille, joissa tehdään yhdessä esimerkiksi keramiikkaveistoksia, sisustustuotteita, taontatöitä tai koruja, tutustutaan huovutukseen, kankaanpainantaan tai kynttilänvalantaan. Näitä lyhytkursseja markkinoidaan usein muutaman tunnin kestoisina työhyvinvointituotteena tai kaveriporukan illanviettona. Myös koululaisryhmät ovat tärkeä asiakasryhmä. Lyhytkurssit käsityöyrittäjien omissa tiloissa soveltuvat yleensä pienille ryhmille muutamasta osallistujasta kymmeneen. Yrittäjät tarjoavat isommille ryhmille puolestaan työnäytösten kuten lasinpuhalluksen, pajutöiden tai nahkatuotteiden teon seuraamista. Lisäksi Taitokeskukset Porin keskustassa, Noormarkussa, Raumalla, Huittisissa, Kankaanpäässä ja Sastamalassa tarjoavat lukuisiin teemoihin liittyviä lyhytkursseja.

Paikalliset yrityskeskittymät tukevat vahvasti yksittäisten yrittäjien toimintaa alueella. Satakuntaan on syntynyt monia käsityöyrittäjien keskittymiä esimerkiksi Kokemäelle, Euraan sekä Ulvilan Leineperiin, Huittisten ja Sastamalan sekä Rauman seudulle. Maakunnassa toimiviksi käsityömatkailukohteiksi voidaan lukea esimerkiksi Juustolan käsityöläiset ry Kokemäellä ja Leineperin ruukin alue Ulvilassa. Juustolan rakennuksessa toimii useita käsityöläisiä. Galleriassa on vaihtuvia näyttelyitä ja käsityömyymälässä myydään alueen käsityöläisten tuotteita. Juustolassa on toimitilojen esittelyä, työnäytöksiä, kurssitoimintaa ja neulekahvila. Työpajoja toteutetaan kudontaan, huovutukseen, keramiikkaan, kankaanpainantaan, punontaan, kehäräykseen, nypläykseen, neulontaan ja askarteluun liittyen. Myös Lei-

neperin ruukkialueella toimintaansa harjoittavat lukuisat käsityöläiset. Alueella sijaitsee käsityöläisten pajoja ja käsityömyymälä, joiden lisäksi alueella järjestetään aktiivisesti näyttelyjä ja tapahtumia ympäri vuoden. (Juustolan käsityöläisten www-sivut 2014, Kokemäen kudonta ja värjäyksen www-sivut 2014.)

Yksi Suomen tunnetuimmista käsityömatkailukeskuksista, Herra Hakkaraisen talo, sijaitsee Sastamalassa. Talossa on Mauri Kunnaksen lastenkirjoihin perustuva elämyksellinen ja toiminnallinen näyttely. Tällä hetkellä paikassa järjestetään myös työpajoja esimerkiksi koululaisryhmille, joissa valmistetaan koruja metallilangasta ja lasihelmistä, huovutetaan maskotteja ja kukkia sekä valmistetaan japanilaisella kirjansidontatekniikalla kirjanen. Herra Hakkaraisen pajat vastaanottivat myös Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n kulttuuriteko 2011 palkinnon. Lisäksi Ihanién tavaroiden kaupassa voi ostaa kotimaisia käsi- ja taideteollisuustuotteita. (Herra Hakkaraisen talon www-sivut 2014.)

Uusia matkailutuotteita yhteistyöllä Satakuntaan

Satakunnassa käsityöyrittäjät painottavat vahvasti yhdessä tekemistä. Käsityöyrittäjät toimivat usein yksinään, minkä vuoksi apua

toiminnan kehittämiseksi haetaan verkostoista. Yksi esimerkki yhteistyöllä luoduista matkailutuotteista on Taidekäsityökierros, joka tuotettiin Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeessa. Kierroksen aikana matkailija kokee taidekäsityöläisten valmistamien tuotteiden kaaren aina materiaalista valmiiksi tuotteeksi asti. Kierros sisältää käsitöiden ostomahdollisuuden, tutustumista käsityötuotteisiin sekä näiden valmistuksen seuraamista. Tuotteeseen on mahdollista liittää lisämaksusta myös käsitöiden tekemistä eli matkailijalle tarjotaan myös käsityön harastusmahdollisuutta.

TAIDEKÄSITYÖKIERROS

Kesto: 5-6 tuntia

Minimi- ja maksimihenkilömäärä: 5-25 henkilöä

Kohdealue: Huittinen, Äetsä, Kiikoinen

Ohjelma

klo 10

Sirpa Luukkosen Ateljee

- tutustuminen taitelijaan ja hänen tuotantoonsa
- ostomahdollisuus

klo 11.30

Lounas Wanha WPK

klo 13.00

Nahkapaja Eliisa Marjaana

- teatteriesitys, monologi liikkeen historiasta
- tutustuminen laukuntekoon ja tuotteiden ostomahdollisuus

klo 14.45

Lasistudio Jan Torstensson

- iltapäiväkahvit
- lasinpuhaltamon esittely ja tuotteiden ostomahdollisuus

Herra Hakkaraisen talon www-sivut. Viitattu 2.5.2014.
<http://www.herrahakkaraisentalo.net/>

Juustolan käsityöläisten www-sivut. Viitattu 2.5.2014.
<http://www.juustolacraft.fi/index.php/fi/>

Kaunisharju, K. 2009. Luova maaseutu – luovan talouden ja kulttuurin kehittäminen maaseudulla. Helsinki: Opetusministeriö. Julkaisu 2009:25. Viitattu 16.3.2014.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm25.pdf?lang=fi>

Kokemäen kudonta- ja värjäys www-sivut. Viitattu 2.5.2014.
<http://www.kokemaenkudontajavarjays.com/juustola.htm>

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito Ry. 2006. Taito Innovaatiot 2001–2006 –projektin toiminta ja tulokset. Viitattu 19.4.2014.
<http://www.taito.fi/fileadmin/TaitoGroup/tiedostot/loppuraportti.pdf>

Käsi- ja taideteollisuusliitto taito ry. 2012. Taito-trendit kysely 2012. Viitattu 2.5.2014.
<http://www.taito.fi/toimintaa/taito-trendit-ja-kaesityoen-tulevaisuus/>

Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2014–2020. 2014. Helsinki: Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä YTR. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 9/2014. Viitattu 16.10.2014.
http://www.tem.fi/files/38887/TEMjul_9_2014_web_25022014.pdf

Miettinen, S. 2006. Merkitykset, tuotteet ja luovuus matkailussa. Teoksessa J. Vehkasalo (toim.) Käsityön ja matkailun verkostot. Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry, 24–27. Viitattu 2.5.2014 http://www.taito.fi/fileadmin/TaitoGroup/yrityspalvelut/yrityspalvelu_pdf_tiedostot/KjaMverkostot.pdf

Pitkänen. A. 2005. Matkailu käsityöllisen hyvinvointitoiminnan mahdollisuutena. Teoksessa M. Kälviäinen (toim.) Käsityö-yrittäjyys-hyvinvointi. Uusia liiketoimintapolkuja. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö, 82–91. Viitattu 2.5.2014 [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/7387C9AE067D33D0C2256FF1003FCDCB/\\$file/jul9touko_2005_netti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/7387C9AE067D33D0C2256FF1003FCDCB/$file/jul9touko_2005_netti.pdf)

Richards, G. & Raymond, C. 2000. Creative Tourism. ATLAS News 23, 16–20.

Satakunnan kulttuurin toimenpideohjelma 2007–2013. Ilon ja valon Satakunta. 2007. Satakuntaliitto. Viitattu 10.3.2014. <http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/Aluekehitys/Kulttuuri/Satakunnan%20kulttuurin%20toimenpideohjelma%202007%20-%202013.pdf>

Satakunnan maakuntaohjelma 2014–2017. Satakuntaliitto. Viitattu 2.10.2014 http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/Aluekehitys/2014-05-28_Mako.pdf

Sivula, K. 2006. Käsityöyritykset verkostotaloudessa. Teoksessa J. Vehkasalo (toim.) Käsityön ja matkailun verkostot. Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry, 28–42. Viitattu 2.5.2014. http://www.taito.fi/fileadmin/TaitoGroup/yrityspalvelut/yrityspalvelu_pdf_tiedostot/KjaMverkostot.pdf

Soini-Salomaa, K. 2006. Käsityöalan yhteistyö. Teoksessa Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito Ry. Taito Innovaatiot 2001–2006 –projektin toiminta ja tulokset, 5. Viitattu 19.4.2014.
<http://www.taito.fi/fileadmin/TaitoGroup/tiedostot/loppuraportti.pdf>

Talvitie, H. 2010. Luovien vastakohtaisuuksien maaseutu. Maaseudun kulttuuriohjelma 2010–2014. Helsinki: Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä. Julkaisu 3/2010. Viitattu 10.3.2014.
http://www.maaseutupoliittikka.fi/files/1400/Luovien_vastakohtaisuuksien_maaseutu_Maaseudun_kulttuuriohjelma_2010-2014.pdf

Satakunta on ruokamaakunta

Vappu Salo

Mattilan marjatilän mansikkaiset kuohujuomat.

Satakuntalainen ruokakulttuuri nousee oman maakunnan tuotteista

Satakuntalaista ruokakulttuuria ovat leimanneet alueen vaihtelevat ympäristötekijät. Meri, jokilaaksot, järviseedut ja metsäalueet nousevat esiin maakunnan kokonaiskuvassa ja ovat antaneet sävyjä myös ruokakulttuurille. Ominta satakuntalaiselle ruokakulttuurille ovat kalaruoat. Silakasta ja siiasta on muodostunut keskeisin runko. Satakuntalainen juhlaruokaperinne on myös tunnettu maakunnan rajojen ulkopuolella. Juhlaruuille tunnusomaista ovat juuri alueen lähtökohdista nousevat raaka-aineet, kuten riista, kalat ja eri tavoin jalostetut kasvikset. (Ruokatieto www-sivut 2014, Valonen 1982, 11–31.) Satakuntalaisissa ruuissa on silti runsaasti yhtäläisyyksiä muiden maakuntien ruokien kanssa – yhtäläisyys on yleistä vertailtaessa Suomen eri maakuntien ruokalajeja toisiinsa (Valonen 1982, 11–14).

Ruokakulttuurilla tarkoitetaan ajan kuluessa kehittyneitä ja opittuja ruoan käytön tapoja ja tottumuksia (Lintukangas 2014, 10). Jokaisen alueen ruokakulttuuriin vaikuttavat olennaisesti maantieteellinen sijainnin lisäksi historia ja uskonto (Anderson 2005, 1–9). Historiallisesti satakuntalaiseen ruokakulttuuriin on vaikuttanut muun muassa se, että Satakuntaan sijoitettiin Suomen sotien jälkeen runsaasti karjalaisia (Valonen 1982 11–12).

Satakuntalainen lähi- ja luomuruoka muodostavat vahvan brändin

Satakunta on yksi Suomen monipuolisimpia ruokamaakuntia. Tällä hetkellä maakunta on tunnettu siipikarjasta, sianlihasta, avomaan vihanneksista ja juureksista sekä kasvatetuista sienistä. Maakunnan sisältä asiaa tarkastellessa voidaan hyvin puhua lähellä tuotetusta ruoasta. Lähellä tuotettu ruoka on tällä hetkellä ominaisinta satakuntalaista ruokakulttuuria. Satakunnassa lähellä tuotettu ruoka muodostuu perusraaka-aineista ja niistä eri tavoin jalostetuista tuotteista. (Ruokatieto www-sivut 2014.) Perusraaka-aineiden laajuus lihasta kasviksiin kattaa suuren osan päivittäin käytettävistä elintarvikkeista, mikä antaa satakuntalaiselle ruokatuotannolle vahvan aseman raaka-aineiden tuottajana koko valtakunnassa. Raaka-ainemyynnin mahdollisuutta suoraan matkailijoille voidaan merkittävästi lisätä.

Lähiruoka on Satakunnassa tärkeä maakunnallinen vahvuus. Tähän on syntynyt vahva raaka-ainetuotannon ja elintarvikejalostuksen keskittymä, kun puhutaan terveellisten elintarvikkeiden tuottajista. Ruokatuotannon keihäänkärkinä ovat omat tuotantoalansa

Satakunta on yksi Suomen monipuolisimpia ruokamaakuntia.

suurimmat jalostusyrietykset. Tämä erikoistunut jalostus ylläpitää ja nostaa maakunnan ruokaidentiteettiä. (Satakuntaliitto 2011, 22.) Satakunnan maakuntaohjelman 2011–2014 mukaan Satakunnassa koko elintarvikeketjun osaaminen ja kilpailukyky ovat valtakunnallisesti korkealla tasolla, ja maakunnalla on hyvät edellytykset kehittyä Itämeren ruoka-aitaksi. (Satakuntaliitto 2011, 8.)

Satakunnan ruokaidentiteettiä ylläpitävistä, noin 200:sta elintarvikkeiden jalostusyrietyksestä yli 170 on niin sanottuja mikroyrietyksiä. Kaikkiaan elintarviketuotanto työllistää Satakunnassa toistakymmentä tuhatta henkilöä. (Satakuntaliitto 2014, 25.) Koska maakunnassa panostetaan puhtaaseen ruokaan, sen saanti halutaan tehdä kuluttajille myös helpoksi. Satakunnan ruokaimagon lisäämiseksi kaikki hyvään ja ravitsemuksellisesti hyvälaatuiseen ruokaan liittyvät tapahtumat ja toimet ovat erittäin suotavia ja tervetulleita.

Lähi- ja luomuruoka kiinnostavat niin kuluttajia kuin tuottajia aikaisempaa enemmän (Vieltojärvi 2012). Lähi-, luomu- ja paikallinen ruoka käsitteinä aiheuttavat joskus sekaannusta, sillä niitä käytetään usein toistensa synonyymeina. Lähiruoka tuotetaan maaseudulla ja se syödään pääosin asutuskeskitymissä. Lähiruoka on etäisyyden suhteen venyvä käsite, sillä asutuskeskusten ja maaseudun välinen etäisyys voi vaihdella hyvinkin paljon. Se, mikä on lähiruokaa, riippuu myös tuotteesta. Esimerkiksi maitoa tuotetaan pääosin keskeisessä ja pohjoisessa Suomessa, jolloin Helsingin alueelle se on kuljettava ehkä kaukaakin. Sama koskee viljaa ja perunaa. Lähiruoka voi olla luonnonmukaisesti tuotettua tai tavanomaisesti tuotettua, mutta se ei voi tulla kansainvälisiltä ruokamarkkinoilta. (Risku-Norja & Mononen 2012, 180–181.) Lähiruoka on paikallisruokaa, jolla edistetään oman alueen paikallistaloutta, työllisyyttä ja ruokakulttuuria. Tällöin ruoka on tuotettu ja jalostettu oman alueen raaka-aineista ja sitä markkinoidaan ja se myös kulutetaan omalla alueella – omassa maakunnassa tai sitä vastaavalla tai pienemmällä alueella. (Maa- ja metsätalousministeriö 2013.)

Luomuruoka perustuu kansallisissa ja kansainvälisissä laeissa säädeltyyn tuotantotapaan. Siihen ei sisälly tuotannon maantieteellistä sijaintia koskevia määräyksiä. Siitä huolimatta luomutuotannossa usein korostetaan paikallisten luonnonvarojen käyttöä sekä tuottajien että kuluttajien keskinäistä yhteyttä; lähtökohtaisesti luomuruoan tuotantoperiaatteet liittyvät paikallisuuteen. Luomutuotteet voivat kuitenkin olla peräisin pitkienkin matkojen takaa ja jopa toiselta puolelta maapalloa. (Risku-Norja & Mononen 2012, 181.)

Paikallinen ruoka voi tarkoittaa lähiruokaa tai luomuruokaa. Sille on ominaista, että sitä markkinoidaan tiettyä perinteistä tuotantotapaa edustavana tuotteena tai tietyn paikan tuotteena. Tällöin tuot-

tajan ja kuluttajan välinen etäisyys voi olla hyvinkin suuri. Esimerkkinä tällaisista tuotteista ovat Lapin poro ja puikulaperuna. Tuotteen alkuperä voi olla myös sertifioitu erilaisin tuotemerkinnöin. Kun puikulaperunoita myydään Lapissa, ne ovat lähiruokaa, mutta Helsingissä niitä kaupattaessa puhutaan paikallisesta ruoasta. (Risku-Norja & Mononen 2012, 180–181.)

Yleinen lähiruoan arvostus kasvattaa satakuntalaisen ruoan kysyntää ja puhtaasti tuotetun ruokaketjun merkitystä maakunnassa ja lähimaakunnissa. Satakunnassa tulevaisuuden tavoitteeksi on asetettu suoramyynnin sekä lyhyiden tuotanto- ja toimitusketjujen ja luomutuotannon sekä terveellisen ruoan tuottamisen tukeminen. (Satakuntaliitto 2014, 27.)

Satakunnan maakuntaohjelmassa todetaan, että Satakunnassa on tavoitteena parantaa osaamista elintarvikkeiden alkutuotannossa ja jalostusyriyksissä. Panostamalla tuotteiden jalostusarvon kasvattamiseen ja lähiruoan käytön edistämiseen tuetaan paikallisia yrittäjiä ja kasvatetaan Satakunnan mainetta ruokamaakuntana. (Satakuntaliitto 2014, 27.) Ruokamaakunnan maineen levittämisessä matkailu-yrittäjät ovat avainasemassa. Ruoka tulee saada matkailussa vahvaksi, houkuttelevaksi ja elämykselliseksi teemaksi, jossa erilaisilla kehittämistoimenpiteillä vahvistetaan alueen kilpailukykyä matkailun eri segmenteillä. (Havas & Jaakonaho 2014, 7.)

Tuotekehityksellä lisää näkyvyyttä

Lähiruokatuotannon yrittäjät kaipaavat tukea verkostoitumisessa, logistiikassa, markkinoinnissa, myynnissä ja tuotekehityksessä. Tukea tarvitaan paitsi oman toiminnan kehittämiseen myös kuluttajille suunnattuun työhön. Näiden toimien lisäksi maakuntaohjelmassa 2014–2017 (Satakuntaliitto 2014, 27) peräänkuulutetaan hankintaosaamisen kehittämistä vaikuttamalla erityisesti julkisiin hankintoihin. Hankinta- ja markkinointiosaamista kehittämällä saadaan yrittäjille uusia jakelukanavia ja lisätään kannattavaa liiketoimintaa. Tuotekehityksellä ja jatkojalostuksella tuetaan näin yrityksen pääsyä uusille markkina-alueille. Pää tavoitteena on tuottaa elintarvike- ja matkailualan yrittäjien käyttöön hyviä käytänteitä ja malleja ruokamatkailun kehittämiseksi.

Puhtaan ja käsittelemättömän ruoan arvostus lisääntyy kuluttajien keskuudessa jatkuvasti, ja he tekevät yhä useammin ruokaan liittyviä valintojaan puhtaiden ja terveellisten ruokien valikoimasta (Höglund-Laurikainen 2013). Kuluttajien halu lisätä lähiruoan ja luomuruoan määrää ei kuitenkaan taitu toiminnaksi sormia napsauttamalla. Saatavuudesta tulisi tehdä helppoa, sillä vanhat ja totut kaa-

vat vaikuttavat usein valintoja tehtäessä. (Satakunta.fi www-sivut 2014.) Mahdollisia kehittämisehdotuksia ovat matkailutuotteiden paketointi ja niiden markkinointi. Toimet helpottavat ostajan valintoja ja tekevät tuotteista asiakaslähtöisempiä. Myös tuotteiden helppoon saatavuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Satakuntalainen ruoka matkailijan silmin

Ruoka on nostettu matkailusektorilla maailmanlaajuisesti yhdeksi kiinnostavimmista matkailutrendeistä; se on merkittävästi kasvanut trendi myös Suomessa. (Havas & Jaakonaho 2014, 7; Maa- ja metsätalousministeriö 2013, 11.) Ruokamatkailun kehittämiseksi alueellista yhteistyötä matkailuelinkeinon ja ruokatuottajien välillä tulisi lisätä, ja alueellisia raaka-aineita ja ruokia voisi nostaa esiin esimerkiksi muokkaamalla perinteisiä suomalaisia ruokia kansainvälisempään suuntaan. (Tillgren 2014, 12). Näihin haasteisiin Satakunnassa on jo otettu ensimmäisiä askeleita (ks. Pyhäjärvi-instituutin www-sivut 2014).

Satakunnan matkailun tavoite- ja toimintasuunnitelman loppuraportissa (Satakuntaliitto 2012) todetaan, että maakunnan matkailullinen perusta rakentuu muun muassa kahvila- ja ravintolapalveluiden sekä lähiruokapalveluiden varaan. Elämyksellisten kahvila- ja ravintolapalveluiden tuotteiden ja palveluiden kehittäminen tarjolla olevasta lähiruoka-alueesta on Satakunnassa mahdollista, koska alkutuotanto on laajaa. Sitran (2010, 39–55) mukaan lähiruokaan panostamalla on mahdollista luoda toiminnalle kilpailijoihin nähden vahva brändi. Asiakkaat arvostavat lähiruokatuotteiden ominaisuuksissa paitsi paikallisuutta, myös tuoreutta, korkeaa laatua ja erottumista massatuotteista. Asiakkaille pystytään näin tarjoamaan mielikuvia erilaisesta mausta ja tuotevalikoimaa voidaan monipuolistaa. Matkailijoiden asiakastyytyväisyys ja asiakasuskollisuus seuraavat, kun myyntitoiminta vakiintuu.

Ruoan alkuperä puhuttaa asiakkaita. Useat laatutietoiset asiakkaat haluavat, että ruoka valmistetaan tuoreista raaka-aineista ja mahdollisimman käsittelemättöminä. Ruoalta odotetaan ennen kaikkea maukkautta, mutta myös elämyksiä ja tarinoita. (Maa- ja metsätalousministeriö 2013, 11.) Asiakkaat haluavat siis luonnollista ruokaa, luonnollisessa ympäristössä. Paikkakuntaan, alueen historiaan, siellä asuneisiin henkilöihin tai itse ruokaan liittyvät tarinat kiehtovat ihmisiä ja elävöittävät matkailukohdetta. Tarina on osa tuotteistamista ja sen liittäminen ruokaan tai ruokatapahtumaan lisää ruoan sosiaalista ja kulttuurista lisäarvoa sekä asiakkaiden mielenkiintoa yritystä ja tuotetta kohtaan (Myllyniemi 2013).

Tuoretta leipää Vanha-Heikkilän Kotileipomosta Merikarvialta.

Satakunnassa ruokamatkailun elävöittäminen ja lähiruoka-liiketoiminnan tekeminen kannattavaksi vaatii työkalujen rakentamista verkosto- ja jakelukanaviin. Tarinallistamisen lisäksi keinoja ovat palvelumuotoilun ja erilaisten tuoteselostusten hyödyntäminen matkailutuotteiden suunnittelussa. Palvelumuotoilussa yhdistetään liiketoiminta- ja asiakasnäkökulmat (Havas & Jaakonaho 2014, 11), jolloin asiakaskokemus ja palvelutuotanto ovat lähtökohtina. Elämyksellisessä ruokamatkailutuotteessa asiakasymmärrys on olennaisen tärkeää.

Satakunnassa lähiruoan tuottamisella on jo vakiintunut rooli, ja kuluttaja arvostaa ruoan turvallisuutta ja sen tuotannon läpinäkyvyyttä. Lakisääteisten vaatimusten ja vaadittujen laatuluokituksen esilletuominen yhdessä tuotteiden hygieenisen laadun ja turvallisuuden kanssa ovat kuluttajien arvostamia asioita. Niistä löytyy myös aineksia ruokamatkailun imagon nostamiseen. Myös sesonkituotteiden entistä parempi hyödyntäminen tuo yrittäjille mahdollisuuksia monipuolistaa tuotantoaan ja tasoittaa sesonkien vaihteluita ja näin houkuttaa matkailevia asiakkaita ympäri vuoden. Matkustusmotiiveihin voidaan lisätä esimerkiksi ruokamatkailu maatilamyymälöihin, erilaiset ruoanvalmistukseen liittyvät tapahtumat tai osallistumiset sekä herkuttelumatkat.

Satakunta on tunnettu myös oluttuotannostaan. Perinteisesti Satakunta on ollut yksi sahdin- ja kaljatuotannon kärkimaakunta. (ks. Uusivirta 1982, 18, 177–180.) Satakunnasta löytyy edelleen merkittäviä oluen tuottajia. Tutustuminen pienpanimoiden olutvalikoimiin kuuluu yhä useammin matkailijoiden ohjelmaan, ja oluen harrastajat kulkevat pitkiäkin matkoja maistelemaan erilaisia oluita niiden omissa panimoissa (Rauha 2011, 21–23). Satakunnassa tuotetaan myös muita kansainvälisestikin arvostettuja alkoholijuomia, kuten viskiä.

Mihin satakuntalaiset ruokamatkailuhankkeet ovat tähän asti keskittyneet?

Satakunnassa on toteutettu erilaisia lähiruokaan liittyviä hankkeita, joiden avulla on pyritty tukemaan ja vahvistamaan alueellista ruokamatkailutoimintaa ja ruokatuotantoa. Hankkeiden avulla on puhuttu paikallisesti tuotetun ruoan puolesta ja siten lisätty sen tunnettuutta. Hankkeiden kohderyhmänä ovat olleet useimmat satakuntalaiset ruokatuotantoketjun toimijat alkutuotannosta jalostukseen. Näin on pyritty edistämään erityisesti paikallisten tuotteiden näkyvyyttä eri markkinakanavissa sekä parantamaan erityisesti pienten elintarvikeyritysten verkostoitumista. Hankkeissa ovat olleet mukana Satakunnan keskeiset elintarvikealan kehittäjäorganisaatiot.

Hankkeiden avulla on pyritty myös parantamaan lähiruoan ja lähiruokatuotteiden saatavuutta sekä tekemään satakuntalaisia maku-elämyksiä tunnetuksi – on kehitetty satakuntalaisiin raaka-aineisiin pohjautuvia modernisoituja reseptejä ja ruokalistakokonaisuuksia. Maakunnassa on ollut myös hankkeita, joissa on ollut tarkoituksena vahvistaa matkailuyritysten välistä yhteistyötä. Yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa on tuettu esimerkiksi messuosallistumisilla ja yhteismarkkinoinnilla. Lisäksi maakunnassa on toteutettu myös koulutushanke, joka suunnattiin elintarvikealan pienyrityksille. Sen tavoitteina oli muun muassa nostaa yritysten osaamista uusien ideoiden ja innovaatioiden tunnistamisessa ja käyttöönotossa, nostaa toiminnan ja tuotteiden laatua, kehittää markkinointia, markkinoille pääsyä ja verkostoitumista sekä parantaa yritysten kilpailukykyä ja kannattavuutta ja näin vahvistaa alueen roolia Suomen johtavana ruoka-aittana. (Ks. Pyhäjärvi-instituutti [www-sivut](#) 2014.)

Ruokamatkailu on yksi nousevista matkailutrendeistä, varsinkin maaseutumatkailuun liittyvänä osana. Ruokatuotteiden aitous, tuotteiden autenttisuus ja suomalaisen maaseudun omaperäisyys ovat tekijöitä, joiden varaan voi rakentaa ruokamatkailukonseptia. Maaseudun lähiruokatuottajien anneista voidaan rakentaa matkailijoille nautinnollisia ruokahetkiä yhdistettynä alueen kulttuuriin,

Ruokamatkailu on yksi nousevista matkailutrendeistä, varsinkin maaseutumatkailuun liittyvänä osana.

matkailullisiin ohjelmopalveluihin tai nähtävyyksiin. Kun tuotteita suunnitellaan lähtökohtana ruoka, matkailupalveluun tulee aivan toisenlainen sisältö kuin silloin, kun lähestymiskulma on vaikkapa ohjelmopalveluissa. Satakuntaliitto (satakunta.fi www-sivut 2014) toteaa, että ”Satakunta on täynnä menestystarinoita, ja Satakunta on aito paikka elää”. Siinä on jo lähtökohtaisesti ainekset ruokamatkailutuotteiden kehittämiseen.

- Anderson, E.N. 2005. *Everyone Eats: Understanding Food and Culture*. New York: New York University Press.
- Havas, K. & Jaakonaho K. 2014. Evästä matkailuun. Viitattu 10.9.2014. http://www.e-julkaisu.fi/haaga-helia/evasta_matkailuun/
- Höglund-Laurikainen, S. 2013. Pääkaupunkiseudun lapsiperheiden ruokailu matkalla. AMK-opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Lintukangas, S. 2014. Ruoan arvostaminen - vastuullinen ja taitava ruokapalveluhenkilöstö muutosagenttina ruokahävikkää vähentämässä ja ruokasivistystä nostamassa. Jyväskylä: Edutaru Oy.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2013. Lähiruokaa - totta kai! Hallituksen lähiruokaohjelma ja lähiruokasektorin kehittämisen tavoitteet vuoteen 2020. Viitattu 10.9.2014. <http://www.mmm.fi/attachments/lahiruoka/6GeZ7N4oG/LahiruokaohjelmaFI.pdf>
- Myllyniemi, J. 2012. Tarinoiden käyttö matkailu- ja ravintola-alalla. AMK-opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Mäkelä, J. 2002. Syömisän rakenne ja kulttuurinen vaihtelu. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
- Pyhäjärvi-instituutin www-sivut. Satakuntalaisia makuelämyksiä. Viitattu 17.9.2014. http://www.pyhajarvi-instituutti.fi/image/pdf-tiedostot/satamaku_esite.pdf
- Pyhäjärvi-instituutin www-sivut. Tiedolla ja osaamisella - aitoja makuja Lounais-Suomesta. Viitattu 16.10.2014. http://www.pyhajarvi-instituutti.fi/default7.asp?active_page_id=177
- Rauha, M. 2011. Poiketaan oluelle. *Matkailusilmä* 3, 21-23.
- Risku-Norja, H. & Mononen, T. 2012. Ruoan paikallistaminen. Ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset. Teoksessa T. Mononen & T. Silvasti (toim.) *Hyvä ja paha ruoka. Ruoan tuotannon ja kuluttamisen vaikutukset*, 174-195. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruokatieto www-sivut. Viitattu 8.9.2014. <http://www.ruokatieto.fi/ruokakasvatus/hyva-tavaton-ruoka-ja-tapakulttuuri/ruokakulttuuri/maakuntien-ruokaperiteita>.
- Satakunta.fi www-sivut. Aitoja makuja ruokapuoti Lumosta. Viitattu 9.9.2014 <http://www.satakunta.fi/aitoja-makuja-ruokapuoti-lumosta>
- Satakunta.fi www-sivut. Tervetuloa - sukella Satakuntaan. Viitattu 17.9.2014 <http://www.satakunta.fi/>
- Satakuntaliitto. 2011. Satakunnan maakuntaohjelma 2011-2014. Osaava Satakunta. Saavutettava Satakunta. Energinen ja hyvinvoiva Satakunta. Viitattu 8.9.2014 www.satakuntaliitto.fi
- Satakuntaliitto. 2014. Satakunnan maakuntaohjelma 2014-2017. Kannustavaa yhteisöllisyyttä, puhdasta elinvoimaa, ihmislähtöisiä ratkaisuja. Viitattu 15.10.2014. http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/Aluekehitys/2014-05-28_Mako.pdf
- Sitra. 2010. Lähiruoka, liiketoimintaympäristö. Loppuraportti. Helsinki: Sitra.
- Tillgren, V. 2014. Miltä suomalainen ruokamatkailu näyttää ulkomaalaisen silmin? Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Uusivirta, H. 1982. *Vanhat ruoat*. Teoksessa N. Valonen, H. Uusivirta, A-L. Arha & R. Tuulos (toim.) *Satakuntalainen keittokirja*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, toimituksia 290, 47-222.
- Valonen, N. 1982. Mitä on satakuntalainen ruoka. Teoksessa N. Valonen, H. Uusivirta, A-L, Arha & Tuulos, R. (toim.) *Satakuntalainen keittokirja*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, toimituksia 290, 7-31.
- Vieltojärvi M. 2012. Riekkö ja muuttuva ruokakulttuuri - etnografinen tutkimusmenetelmä. Teoksessa H. Janhonen-Abuquah, M. Vieltojärvi & P. Palojoki (toim.) *Ruoka, kulttuuri ja oppiminen. Näkökulmia ruokakulttuuritutkimuksen menetelmiin*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Käyttätymistieteellinen tiedekunta, Opettajankoulutuslaitos.

Maaseutu- matkailun esteettömyys – tasa-arvoiset mahdollisuudet kaikille

**Annamari Seppänen
Riikka Tupala
Kati Karinharju**

Esteettömyys ja saavutettavuus käsitteenä

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat termejä, joita käytetään kun kuvataan ympäristön soveltuvuutta erilaisille ihmisille. Yleisimmin esteettömyys-termi liitetään fyysisiin olosuhteisiin ja liikkumiseen. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat kuitenkin kokonaisuudessaan paljon laajempi käsite. Toimintaympäristö on esteetön, kun jokainen voi fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista, kulttuurisista tai taloudellisista rajoitteista huolimatta osallistua yleisesti tarjolla oleviin palveluihin ja toimintaan. (Invalidiliitto 2009, 7.) Esteettömät ja saavutettavat ympäristöt ja palvelut sopivat kaikille ja hyödyttävät kaikkia myös matkailun toimialalla. Matkailussa esteettömyys mahdollistaa oman maailmankuvan ja kulttuurituntemuksen laajentamisen sekä elämyksistä nauttimisen kaikille toimintarajoitteista huolimatta.

On voitu osoittaa, että esteettömyys ja saavutettavuus ovat välttämättömiä 10 prosentille väestöstä; tämä kattaa pysyvästi toimintarajoitteiset ihmiset. Tarpeellista esteettömyys on noin 30 prosentille väestöstä. Tähän osuuteen lasketaan esimerkiksi ikääntyneet ja lapsiperheet, joiden osallistumista esteetön ja saavutettava ympäristö helpottaa merkittävästi. Esteettömyydestä kuitenkin hyöttyy 100 prosenttia väestöstä, kenellekään se ei ole haitaksi (kuva 1). (Esteettömän matkailun opas 2010.) Ympäristö onkin esteetön silloin, kun kukaan ei huomaa siinä mitään erityistä.

Kuva 1. Esteetön ja saavutettava ympäristö on jokaiselle miellyttävä ja turvallinen. Design for All Foundation, suomentanut Riikka Tupala

Toimiville matkailupalveluille on kysyntää

Nykyään ihmiset haluavat matkustaa elämäntilanteestaan tai vaikkapa toimintakyvyn rajoitteistaan välittämättä – jos ihmiset itse eivät anna rajoitteidensa olla esteenä haaveidensa toteutumiselle matkailussa, ei myöskään fyysisen ympäristön tai vaikkapa asenne-ilmapiirin tulisi sitä estää. Nykyinen elintaso mahdollistaa matkailun yhä useammille ihmisille ja myös eri tavoin toimintarajoitteiset ihmiset matkustavat nykyään paljon. Siitä kertoo esimerkiksi se, että vuosina 2012–2013 pelkästään Euroopan Unionin alueella tehtiin 783 miljoonaa matkaa, joissa oli tarve esteettömille palveluille (EU Study 2013).

Tärkeiksi kohderyhmiksi maaseutumatkailussa voidaan nähdä muun muassa ikääntyneet, maalta kaupunkiin muuttaneet matkailijat, joille maaseudulle pääseminen herättää muistoja. Lisäksi lapsiperheille voi olla hyvin tärkeää päästä kosketuksiin myös aidon maaseudun kanssa. Molemmat kohderyhmät hyötyvät samanlaisista esteettömyyden mukanaan tuomista hyödyistä, kuten helppokulkuisista kulkuväylistä ja sisäänkäynneistä, turvallisista portaikoista ja vaikkapa selkeistä opasteista. Lastenvaunujen, ison tavaramäärän ja mahdollisesti useamman lapsen kanssa liikkuminen helpottuu, kun ympäristö on helppokulkuista ja esteetöntä.

Helposti saavutettavat ja esteettömät reitit mahdollistavat kaikille pääsyn luonnon keskelle.

Katri Väkiparta

Kuvio 1. Esteettömyyden katkeamaton ketju (Kilpelä 2011, muokannut Riikka Tupala)

Esteettömyyden katkeamaton ketju

Esteetön matkailupalvelu on toimiva, joustava ja turvallinen. Esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämistä ei tule nähdä irrallisena tavoitteena tai joidenkin palveluiden erityispiirteenä, vaan luonnollisena osana kaikkea palvelumuotoilua, jolla halutaan vastata käyttäjien tarpeisiin ja joka tukee yrityksen liiketoiminnallisia tavoitteita. Palvelun tai ympäristön kokonaisvaltainen esteettömyys tulee toteutua katkeamattomana ketjuna. Palveluketju alkaa siitä hetkestä, kun henkilö etsii tietoa kohteesta ja jatkaa kohteeseen matkustamisesta ja saapumisesta, kohteessa toimimiseen ja aina kohteesta poistumiseen asti (kuvio 1). Tähän ketjuun liittyy niin liikkumiseen, kuulemiseen, näkemiseen kuin ymmärtämiseen liittyviä asioita. (Kilpelä 2011.)

Esteetön matkailu ei ole mikään erityinen matkailumuoto, vaan se on laajan demografisen kehityksen huomioonottavaa ennakointia (Jutila 2013, 4). Matkan järjestäminen ja matkustaminen voivat muotoutua kohtuuttoman hankaliksi, jos esteettömyyttä ei ole huomioitu. Ensimmäinen kynnyks matkaa suunniteltaessa on informaation saatavuus. On tärkeää, että tieto esimerkiksi henkilöliikennepalveluiden ja matkakohteiden esteettömyydestä on helposti saatavilla. Tähän matkailutoimijat voivat vaikuttaa esimerkiksi sisällyttämällä tietoa esteettömyydestä ja erityisten palveluiden saatavuudesta Internet-sivuilleen ja mahdollisiin esitteisiin sekä muihin materiaaleihin. Ennakkoon saatavan tiedon tulee olla paikkansapitävää ja ajantasaista. Informaation tulee olla saatavilla monissa kanavissa, moniaistisesti, useilla kielillä ja sekä visuaalisesti, selkeillä kuvasyμβoleilla, että auditiivisesti. (Kuusinen & Tupala 2013, 86–90.)

Matkakohteen valintaan vaikuttaa kohteen ja liikenneyhteyksien esteettömyys. Vaikka kohde olisi esteetön, voi esimerkiksi esteettömien kuljetuspalveluiden puute estää sinne matkustamisen.

Esteetön matkailu ei ole mikään erityinen matkailumuoto, vaan se on laajan demografisen kehityksen huomioonottavaa ennakointia.

Kohteessa esteettömyys on huomioitava esimerkiksi majoituksen, ravitsemusliikkeiden ja nähtävyyksien sekä muiden vapaa-ajan palveluiden osalta. Tämän vuoksi myös matkailutoimijoiden alueellinen yhteistyö esteettömyyden ja saavutettavuuden hyväksi on tärkeää.

Isoimmat esteettömyyteen ja saavutettavuuteen vaikuttavat asiat ovat rakennetun ympäristön esteettömyys, osaava asiakaspalvelu ja hyvä palveluasenne. Kohteessa toimimisen mahdollistaa tai sitä helpottaa fyysinen esteettömyys kuten hissit, luiskat ja esteettömät wc-tilat. Hyvä ja saavutettava opastus palvelee kaikkia, mutta on erityisen tärkeää henkilöille, joilla on aistirajoitteita. Myös palveluiden kohtuullinen hinnoittelu parantaa niiden saavutettavuutta monille kohderyhmille. Esteettömässä matkailussa tulee siis huomioida paitsi fyysinen, myös sosiokulttuurinen, taloudellinen, viestinnällinen ja poliittinen näkökulma (Jutila 2013, 4).

Esteettömän matkailun kehittäminen Satakunnassa

Satakunnan ammattikorkeakoulussa on tehty alueellista esteettömyyden kehitystyötä pitkäjänteisesti ja päämäärätietoisesti. Esteettömyystyössä on keskitytty lähialueiden ja lähialueella toimivien palveluiden esteettömyyden edistämiseen. Vuodesta 2009 lähtien on muun muassa kartoitettu ja parannettu yrittäjien tietoutta esteettömästä toimintaympäristöstä ja edistetty kaikille avoimia vesi- ja luontoliikuntamahdollisuuksia Yyterin alueella. Myöhemmin toimintaa laajennettiin myös muualle Satakuntaan. Yhteistyön tuloksena Yyterin alueen tunnettuus esteettömyyteen panostaneena matkailukohteena on lisääntynyt. Alueella on järjestetty useita kaikille avoimia vesi- ja luontoliikuntatapahtumia sekä muun muassa kansainvälinen esteettömyyden ja kaikille avoimen liikunnan seminaari. Lisäksi alueella on järjestetty Aivoliitto ry:n sekä Kehitysvammaisten tukiliitto ry:n alaisia valtakunnallisia tuettuja lomia. (Karinharju & Tupala 2014; Törne ym. 2012, 19; Tupala 2014, 10-15; Karinharju & Vuorsola 2014.)

Vuonna 2014 matkailun esteettömyyttä edistettiin Lounaisrannikkoalueelle keskittyneessä LOURA-osahankkeessa, jossa tavoitteena oli lisätä matkailuyrittäjien tietoisuutta esteettömyydestä ja sen vaikutuksista yritystoimintaan, kerätä tietoa Satakunnan alueen palveluiden esteettömyydestä sekä selvittää palveluiden esteettömyyden nykytilaa (Karinharju & Tupala 2014, 18; LOURA-hankkeen www-sivut, 2014).

Yrittäjille kehitettiin maaseutumatkailun tarpeisiin räätälöity esteettömyyden luentopaketti sekä tarkistuslista toimintaympäristön

Esteettömyyden edistäminen vaatii ennakkoluulotonta ja kokeilunhaluista asennetta.

esteettömyyden arvioimiseksi. Tarkistuslistan tavoitteena oli kerätä tietoa Satakunnan alueen palveluiden esteettömyydestä, selvittää palveluiden esteettömyyden nykytilaa sekä lisätä yrittäjien tietoa esteettömyyden eri ulottuvuuksista. Luentopaketti ja sähköinen esteettömyyden tarkistuslista pilotoitiin tammikuussa 2014 järjestetyssä matkailuyrittäjien laatukoulutuksessa. Koulutukseen osallistuneet ja sähköisen tarkistuslistan täyttäneet yritykset saivat konsultointiapua ja konkreettisia työkaluja palveluidensa esteettömyyden edistämiseksi. Puhelin- ja sähköpostiyhteydenottojen lisäksi yrityksiin tehtiin myös tutustumiskäyntejä.

Tarkistuslistan avulla kerätyt tiedot palveluiden esteettömyydestä liitettiin SAMKin kaikille.fi-sivuston palvelukartalle. Kartan tarkoituksena on koota tietoa Satakunnan alueen yrityksistä ja niiden esteettömyydestä helposti saavutettavaan muotoon. Se, mitä esteettömyys kullekin matkailijalle tarkoittaa eli minkälaisia olosuhteita

henkilö tarvitsee pystyäkseen toimimaan ja liikkumaan ympäristössä, on täysin yksilöllistä. Tämän vuoksi kartalla kerrotaan toimintaympäristöjen mahdollisuuksista ja haasteista, joiden perusteella jokainen asiakas voi itse päättää, mitkä palvelut soveltuvat hänelle. (Kaikille.fi-verkkopalvelu 2014.) Tulevaisuudessa sivuilla olevat tiedot tulevat löytymään myös valtakunnalliselta Helppo Liikkua -kartalta sekä Satakuntaliiton palvelukartalta. (Karinharju ym. 2014.)

Tulevaisuuden esteetön maaseutumatkailu

Maaseutumatkailuyritysten toimintaympäristön muuttaminen esteettömäksi tai palvelun helpon saavutettavuuden varmistaminen eivät aina ole mahdollisia yrittäjistä riippumattomista syistä. Esimerkiksi puutteelliset julkisen liikenteen yhteydet maaseudulle tai maaseutumatkailussa hyödynnettävien vanhojen ja kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten esteettömyysmuutostöiden rajalliset mahdollisuudet voivat hankaloittaa katkeamattoman palveluketjun varmistamista (Blinnikka & Asikainen 2012). Nämä eivät kuitenkaan ole este kaikille soveltuvien palveluiden kehittämiseen. Tällaisissa tapauksissa ongelmakohtien tiedostaminen ja niistä kertominen asiakkaille ovat avainasemassa. Joskus jo pienet teot, joiden korjaaminen ei vaadi suuria investointeja, voivat vaikuttaa merkittävästi asiakastyytyväisyyteen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi riittävä etukäteisinformaatio, kalusteiden uudelleenjärjestely tai yksinkertainen toimintatavan muutos.

Tärkeää on, että esteettömyyttä edistettäessä toiminta ja palvelut suunnitellaan niin, että erilaisten tarpeiden huomioiminen on luonnollinen osa asiakaspalvelua, eikä vaadi suuria erityisjärjestelyjä yksittäisiä asiakkaita varten. Tulevaisuudessa onkin tärkeää jatkaa esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvän tiedon jakamista ja osaamisen kehittämistä. Lisäksi on tärkeää, että toimintaansa kehittäville on saatavilla käytännön työkaluja ja ohjeita esteettömyyden edistämiseksi, jotta kynnyks palveluiden ja toimintaympäristön kehittämisen aloittamiseen on mahdollisimman matala.

Vaikka maaseutumatkailun esteettömyydessä on vielä paljon kehitettävää, suunta on oikea. Maaseutumatkailupalveluiden esteettömyyden edistäminen on Satakunnassa vasta alussa, mutta kentällä on tarve kehittää asiakkaita houkuttelevia uusia palvelutuotteita ja muokata olemassa olevia palveluita erilaisille kohderyhmille soveltuviksi. Kehittämällä palveluiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta voidaan vastata molempiin tarpeisiin.

Esteettömyyttä edistettäessä toiminta ja palvelut suunnitellaan niin, että erilaisten tarpeiden huomioiminen on luonnollinen osa asiakaspalvelua.

Lähteet

- Blinnikka, P. & Asikainen, A. 2012. Esteettömyyden merkitys maaseutumatkailuyritysten kilpailukyvyn kannalta. Teoksessa P. Blinnikka (toim.) Maaseutumatkailu – Kestävyyslaji? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 40–48. Viitattu 18.8.2014. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38896/JAMKJULKAISUJA1272012_web.pdf?sequence=1
- EU Study: Economic impact and patterns of accessible tourism in Europe – presentation of key study findings. 2014. European commission. Viitattu 18.8.2014. http://www.accessibletourism.org/resources/toolip/doc/2014/06/09/guisette-and-li_eu-accessible-tourism_economic-demand-study.pdf
- Invalidiliitto, 2009. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus: Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Helsinki: Invalidiliitto. Invalidiliiton julkaisuja O.38., Viitattu 18.8.2014. http://www.esteeton.fi/files/attachments/esteettomyysopas_low.pdf
- Jutila, S. 2013. Johdatus ennakoivaan esteettömyyteen. Teoksessa S. Jutila & H. Ilola (toim.) Matkailua kaikille? Näkökulmia matkailun ennakointiin osa 2. Rovaniemi: Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti, 4–7.
- Kaikille.fi-verkkopalvelu 2014. Viitattu 18.8.2014. <http://www.kaikille.fi>
- Karinharju, K., Kuusinen, J., Tupala, R., Vuorinen, J. Hammais, E., Virtanen, P. & Halttunen, P. 2014. Interaktiivinen ja esteetön verkko-oppimisympäristö kaikille.fi. Sarja B, Raportit 8/2014. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Karinharju, K. & Tupala, R. 2014. SAMK esteettömyys ja saavutettavuus 2013 – Tietoa, taitoa ja tulosta. Sarja B, Raportit 5/2014. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Karinharju, K. & Vuorsola S. 2014. Esteettömyys edellä – Näin toteutettiin tapahtuma kaikille. Sarja D, Muut julkaisut 6/2014. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Kilpelä, N. 2011. Accessibility in sports facilities, luentomateriaali Sataesteetön-hankkeen From Home to Leisure -loppuseminaarissa 14.4.2011. Kynnys ry.
- Kuusinen, J. & Tupala, R. 2013. Internetsivujen esteettömyys. Teoksessa S. Jutila & H. Ilola (toim.) Matkailua kaikille? Näkökulmia matkailun ennakointiin osa 2. Rovaniemi: Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti, 86–90.
- Esteettömän matkailun opas. 2010. MIT! – Make it accesible -hanke. Oulu: MIT! Make it accessible! – MIT!-hanke. Viitattu 18.8.2014. http://www.mit-makeitaccessible.eu/MIT_guidelines_fi.pdf
- LOURA-hankkeen www-sivut, 2014. Viitattu 18.8.2014. www.loura.fi
- Tupala, R. 2014. Esteettömyyttä tukemassa Satakunnassa. Teoksessa A. Kärki, S. Kyngäs & K. Väkiparta (toim.) Satakunta yritystä ja yhteisöä mukana innovaatioympäristön kehittämisessä. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, Sarja B, Raportit 1/2014, 10–15.
- Törne M., Karinharju K., Kyngäs S., Tupala R., Jaakkola-Hesso S. & Myllymaa T. 2012. Esteetöntä asumista – esteetöntä vapaa-aikaa. Sataesteetön-hankkeen loppuraportti. Raportit, Sarja B, 1/2012. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Luontomatkailun helmiä Satakunnassa

Terttu Konttinen

Kauhalammin rantaa
Kauhanevalla.

Satakunta on luontomatkailun pikku-Suomi

Satakunta on monipuolisimpia luontomatkailualueita Suomessa, ja sen kohteita kuvataan aluetta esittelevissä teksteissä usein superlatiivein. Maakunnan pohjoisosissa pääsee lappimaiseen tunnelmaan, etelämmäs tullaan jokimaisemia ja pulppuavia lähteitä ihastellen. Erämais set suoalueet ovat vertaistaan hakevia lintukeitaita. Kautnis maaseutu kyliseen, järvineen ja jokineen tarjoaa luonnon lisäksi aitoa paikalliskulttuuria ja historiaa. Meren ranta, vedenalainen maailma, saaristot ja niiden harvinainen luonto täydentävät paletin. Esimerkiksi Säppi on yksi kolmesta Suomen saaresta, joissa voi nähdä viljejä lampaita, mufloneita. Saaret ovat myös majakka- ja luotolaiskulttuurin helmiä.

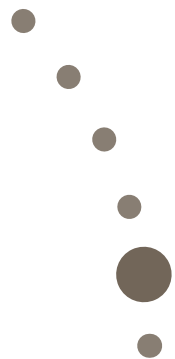
Luontomatkailulla voidaan laajasti ajateltuna käsittää kaikkea luontoon tukeutuvaa matkailua, jossa luonto on merkittävä vetovoimatekijä tai toimintaympäristö (Ympäristöministeriö 2002). Suppeammin määriteltynä luontomatkailua on matkailu, jonka yhteydessä virkistäydytään luonnossa. Luontomatkailijoita puolestaan voidaan tyypitellä esimerkiksi matkustamisen motiivien perusteella (Kuntoilevat luontoseikkailijat hakevat toimintaa ja jännitystä 2012):

- Sosiaaliset itsensäkehittäjät hakevat luonnosta jännitystä ja haluavat tavata uusia ihmisiä retkillään. He harrastavat mielellään kalastusta, veneilyä ja kelkkailua.
- Henkistä hyvinvointia hakeville nostalgikoille on tärkeää saada olla itsekseen, rentoutua ja nauttia luonnosta esimerkiksi marjastuksen ja sienestyksen parissa.
- Kuntoilevat luontoseikkailijat haluavat oppia luonnosta ja kokea jännitystä. Tämä hiukan nuorempi joukko meloo ja vaeltaa sekä harrastaa luontovalokuvausta maastossa yöpyen.
- Luontosuuntautuneille rentoutujille on tärkeää luonnon kokeminen ja yhdessäolo seurueen kanssa. Heidät tapaa eväsretkiltä ja luontokeskuksista sekä kulttuuriperintökohteista.

Satakunnasta löytyy tekemistä kaikentyyppisille luontomatkailijoille. Luontokohteet ovat helposti saavutettavissa retkeilijän ikään ja fyysisiin ominaisuuksiin katsomatta. Helppokulkuisia reittejä on paljon, ja pyörätuolilla pääsee moniin kohteisiin. Luontoliikuntaan on panostettu sekä reittien että tapahtumien muodossa. Luontoharrastajille tai muuten vain luonnossa liikkujille riittää nähtävää, koettavaa ja mukaan otettavaa. Maakunnassa on kattavasti tarjolla myös järjestettyjä retkiä ja aktiviteetteja, joita voi etsiä esimerkiksi Satakuntaliiton (2014) satakunta.fi-sivuston palveluoppaasta. Tietoa luontokohteista saa lisäksi Metsähallituksen (2014b) luontoon.fi-sivustolta, alueiden ja kuntien nettisivuilta sekä matkailuyrityksistä.

Seuraavaan karttaan on sijoitettu Satakunnan luonto- ja luontomatkailukohteita (kuviokuva 1). Esitys ei ole kattava, sillä kunnilla, yhdistyksillä ja yrityksillä on sen lisäksi runsaasti viitoitettuja polkuja ja reittejä sekä laavuja ja muita palvelurakenteita, jotka ovat matkailijoiden käytettävissä. Satakunnan ja Pirkanmaan yhdistävää, noin 360 kilometrin mittaista, retkeilyreitistöä ei myöskään esitellä.

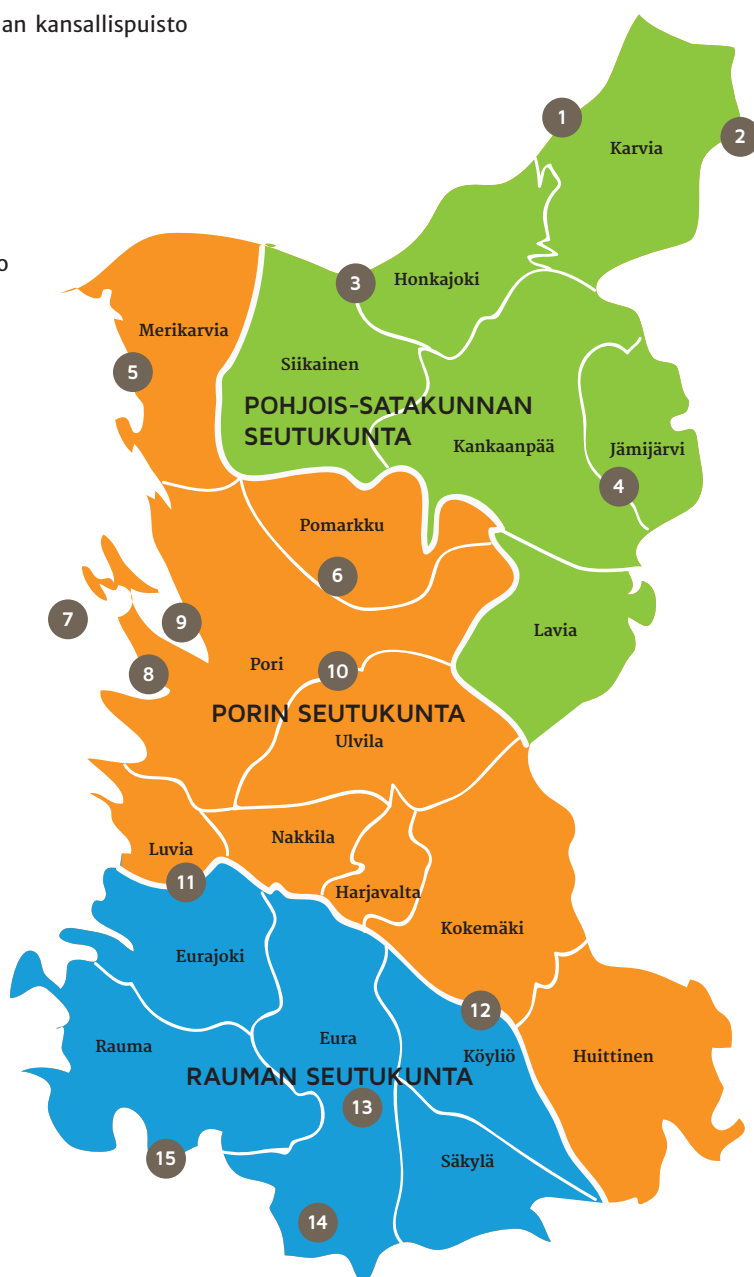
Monet kohteista on maakuntakaavassa nimetty luontomatkailun kehittämisen tärkeiksi aluekokonaisuuksiksi (ks. Satakuntaliitto 2009). Kohteisiin panostetaan paljon, ja esimerkiksi alueiden luonnontilaa parannetaan monin keinoin: suo-ojia tukitaan, niittyjä laidunnetaan, tarpeettomia rakennuksia ja metsäteitä poistetaan ja matkailukäyttöä ohjataan erilaisin rakentein.

Satakunta
on moni-
puolisimpia
luonto-
matkailu-
alueita
Suomessa.

Satakunnan kunnat ja seutujako 2014

1. Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuisto
2. Alkkianvuori
3. Haapakeidas
4. Hämeen kangas
5. Ouran saaristo
6. Isoneva
7. Selkämeren kansallispuisto
8. Yyteri, Preiviikinlahti
9. Kokemäenjoen suisto
10. Joutsijärvi
11. Pinkjärvi
12. Puurijärven ja Isosuon kansallispuisto
13. Harola
14. Koskeljärvi
15. Otajärvi

Kuvio 1. Satakunnan luontomatkailukohteita (pohjakartta Satakuntaliiton www-sivut 2014)

Terttu Konttinen

Harjuluontopolun lähtöpaikka Jämikeskuksessa.

Tässä artikkelissa on luontomatkailukohteiden esittelyssä käytetty lähteinä Metsähallituksen (2014b) luontoon.fi-sivuston aluekohtaisia tietoja sekä Ympäristöhallinnon (2013) ympäristö.fi-sivuston Natura-alueiden kuvauksia ellei toisin ole mainittu.

Erämaista rauhaa ja suoluontoa, järvien, kosteikkojen ja merenrantojen lintuparatiiseja

Eri puolilla Satakuntaa on upeita suoalueita, joissa retkeilijä pääsee nauttimaan toisaalta hiljaisuudesta ja erämaisestä rauhasta, toisaalta kuuntelemaan luonnon moniäänisiä keväisiä konsertteja. Suomaisema on kaunis ympäri vuoden: värit syvenevät huikeaksi loistoksi syksyä kohti ja talvella kohdataan täydellinen harmonia. Satakunnan suoluontokohteita ovat esimerkiksi Kauhanevan–Pohjankankaan kansallispuisto, Haapakeidas ja Isoneva. Suot ja lintujärvet, kuten Pinkjärvi, Puurijärvi, Koskeljärvi ja Otajärvi, ovat Preiviikinlahden ja Kokemäenjoen suiston lisäksi tärkeitä harvinaistenkin lintulajien pesimäpaikkoja sekä muutonaikaisia levähdyspaikkoja.

Kaikilla alueilla on erilaisia retkeilyyn ja luonnon tarkkailuun tarkoitettuja reittejä, luontotorneja tai muita katselupaikkoja, tauko-

paikkoja ja opastustauluja, joista saa lisätietoa alueen luonnosta. Alueilla voi rajoitusosia lukuun ottamatta harrastaa jokamiehenoi-keudella sallittuja aktiviteetteja, kuten marjastusta, sienestystä, on- kimista ja pilkkimistä. Lisätietoja saa alueiden järjestyssäännöistä.

Kauhanevan–Pohjankankaan kansallispuisto soveltuu sekä lyhyi- siin luontoretkiin että pidempään oleiluun. Historiallista Kyrönkan- kaan kesätietä pitkin menee valtakunnallinen polkupyöräreitti, joka yhdistää puiston Etelä-Pohjanmaan puolella sijaitsevaan Lauhan- vuoren kansallispuistoon.

Haapakeitaan soidensuojelualue (kohde 3) on laaja ja erämainen alue, joka käsittää kymmenkunta erillistä suurta ja lukuisia pienempiä soita. Siellä esiintyvät kaikki seudulle ominaiset suotyypit, erittäin monipuolinen eläimistö ja sekä eteläistä että pohjoista kasvilajistoa. Haapakeidas on maakuntakaavassa merkitty luonnon monimuotoi- suuden kannalta erityisen tärkeäksi alueeksi, ja Siikaisten puolella sijaitsevat Mustasaarenkeitaan osat lisäksi melutasoltaan hiljaisiksi alueiksi (Satakuntaliitto 2009).

Huidankeidas on Haapakeitaan Honkajoen puolella sijaitseva suo- luontokohde. Haapakeitaan muita matkailukäytössä olevia kohteita ovat Isojoella sijaitseva Mustasaarenkeidas ja Siikaisten kunnan yllä- pitämä Katselmankallio Haapakeitaan reunalla.

Isonvan suoalue (kohde 6) on edustava lintusuo ja tiettävästi Sata- kunnan ainoita soita, joilla kalatiira on pesinyt. Alue on myös kasvis- toltaan arvokas.

Preiviikinlahti (kohde 8) on laaja ja suhteellisen matala, linnustol- taan kansainvälisesti merkittävä, merenlahti. Pesivien vesilintujen pari- ja lajimäärät ovat suuria, ja lahdella on syksyllä tuhansia lintu- ja. Yterin lietteiden alue pohjoisrannalla on Etelä-Suomen tärkein muuttavien kahlaajien levähdyspaikka. Saaret ja rantaniityt ovat ai- emman laidunnuksen jäljiltä myös kasvistollisesti kiinnostavia. Prei- viikinlahti kuuluu osittain merkittävään harjualueeseen. Yterinsan- nat on yksi niistä harvoista paikoista Suomessa, joissa on nähtävissä kaikki dyynikehityksen vaiheet.

Kokemäenjoen suisto (kohde 9) on paitsi Pohjoismaiden suurin jo- kisuisto, myös Suomen edustavin suistomuodostuma. Maankoho- aminen ja joen tuoman aineksen kerrostuminen siirtävät suistoa jokisuulta merelle päin Suomen oloissa harvinaisen nopeasti. Koke- mäenjoen suisto on noin 110 lintulajin pesimisympäristö. Fleiviikin niitty on Etelä-Suomen laajin ja arvokkain jatkuvasti laidunnettu jo- kisuistoniitty ja ainutlaatuinen koko Suomessa. Laidunnus edistää vesi- ja kahlaajalajiston runsastumista.

Erämainen *Joutsijärvi* (kohde 10) Ulvilassa ja tarjoaa elinympäris- tön arvokkaalle linnustolle: muun muassa kalasääskelle (Porin kau-

pungin www-sivut 2014). Joutsijärven ympärillä on 27 kilometrin pituinen retkeilyreitti, jonka varrella voi yöpyä.

Pinkjärvi (kohde 11) koostuu laajasta yhtenäisestä ja asumattomasta metsä- ja suoalueesta, jota on metsätalouden jäljiltä ennallistettu takaisin luonnontilaan. Järvellä on monipuolinen ja ennallistamisen ansiosta runsastuva lintulajisto. Pinkjärvellä on hyvät harrastusmahdollisuudet, ja alueen geokätköt on suunnattu erityisesti lapsiryhmien kanssa retkeileville.

Puurijärven ja Isonsuon kansallispuisto (kohde 12) on osa arvokasta Kokemäenjokilaakson maisema-aluetta. Puistoon kuuluu laajoja linnustoltaan monipuolisia suoalueita sekä lähes umpeenkasvanut Puurijärvi. Se on Suomen runsaslintuisimpia järviä ja kansainvälisestikin merkittävä lintukosteikko Satakuntalaisen historiallisen kulttuurimaiseman keskellä. Alueella pesii noin 35 lintulajia, myös Suomessa hyvin harvalukuinen mustatiira. Sadan hehtaarin laajuiset rantaniityt ovat Satakunnan suurimpia perinnemaisemakohteita. Puiston Kärjenkallion 18-metrinen luontotorni on yksi Pohjoismaiden korkeimmista.

Koskeljärvi (kohde 14) on kansainvälisesti arvokas lintuvesi ja Lounais-Suomen suurin mökitön järvi. Se on tärkeä suojelukohde, mut-

Huidankeitaan luontotorni.

Terttu Kontinen

ta myös virkistyskäyttö- ja luontomatkoille, jonka luontomatkailullista merkitystä lisäävät Varsinais-Suomen puolella sijaitsevat Kuhankuonon retkeilyreitistö ja Kurjenrahkan kansallispuisto (Matkailualueet Satakunnan maakuntakaavassa 2007). Koskeljärvi on nimetty maakuntakaavassa hiljaiseksi alueeksi (Satakuntaliitto 2009).

Myös *Otajärvi* (kohde 15) on Suomen parhaita lintujärviä ja omaleimainen yhdistelmä pohjoisosan rehevää lintukosteikkoa ja eteläisempää karua, perinteistä järvimaisemaa. Alueen miehittämättömässä luontotuvassa on järviluontoa esittelevä näyttely.

Vuoria, harjuja ja lehtoja

Soiden ja lintuvesien vastapainona Satakunnassa on kumpuilevia maastoja näköaloineen, muun muassa Alkkianvuorella ja Hämeenkanalla, sekä ainutlaatuisia lehtoalueita, kuten Harolassa.

Satakunnan pohjoisimmassa ja itäisimmässä kolkassa Karvian ja Parkanon kuntien alueella sijaitsee geologisesti arvokas ja maisemallisesti näyttävä *Alkkianvuori* (kartalla kohde 2), jonka lakiosat ja ylärinteet ovat pysyneet veden pinnan yläpuolella jääkauden jälkeen (WWF Suomi ym. 2012).

Hämeenkanalla on helppokulkuiset maastot luonnossa liikkumiseen, retkeilyyn, kuntoiluun ja myös eri urheilulajien harjoittamiseen ympäri vuoden. Alue on matkailupalvelujen keskittymä, jonka keskuksena toimii Jämi. Jämin keskusvaraamoista saa kaikkia matkailupalveluja, ja eri tahot järjestävät sekä keskuksessa että maastossa usein erilaisia liikuntatapahtumia ja kilpailuja. Hämeenkanan harjoitus- ja monikäyttöaluetta, joka on edelleen ensisijaisesti puolustusvoimien harjoitusalue. Retkeilijöiden on mahdollista liikkua alueella, mutta erityisalueet ja harjoitukset voivat rajoittaa virkistyskäyttöä.

Harola (kohde 13) on monipuolinen luontokokonaisuus Pyhäjärven rannalla. Harolassa on Satakunnan hienoimpien lehtojen ja valtakunnallisesti arvokkaiden muinaisjäännösten lisäksi myös kangas metsää, puustoisia soita ja ranta-alueita. Harolan kiinnostavimpia nähtävyyksiä ovat pähkinäpensaslehdot sini- ja valkovuokkoineen, metsälaitumet sekä kalmistoalueen sadat rautakautiset röykkiöt.

Merellisiä maisemia, saaristolaiskulttuuria ja vesiaktiiviteetteja

Tärkeä osa Satakunnan luontoa ovat merenranta, saaristo ja myös merenalainen maailma. Niihin pääsee tutustumaan Selkämeren kansallispuiston alueella sekä Ouran saaristossa.

Selkämeren kansallispuistoon (kohde 7) pääsee Preiviikinlahtea lukuun ottamatta jäättömänä aikana vain veneellä. Puisto muodostuu uloimman saariston karujen luotojen ja saarien kapeasta ja 160 kilometriä pitkstä nauhasta Merikarvialta Kustaviin, ja se sisältää luonnonmaantieteellisesti erilaisia alueita. Selkämeren kansallispuistosta 98 prosenttia on veden alla. Maankohoaminen muuttaa puiston saaristoluontoa jatkuvasti. Eteläinen ja pohjoinen lajisto kohtaavat alueella, kun veden suolapitoisuus vähenee pohjoisen suuntaan vaihteittain. Puisto on yksi parhaiten säilyneistä merialueista Suomen rannikolla. Majakkasaarilla ja ulkosaaristossa on nähtävää useaksikin päiväksi. Säpin ja Isokarin Majakkasaarilla näkee sekä arvokasta luontoa laidunnettavine niittyineen että saaristolaiskulttuuria. Puiston rannoilla kasvavaa tyrniä voi poimia.

Ourat (kohde 5) on saaristo Merikarvian edustalla. Se on biologisesti ja maisemallisesti poikkeuksellisen merkittävä alue ja koostuu sadoista saarista ja luodoista. Osa saarista kuuluu Selkämeren kansallispuistoon. Ourat on erinomainen esimerkki maankohoamisrannikosta ulkosaarineen ja maatuvine merenlahtineen. Saaristossa on vesikasvillisuuden osalta erittäin arvokkaita alueita, ja myös maa-alueilla esiintyy harvinaisia lajeja. Ouran saaristoon pääsee venekuljetuksella Krookan satamasta (Merikarvian kunnan [www-sivut 2014](#)).

Satakunnan isot jokialueet, kuten Karvianjoki, Merikarvianjoki sekä Kokemäenjoki, ovat erinomaisia melonta- ja kalastuskohteita. Melontareittejä on Satakunnassa monipuolisesti, ja niitä pitkin pääsee järveltä toiselle. Pääseepä esimerkiksi Karvianjärveltä eri reittien ja järvien kautta Selkämerelle asti melomalla.

Metsähallitus yritysten kumppanina ja luontomatkailun kansainvälisyyspotentiaali

Matkailuyritykset voivat käyttää Metsähallituksen alueita ja rakenteita yhteistyösopimuksella. Maksullinen sopimus sisältää palveluvarustuksen käyttöoikeuden. Muut matkailuyritykset, jotka tarjoavat vaikkapa vain majoitusta suojelualueilla itsekseen vieraileville asiakkaille, voivat solmia vapaaehtoisen maksuttoman sopimuksen. Molempiin sopimustyyppeihin sisältyy näkyvyys alueen luontokeskuksessa ja luontoon.fi-sivuilla, ja yritys voi käyttää sopimuspuistojen tunnuksia alueelle suuntautuvien matkailutuotteiden markkinoinnissa. Reittejä voidaan myös vuokrata matkailuun ja erilaisiin harrastusmuotoihin suojelualueiden ulkopuolella, kuten esimerkiksi Hämeenkanalla on tehty. Tapahtumien järjestämiseen Metsähallituksen alueilla tarvitaan aina lupa.

Taulukko 1. Satakunnan muutamien luontokohteiden käyntimäärät ja kävijöiden paikallistaloudelliset vaikutukset vuonna 2013 (Metsähallitus 2014a)

Alue	Paikallistaloudelliset vaikutukset		
	Käyntimäärät 2013	Tulot milj. €	Työllisyys (henkilötyövuotta)
Kauhanevan-Pohjan-kankaan kansallispuisto	6 200	0,1	1
Hämeen kangas	67 900	3,2	40
Selkämeren kansallispuisto	41 200	1,6	20
Pinkjärvi	5 000		
Puurijärven ja Isonsuon kansallispuisto	8 000	0	0
Koskeljärvi ja Vaaljärvi	6 000		
Otajärvi	3 600		
YHTEENSÄ	137 900	4,9	61

Metsähallitus seuraa kansallispuistojen, retkeilyalueiden ja joidenkin muiden suojelualueiden käyntimääriä vuosittain kävijälaskureiden avulla. Taulukossa 1 esitetään seurannassa mukana olleiden Satakunnan luontokohteiden vuoden 2013 käyntimäärät ja kuvataan käyntimääriin ja kävijätutkimuksiin perustuvia luontomatkailun paikallistaloudellisia vaikutuksia.

Metsähallituksen luontokohteissa mitataan Satakunnassa vuosittain lähes 140 000 käyntikertaa. Nämä matkailijat tuovat maakuntaan noin 5 miljoonaa euroa ja työllistävät noin 60 henkilöä. Hämeen kangas on käyntimäärältään Metsähallituksen suurin luontomatkailukohde maakunnassa. Tulo- ja työllisyysvaikutukset riippuvat suoraan palvelutarjonnasta, sillä esimerkiksi yöpyjät tuovat alueelle rahaa moninkertaisesti päiväkävijöihin verrattuna. Selkämeren kansallispuisto on nuoresta puistoiästään (perustettu vuonna 2011) huolimatta maakunnan toiseksi suosituin luontokohde käynti-

määrillä mitattuna. Muiden maakunnan kansallispuistojen ja luontokohteiden käyntimäärät ovat huomattavasti pienempiä. Niiden ympärillä on myös vähemmän matkailupalveluja.

Kansallispuistoilla on suuri merkitys kansainvälisessä luontomatkailussa. Ne ovat käsitteenä tunnettuja kaikkialla ja ne kiinnostavat ihmisiä. Ne lisäävät alueen vetovoimaa, ja matkailuyrittäjien olisi mahdollista hyödyntää niitä nykyistä enemmän. Metsähallitus on erilaisin projektein kehittänyt sekä Pohjois-Satakunnan luontokohteiden että Selkämeren kansallispuiston matkailullista saavutettavuutta ja näkyvyyttä myös kansainvälistymisen suuntaan.

Matkailun edistämiskeskuksen (2010) mukaan ulkomaisia luontoaktiiviteettimatkailijoita kiinnostaa Suomessa eniten järvisyys (61 %), rannikko (57 %) ja metsämaisema (57 %). Yli 70 prosenttia haluaa harrastaa useita aktiiviteetteja yhden käyntinsä aikana, joten aktiiviteettitarjonnalla pystytään vaikuttamaan valintoihin. Kalastusta ja melontaa harrastaneet osoittautuivat tutkimuksessa erityisen sopiviksi Suomen luontomatkailun kohderyhmiksi.

Satakunnan luontomatkailukohteet ovat vetovoimaisia myös ulkomaisille asiakkaille, ja tuotteistamista kansainvälisille markkinoille on jo tehty. Esimerkiksi Karhuseudulla on kehitetty luontoon suuntautuvaa kansainvälistä ryhmämatkailua. Suomen Latu ry:n ja Matkailun edistämiskeskuksen Outdoors Finland -hanke tarjoaa työkaluja reittien luokitteluun, kuvaamiseen ja tuotteistamiseen, ja myös Satakunnassa käynnistetään hankkeita, joissa reittejä kuvataan kansainvälisille omatoimimatkailijoille. Työ on alussa, mutta valmiitakin kohteita ja reittejä löytyy.

Satakunnan luonto – vetovoimainen ja lähellä

Satakunnassa on huikeita luontokohteita, erityislaatuisia luontotyyppisiä, harvinaisia lajistoja ja arvokkaita kulttuuriympäristöjä, jotka ovat yksittäisinä kohteina jääneet toinen toisensa varjoon. Kokonaisuutena Satakunta näyttää luontomatkailijan aarreaittana, josta löytyy kaikkea ja jossa kohteet ovat niin lähellä toisiaan, että lyhyenkin loman aikana ehtii nähdä ja kokea laajan kirjon Satakunnan luonnon ja kulttuurihistorian helmiä. Satakunnasta löytyy kaikkea sitä, mitä ulkomaalainenkin luontomatkailija arvostaa ja haluaa nähdä. Tutkimusten perusteella tiedetään, että matkapäätökset tehdään kohteen monipuolisen tarjonnan perusteella. Pieni alue tai yritys ei siksi yksinään saa ansaitsemaansa huomiota potentiaaliselta matkailijalta. Kohteiden kannattaa näyttäytyä kokonaisuutena ja tarjota matkailijalle erilaista tekemistä ja näkemistä, joista vali-

Satakunnan luontomatkailukohteet ovat vetovoimaisia myös ulkomaisille asiakkaille.

ta. Monet kohteet ovat vielä tuntemattomia jopa Suomessa. Jos halutaan, että muutkin kuin paikallisväestö käyttää alueita virkistykseen, on yhteistyö ainoa mahdollisuus päästä esille.

Alueiden, yritysten ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä on aktivoitu erilaisissa hankkeissa, kuten Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeessa. On tärkeää, että toimijat tuntevat toisensa, sillä matkailussa ja palvelujen tuottamisessa yleensäkin on kysymys kontaktista ja vuorovaikutuksesta, vaikka lopulta seisot-taiksiin yksin suolammen reunalla. Jotta matkailija päätyisi satakuntalaisen suolammen reunalle, tarvitaan paljon yhteistyötä, oman alueen ja palvelujen arvostusta, tietoa oman seudun erityisyydestä ja palveluista sekä lisäksi vielä jotain kättä pidempää matkailijalle jaettavaksi: esimerkiksi tietoa, karttoja ja tarinoita. Tietoa on runsaasti, kun vain tiedetään, mistä sitä saa. Kriittisiä tekijöitä alueen todistetun vetovoiman lisäksi ovat alueen ja palvelujen saavutettavuus ja turvallisuus. Luonto ja kohteet puhuvat kyllä puolestaan, toimijoiden tehtävä on tarjoilla ne niin, että matkailijan muistijälkeen piirtyy elämys ja vastustamaton halu tulla uudelleen.

Lähteet

Kuntoilevat luontoseikkailijat hakevat toimintaa ja jännitystä. 2012. Metsähallituksen Metsa.fi-verkkolehti. Viitattu 3.9.2014. <http://www.metsafi-lehti.fi/era-retkeily-ja-matkailu/kuntoilevat-luontoseikkailijat-hakevat-toimintaa-ja-jannitys/>

Matkailualueet Satakunnan maakuntakaavassa. 2007. Satakunnan maakuntakaava –valmisteluvaiheen aineisto. Viitattu 28.8.2014. <http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/linkki2ID210.pdf>

Matkailun edistämiskeskus. 2010. Kansainvälinen luontomatkailututkimus 2010. Helsinki:MEK. Raportti A: 169.

Merikarvian kunnan www-sivut. Matkailu ja vapaa-aika. Viitattu 30.8.2014. http://www.merikarvia.fi/?p=/matkailu_ja_vapaa-aika/ouran_saaristo.

Metsähallitus. 2014a. Asiakastieto ohjaa toiminnan suunnittelua. Viitattu 27.8.2014. <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Eraasiatjaretkeily/Asiakastieto/Sivut/Asiakastietoohjaatoiminnansuunnittelua.aspx>

Metsähallitus. 2014b. Luontoon.fi www-sivusto. Viitattu 3.9.2014. <http://www.luontoon.fi/Sivut/Default.aspx>.

Porin kaupungin www-sivut. sivut. Retkeilyreitit. Viitattu 28.8.2014. <http://www.pori.fi/ymparistovirasto/ymparistonsuojelu/luonto/retkeilyreitit.html>

Satakuntaliitto. 2009. Maakuntakaava. Viitattu 23.8.2014. <http://www.satakuntaliitto.fi/maakuntakaava>.

Satakuntaliitto. 2014. Palveluopas. Viitattu 23.8.2014. <http://www.satakunta.fi/palveluopas>

Ympäristöhallinto. 2013. Suomen Natura 2000 -alueet. Viitattu 23.8.2014. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/

Ympäristöministeriö. 2002. Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi. Suomen Ympäristö 535.

WWF Suomi, Luonto-Liitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Greenpeace & BirdLife Suomi. 2012. Kansallisomaisuus turvaan – valtion omistamia suojelunarvoisia metsä- ja suoalueita. Viitattu 28.8.2014. <http://wwf.fi/mediabank/2794.pdf>.

Satakunta – mahdollisuuksien maaseutu

Julkaisun artikkelit luovat lukijalle kuvaa Satakunnan maaseudusta mahdollisuuksien maaseutuna. Satakunnassa matkailu elinkeinona on laaja-alaistumassa ja monipuolistumassa uusien sisältöjen kautta. Artikkelien mukaan varsinkin luonto-, hyvinvointi- ja ruokamatkailu ovat nousevia matkailun muotoja maakunnassa. Seuraavassa esitetään vielä yhteenvetona julkaisun kirjoittajien ajatuksia Satakunnan maaseutumatkailun kehittämisestä.

Erityisesti satakuntalainen luonto on merkittävä resurssi, jonka kestävä liiketaloudellinen käyttö synnyttää lisää työpaikkoja ja tuo maakuntaan tuloja. Satakunta on monipuolisimpia luontomatkailualueita Suomessa, ja Satakunnasta löytyy tekemistä kaikentyyppisille luontomatkailijoille. Satakunnassa on huikeita luontokohteita, erityislaatuista luontotyyppiä, harvinaisia lajistoja ja arvokkaita kulttuuriympäristöjä. Kokonaisuutena Satakunta näyttyy luontomatkailijan aarre-aattana, josta löytyy kaikkea, ja jossa kohteet ovat lähellä toisiaan. Satakunnan luontomatkailukohteet ovat vetovoimaisia myös ulkomaisille asiakkaille, varsinkin kansallispuistoilla on suuri merkitys kansainvälisessä luontomatkailussa.

Satakunnassa matkailuala osaa hyödyntää luontoa myös hyvinvoinnin lähteenä. Maakunnasta löytyy runsaasti luontolähtöisiä hyvinvointimatkailupalveluja tarjoavia yrittäjiä, ja uusia yrittäjiä kiinnostuu aiheesta tasaiseen tahtiin. Satakunnassa on hiljentymiseen, rauhoittumiseen ja voimaantumiseen liittyviä palveluita kuten metsäterapiaa, hiljentymispolkuja ja erilaisia hyvinvointilomapaketteja, samoin erilaisia rauhallisia luontoon tai veteen pohjautuvia elämyspalveluita. Toiminnan kehittäminen on luontevaa Satakunnassa, koska luonnon kestäväälle hyödyntämiselle on hyvät edellytykset.

Lisäksi Satakunta on yksi Suomen monipuolisimpia ruokamaakuntia, ja ruokamatkailu on yksi nousevista matkailutrendeistä. Satakuntalaisten ruokatuotteiden aitous ja maaseudun omaperäisyys ovat tekijöitä, joiden varaan voi luoda maakunnallista ruokamatkailukonseptia. Maaseudun lähiruokatuottajien anneista on mahdollista rakentaa matkailijoille nautinnollisia ruokahetkiä yhdistettynä alueen kulttuuriin, matkailullisiin ohjelmapalveluihin tai nähtävyyksiin. Paikkakuntaan, alueen historiaan, siellä asuneisiin henkilöihin tai itse ruokaan liittyvät tarinat kiehtovat ihmisiä ja elävöittävät matkailukohdetta.

Näitä maaseutumatkailun muotoja voidaan edistää tekemällä yhdessä töitä. Tämä tarkoittaa yhteisen teeman ympärille rakennettua suunnittelua, toteutusta ja vertaistukea. Parhaimmillaan yhteistyö on toisten täydentämistä, jolloin yrittäjien on mahdollista palvelua yhdessä laajempia asiakasryhmiä kuin yksin. Kehitettävät teemat ja tuotteet voisivat nousta valtakunnallisista matkailun edistämisen ja Satakunnan matkailun tavoite- ja toimintasuunnitelman painopistealueista sekä maaseutumatkailuyritysten asiakkaiden tarpeista.

Vaikka Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeessa verkostoitumisen eteen on tehty paljon töitä, olemme Satakunnassa vasta tutustumisvaiheessa. Jotta Satakunnan maaseutumatkailutoimijoiden verkosto toimisi tulevaisuudessakin, tarvitsemme yhteiset askelmerkit ja sitoutuneita yrittäjiä, jotka haluavat tehdä maakunnastamme vetovoimaisen matkakohteen. Sitoutuminen vaatii vastavuoroisuutta ja luottamusta toimijoiden välillä sekä yhteisten etujen tavoittelua oman edun tavoittelun sijaan. Satakuntalaiset yritykset voisivat olla tällöin entistä ketterämpiä vastaamaan asiakkaidensa tarpeisiin, koska verkostossa toimiminen auttaa kehittämään palvelutarjontaa ja sen kannattavuutta.

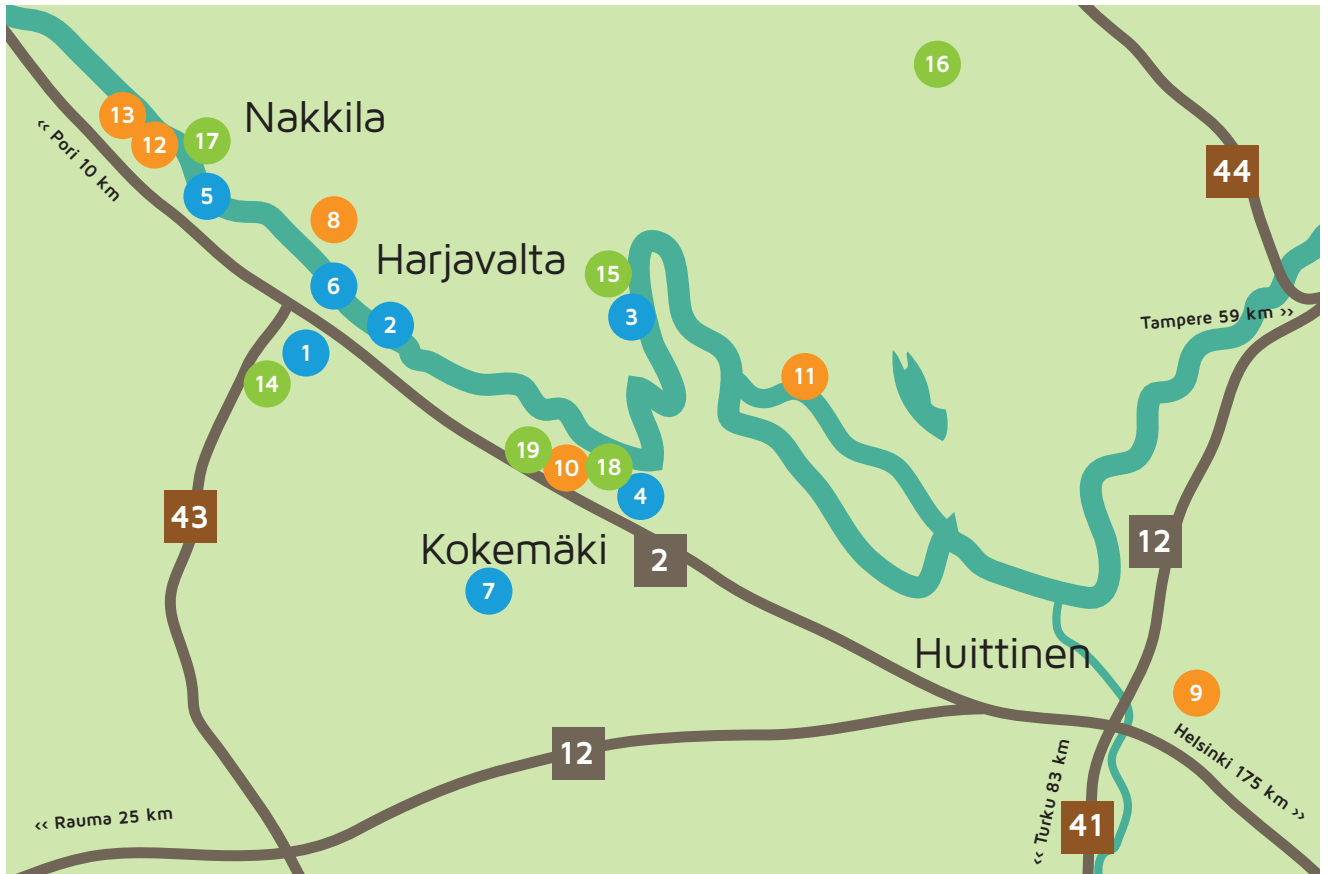
Jotta matkailija päätyisi Satakuntaan, tarvitaan paljon yhteistyötä, oman alueen ja palvelujen arvostusta, tietoa oman seudun erityisyydestä ja palveluista sekä palvelujen saavutettavuuden kehittämistä. Yhteistyötä kaivataan erityisesti verkostomaisten tuotekokonaisuuksien ja teemoitettujen reittien kehittämisessä ja asiakasryhmien tavoittamisessa tarkkaan valittujen myyntikanavien kautta. Matkailutuotteiden sisältöjä tulisi rikastuttaa vielä laajemmin uusien, rajat rikkovien yhdistelmien kautta. Jotta asiakas ja matkailuyrittäjä kohtaisivat, yhteistyöverkoston kilpailukyvyyn nostamiseksi tulisi keskittyä myös matkailuyrittäjien asiakasymmärryksen ja asiakasosaamisen lisäämiseen.

Kohtaamisia on tapahtunut runsaasti myös Satakunnan maaseutumatkailun koordinoitihankkeen aikana, **KIITÄMME KAIKKIA HANKKEEN TOIMINTAAN OSALLISTUNEITA YHTEISTYÖSTÄ!**

Liite 1. Elämysten jokilaakso -matkailukartta

Majoitus

1. HOTELLI HIITTENHARJU

Hiittenharjuntie 1, 29200 Harjavalta
(02) 531 1600
hotelli@hotellihiihtenharju.fi

2. MAATILAMAJOITUS UOTILA

Hauvolan mäkitie 16, 29200 Harjavalta
0400 951 676
info@majoitusuotila.com

3. ALI-KETOLAN TILA

Ketolantie 176, 32800 Kokemäki
040 501 1443
sirpa.ala-ketola@ali-ketolantila.inet.fi

4. KARTANO HOSTEL

Sonnilantie 111, 32800 Kokemäki
040 769 0599
tommi.anttila@satanen.com

5. VILLILÄN KARTANO

Villiläntie 1, 29250 Nakkila
(02) 537 3728
villilankartano@villilankartano.fi

6. VILLAKANGAS

Piispantoe 28, 29200 Harjavalta
0400 723 233 / 040 534 5178
eokangas@nic.fi

7. SF CARAVAN KOKEMÄEN SEUTU RY

Urheilutie 81, 32810 Peipohja
(02) 546 7400
sfc.kokemaki@pp.inet.fi

Ravintolat/kahvilat

8. RAVINTOLA HAKUNINMÄKI

Pyydyskatu 1, 29200 Harjavalta
0400 731 571
posti@ravintolahakuninmaki.fi

9. HUIITTISTEN SEURAHUONE

Lauttakylänkatu 14, 32700 Huittinen
010 548 1410
info@seke.fi

10. KAHVI- JA RUOKA-PAIKKA SALKKARI

Haapionkatu 17, 32800 Kokemäki
(02) 526 4272
myynti@kahvipaikka-salkkari.fi

11. MANTAN SAARITILA

Mantansaarentie 29, 32800 Kokemäki
040 837 0476
info@mantansaari.net

12. RAVINTOLA MUSTAVARIS

Kauppatie 1, 29250 Nakkila
(02) 537 3822
catering@ravintolamustavaris.com

13. BIKER'S HOUSE

Ruskilankatu 23, 29250 Nakkila
0400 532 520
myynti@bikershouse.fi

Aktiviteetit

14. HIITTENHARJU ELÄMYSSAFARIT

Hiittenharjuntie, 29200 Harjavalta
040 511 1603 / Tapani Härkälä
tapani.harkala@dnainternet.net

15. ALI-KETOLAN TILA / KANOOTIT JA MELONTARETKET

Ketolantie 176, 32800 Kokemäki
040 501 1443
sirpa.ala-ketola@ali-ketolantila.inet.fi

16. HAAPAHUHDAN TILA / RATSASTUS

Rintalanmäentie 84, 32920 Kauvatsa
040 506 1562
mimmu.haapahuhta@hotmail.com

17. NAKKILAN KESÄTEATTERI

Kirkkokatu 2, 29250 Nakkila
040 527 4950
nakkilannapakat@nakkilankesateatteri.fi

18. VANHA JUUSTOLA

Siltakatu 1b, 32800 Kokemäki
0400 784 979 Hanna Hakala-Rosu

19. SINITUOTE OY

Satakunnantie 119, 32800 Kokemäki
(02) 211 0608
sinituote@sintuote.fi

Muuttuvat maatilat

Tule tutustumaan Huittisten mielenkiintoiseen historiaan ja kaupungin kekseliäisiin ja monipuolisiin maatilatoimijoihin! Vierailemme useassa eri kohteessa ja kuulemme tarinoita mm. kylällä eläneistä Hiisistä sekä kukonpoikien kasvattamisesta. Retki on tarkoitettu henkilöille, jotka haluavat kokea nykyaikaisen maatilamaisen tilojen menneisyyttä kuitenkin unohtamatta.

Aloitamme päivän Rekikosken matkailu- ja vapaa-ajankeskuksessa, jossa tutustumme kotieläimiin sekä kurkistamme Wanhan Ajan Aittoihin. Aamukahvit nautittuamme lähdemme opastetulle kierrokselle kuulemaan kaupungin historiasta ja sen eri vaiheista auktorisoidun oppaan kertomana.

Syötyämme herkullisen lähiruokalounaan ja kuultuamme kukonpoikien kasvatuksesta Wanhassa WPK:ssa, jatkamme päivän viimeiseen kohteeseen Mattilan Marjatilalle. Marjatilalla pääsemme maistelemaan tilan omia viinejä sekä nauttimaan iltapäiväkahvit marjapiirakoineen kuullen samalla tarinoita Hiisistä.

Kesto: noin klo 9-17 eli 8 h

Ryhmäkoko: 30 – 40 henkilöä.

Voimassa ajalla: Ympäri vuoden

Toteutuskielet: Suomi

Muuta huomioitavaa: Retki ei sovellu liikuntarajoitteisille. Kuljetukset eivät sisälly pakettiin.

Lisätiedot ja varaukset: Rekikosken vapaa-ajankeskus 046-575 9953,

Opas Sirpa Luukkonen 044-556 7697, Mattilan Marjatilalla 040-755 2850 ja

Wanha WPK 02-569901

Rento Ote

- Täyden palvelun kokous Tykköössä

Tule pitämään elämyksellinen kokous henkilöstösi kanssa tunnelmalliseen Tykköön kylään. Kokouspaketissamme yhdistyy virkistäytyminen, ryhmäytyminen ja tuloksellisuus.

Päivällä saatte kokouksenne lomassa mahan täyteen herkullista ruokaa ja virkistäydytte aktiviteettien merkeissä. Illalla pääsette rentoutumaan savusaunan ja kylpytynnyrin helppään hoivaan. Iltapalaa on tarjolla tilavassa kodassa, joten nälkä ei pääse yllättämään. Yön majoittaudutte Reima Country Centerin mukavissa hotellihuoneissa. Maittavan aamupalan jälkeen yksityiskuljetuksenne vie teidät takaisin kokouspaikalle.

Ota yhteyttä ja kysy lisää! Vastaamme kysymyksiinne mielellämme.

Tervetuloa!

Kesto: n. 2 vrk tai sopimuksen mukaan

Ryhmäkoko: 40-90 henkilöä

Voimassa ajalla: Ympäri vuoden, alkaen 2015

Toteutuskielet: Suomi

Muuta huomioitavaa: Lisätietoja esteettömyydestä saatte soittamalla

Lisätiedot ja varaukset: Timo Sorvali timos@tykkoo.com p. 044-547 4516

Satakuntaa vatsan täydeltä

Tervetuloa tutustumaan Satakuntalaiseen kulttuurimaisemaan! Valittavanasi on joko päiväretki tai yöpymispaketti. Molemmat paketit tutustuttavat sinut Villilän Kartanoon Nakkilassa, Uotilan tilaan Harjavallassa ja Mattilan Marjatilaan Huittisissa.

Retkien aikana voit nauttia monipuolisesti Satakuntalaista lähiruokaa kulttuurin siivittämänä. Pääset tutustumaan satakuntalaiseen kulttuuriperintöön autenttisissa kohteissa ammattilaisten ohjaamana.

Yöpymispakettiin kuuluu elokuvastudioihin tutustuminen Villilässä ja loppuillasta rentoudutaan perinnesaunassa. Tule kokemaan Satakunnan henki ja viettämään unohtumattomia hetkiä ryhmäsi kanssa!

Kesto: Päiväretki n. 7 h ja yöpymispaketti n. 1 vrk

Ryhmäkoko: Päiväretki 10–34 hlö, yöpymispaketti 15–26 hlö

Voimassa ajalla: 1.5.2015 – 31.8.2015

Toteutuskieli: Suomi

Muuta huomioitavaa: Bussikuljetus lisäpalveluna

Lisätiedot ja varaukset: Villilän kartano 040-5163633, Uotilan tila

044-0744940, Mattilan Marjatila 040-7552850

Valokuvausmatka Selkämeren kauneimmille saarille

Tule kokemaan ainutlaatuinen luontoelämys saaristossa! Porin Reposaassa silmä ja mieli lepää. Kauniit maisemat saavat sinut unohtamaan arjen kiireet ja saat aikaa itsellesi.

Erityisesti valokuvauksesta kiinnostuneille suunnattu matka, vie sinut näkemään ja aistimaan saariston rauhan. Retken aikana pääset vierailemaan useammassa saarella, jolloin valokuvattavaa riittää. Riippuen retken ajankohdasta, kuvauksen pääkohteena voi olla niin eläimet kuin luonto. Saarella saat nauttia myös herkullisen saaristolaislounaan.

Retken aloitus- ja päätöspaikka on Ravintola Merimestan takana oleva laituri. Retken aikana kävellään ja kuljetaan veneillen, joten varaudu asianmukaiseen varustukseen. Halutessasi voit ottaa myös omia eväitä mukaan. Retki järjestetään tilauksesta.

Kesto: n. 5 h (aikataulu sopimuksen mukaan)

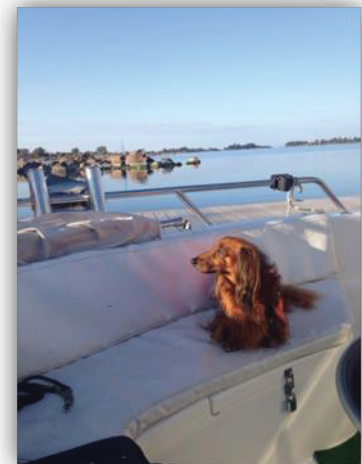
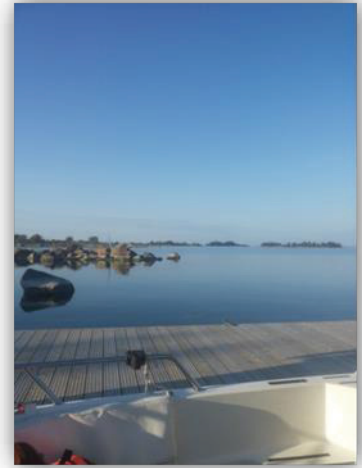
Ryhmäkoko: 6 – 10 hlöä. + 2 opasta

Voimassa ajalla: toukokuu - syyskuu

Toteutuskielet: Suomi

Muuta huomioitavaa: Saariston maasto voi olla hankalaa liikuntarajoitteisille

Lisätiedot ja varaukset: Timo Lokki lokkitimo@hotmail.com p. 044-500 4142

Matkailijan tarpeet ovat muuttuneet.

Niihin vastaamiseksi tarvitaan uudenlaisia maaseutumatkailun muotoja. Uutta liiketoimintaa maaseutumatkailuun saadaan aikaan erityisesti edistämällä monialaista yritystoimintaa ja tukemalla uudentyyppisen yrittäjäidentiteetin nousua.

